

Jahresbericht

über

das Fürstliche Adolfinum

zu

BÜCKEBURG,

Gymnasium und Höhere Bürgerschule,

von

Ostern 1877 bis Ostern 1878.

INHALT:

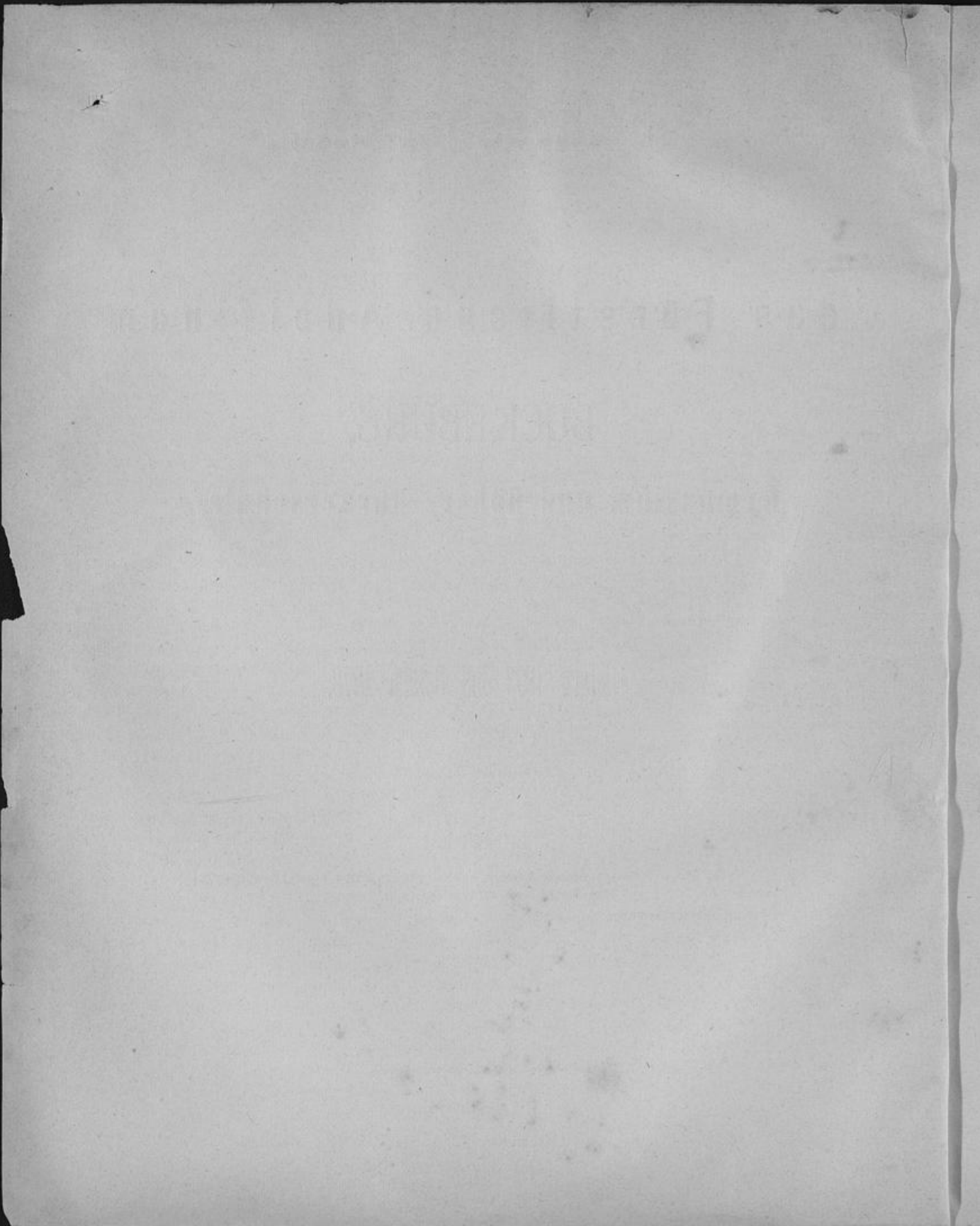
1. K. Schepe: De transitionis formulis quibus oratores Attici praeter Isocratem, Aeschinem Demosthenemque utuntur.
2. Schulnachrichten. Von dem Direktor Dr. Babucke.

Programm 1878.
Nro. 582.

Bückeburg.

DRUCK DER GRIMMESCHEN HOFBUCHDRUCKEREI.

BUEC (1878)
1

De transitionis formulis quibus oratores attici praeter Isocratem, Aeschinem Demosthenemque utuntur.

Inter omnes quaestiones, quae ad eloquentiam pertinentes animos philosophorum eorumque, qui proprio nomine „rhetores“ appellantur, agitabant atque occupabant, vix ulla est, de qua saepius et accuratius expositum sit, quam ea quae fere pro fundamento habenda est, num ars sit rhetorice necne. Quodcum Plato in eo dialogo, qui Gorgias inscribitur, negasset neque illam quidquam aliud quam facultatem in usu et consuetudine positam dixisset, ¹⁾ Aristoteles libro, qui etiam nunc exstat (τέχνη ῥητορική II. III) ingeniosis valde argumentis ex intima philosophia depromptis rhetoricen veram esse artem constituit et inter ἐπιστήμην, ut graecis terminis utar, et ἐμπειρίαν positam. Sed cum idem, quem fere omnes, qui de eloquentia praeceperunt, secuti sunt, recte posuisset rhetoricen esse artem formalem, necesse est, singulas res quas oratorem habere oportet, ut Cornificii verbis utar, (I, 2, 2.) imprimis ad formam pertinere. Qua de causa omnibus oratoribus qui suas orationes et copia et varietate et ornatu egregias tamquam artificia esse vellent, nihil accuratius cogitandum erat, quam ut diligentissime singula disponerent atque ut omnia apte ornateque essent conjuncta, curarent, ita ut „sive ad narrandum aliquid aggrediebantur sive ad confirmandum sive ad refutandum sive ad argumenta et rationes longiores nectendas sive ad digrediendum sive ad concludendum atque perorandum,“ quae intercederet perpetuitas et continuatio non esset aut audientibus vel legentibus cogitanda et animo fingenda, sed quo vinculo verbis expresso sententiae inter se connexae essent, oculis proponeretur. Qua in re antiquis, quae oratoribus et scriptoribus recentioribus deest, „magna suppetebat copia particularum et aliorum loquendi generum, quibus transitiones illae adeo apte confirmare possent, ut et contextus rerum universus facile cerneretur, et singularum partium diversa vis et gravitas aliquem in modum indicaretur et variationi optime prospiceretur.“

Hujus generis, quae in Latino sermone inveniuntur formae, ut iis qui hoc sermone in scribendo vel loquendo uterentur, subsidiis quibusdam datis opera sublevaretur, primus Jacobus Hugues Batavus, in libro anno 1632 edito, cui inscribitur: *Artificium Transitionum sive de Partibus Latinae Orationis ornate, multipliciter aptissimeque inter se connectendis Opusculum*, in quo prope omnis elocutionis rhetoricae thesaurus compendio facili atque adhuc a nemine tradita ratione ostenditur.“ collegit et illustravit. Quem quum alii scriptores secuti similes transitionis formularum collectiones fecissent, ut superiorum quorundam afferam nomina, Thomas Farnabius, ²⁾ Ivarus Petr-Adolphus, ³⁾ recentissimo tempore, doctus et illustris ille Latinarum litterarum existimator, M. Seyffert, denuo hanc quaestionem ad lucem protulit et priore in parte libri, qui Scholae Latinae inscriptus est, via et ratione ita tractavit, ut ex omnium virorum doctorum judicio illo opere de lingua latina et imprimis genere scribendi adeo mereretur, ut omnibus qui accuratius hisce de rebus cognoscere cupiunt, illius exemplar nocturna versandum sit manu, versandum diurna.

Jam cum pateret, quanti momenti esset haec quaestio atque cum omnes homines philologi Seyfferto acclamarent, non defuerunt, qui etiam de Graeca lingua simili modo quaestiones instituerent. Ac primum quidem, Seyfferti libro impulsus, Birkler, professor Ehingensis, formulas transitionis graecas colligere conatus est duobus programmatis gymnasii Ehingensis 1867 et 68. „Die oratorischen Transitionsformeln der Griechen. Sed cum formulas non solum ex fere omnibus oratoribus sed etiam ex historicis Graecis repetat, consentaneum

est, eum hanc quaestionem non potuisse ad finem perducere. Nam qui in oratoribus Graecis versatus erit, alios aliis transeundi generibus uti cognoscet. Itaque necesse est, ut singulis commentationibus demonstretur, quas quisque formulas usurpet. Cujus rei Samuel Ljungdahl insigne fecit initium commentatione, cui inscribitur: De transeundi generibus, quibus utitur Isocrates. Upsaliae 1871. Qui cum diu haesitavisset, utrum Isocratem an Lysiam sibi sumeret, cujus formulas transitionis tractaret, tandem Isocratem praetulit, „quia et orationes ejus multo majorem praebent copiam rerum ac diversitatem et si dispositionis praestantiam respicias, omnes in eo consentiunt, hunc illi longe anteponendum esse.“ „Videtur, pergit Ljungdahl, illud etiam Isocratis proprium esse, quod in conjunctionibus apte et cum quadam variatione ponendis peculiarem operam collocavit.“ Recte ille id quidem, neque aliter res se habet in adhibendis transitionis formulis, nam si numerum formularum apud Lysiam cum numero ab Isocrate adhibitarum comparaveris, illius multo minorem esse invenies, quoniam Lysias cum in aliis rebus tum in hac semper est simplicior. Neque aliter res se habet in orationibus oratorum, quos vocant, veteriorum Atticorum. Sed cum tota illa quaestio omnino non decerni potest nisi omnium oratorum scripta et eae orationes, quae in libris eorum, qui res gestas exposuerunt, insertae sunt accuratius ad hunc finem perpensatae sunt, nobis quidem propositum est aliquam partem ad hoc perficiendum conferre, cum de iis transitionis formulis agamus, quibus illi veteriores oratores Attici utuntur. Idque eo facilius erit confectum, cum ordinem et dispositionem, quam usurpavit Ljungdahl, in universum quidem retinebo, sed in singulis rebus tractandis, si quid mihi videtur, mutabo, quod praecipue feci, ubi de enumerationis, anteoccupationis, transitionis hoc proprio nomine signatae formulis quaeritur. Eundem auctorem secutus sum in adhibenda significatione ejus partis cui Seyffert de partitionis formulis inscripsit, cum inprimis ea re commoveretur, quod veteres illo nomine unum tantum genus transeundi significabant, quod nos cum Ljungdahlio transitionem hoc proprio nomine signatam dicemus, nam si nomen partitionis introduxerimus, nihil omnino lucrabimur, cum veteres tum partitionis nomen usurpabant, cum res ea, ut ait Cicero (Top. §. 28) quae praeposita est, quasi in membra disceperitur.

Quibus praemissis jam ad rem ipsam veniamus tractandam. Ac primum quidem scribemus de iis formis, quibus a propositionibus ad rerum expositiones transitur, deinde quibus singulae partes orationis inter se connectuntur, qua cum commentationis particula jungemus ea, quae de anteoccupationis formulis dicenda esse videntur, tum de enumeratione, denique de transitione hoc proprio nomine signata, cum in singulis partibus conscribendis ita progrediemur, ut particulas in quibus potissimum apud Graecos conjunctiones singularum partium positae esse cuique statim elucebit, normam ac legem discernendi ac in ordinem redigendi sumamus. Neque nobis satis aptum nostro proposito videbatur, id quod Ljungdahl sibi proposuit, ea transeundi genera, quibus singula membra totius orationis, prooemium, narratio, argumentatio, peroratio inter se junguntur, separatim afferre, et quia apud nonnullos oratores unum vel alterum sive prooemium sive narratio deest ⁴⁾ et quod maximum est, quia formae transitionis omnino non ab iis diversa sunt, quibus majores partes in illis membris continuantur.

Eam igitur figuram, qua id quod quaeritur (τὸ ζητημὸν) exponitur, Graeci quidem „πρόθεσιν“ ⁵⁾ aut „πρόθεσιν“ ⁶⁾ aut „ὑπόσχεσιν“ ⁷⁾, Romani autem propositionem ⁸⁾ nominabant. Jam cum explicatio ejus causae, quae in iudicium venit, admodum difficilis esse possit, interdum hoc modo propositio pars totius orationis peculiaris fit. Saepissime autem nihil aliud quam brevis enuntiatio, quid sit statim dicturus orator. Atque ita potissimum positam invenimus in extrema narratione, quamquam negari non potest, eam non modo in ostendenda quaestione principali, sed nonnunquam etiam in singulis argumentis poni solere ⁹⁾ ita ut hoc genus propositionis in numero formularum transitionis ducendum sit. Quam ob rem de illa exstat sive ante universam argumentationem sive in singulis ejus partibus quaestio nobis instituenda erit.

Ex iis autem, quae supra diximus, facile intelligitur aut aperte et quasi recta via eam rem, de qua quaeritur, aut quod multo rarius in scriptoribus, de quibus in nostro tirocinio agitur, invenitur per circuitionem quandam proponi posse. Ac aperta quidem propositione is qui loquitur aut exponit, quid ipse sit tracturus, (a) aut iudices coronamque exhortatur, quam in rem praecipue animos advertere oporteat, (b) aut rem introducit, quae in quaestione venit, ita ut quodam modo nomine adversariorum dicat, (c) quod quid sit exemplis allatis facillime cognoscetur:

a) Ant. II, A. α. 3. — ὡς ἂν δυνώμεθα σαφέστατα, ἐξ ὧν γινώσκωμεν, πειρασόμεθα ὑμῖν δηλοῦν ὡς ἀπέκτανε τὸν ἄνδρα. cf. I, 13. περὶ δὲ τῶν γενομένων πειράσομαι ὑμῖν διηγῆσασθαι κ. τ. λ. II, γ. 1. II, γ. 3. (ἐπιδείξω). Id. V, 8. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς παρανομώτατα καὶ βιαιότατα εἰς τόνδε τὸν ἀγῶνα καθέστηκα, τοῦτο ὑμᾶς διδάξω κ. τ. λ. Andoc. I, 10. — ἐξ ἀρχῆς περὶ πάντων ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν κ. τ. λ. — Id. III, 5. ἀγαθὰ δὲ ὅσα ἐγένετο διὰ ταύτην εἰρήνην ἐγὼ ὑμῖν φράσω κ. τ. λ. cf. [Andoc.] IV, 10. Lysias. XVI, 3. XXII, 3. ἐξαρχῆς δ' ὑμᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι. — Verbo διδάξαι hic deest alterum objectum ut τὰ γενόμενα, τὰ πραχθέντα, ὅσα ἐγένετο, eodem modo VII, 3. cf. Frohberger ad XII, 3.

Isaei II, 13. ὡς οὖν κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο ἢ ποιήσῃς, τοῦτο ὑμᾶς βούλομαι διδάξαι. — Id. VI, 9. ὅτι δ' οὐδενὶ τούτων ἔνοχος ἦν Φιλοκτῆμων, βραχέα εἰπὼν δηλώσω ὑμῖν κ. τ. λ. cf. V, 19. VIII, 6. ὅθεν — πειράσομαι διδάσκειν. X, 3.

Lycurg. 20. πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας βραχέα βούλομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν. — Id. 83. βούλομαι δὲ μικρὰ παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παραδείγμασι — βουλευέσθε cf. Id. 102.

Dinarch. I, 10. δίκαια μὲν οὖν, δίκαια τρόπον γέ τινα πάσχει τὸ συνέδρων· εἰρήσεται γὰρ ἂ γινώσκω. cf. Lys. II, 3. IX, 3. XIX, 12.

Hujus quidem propositionis formam apud Dinarchum solam invenimus hoc loco usurpatam; de caeteris postea videbimus.

Hyp. pro Eux. XXIX, 5. ἐξετάσωμεν δὲ περὶ αὐτοῦ τούτον τὸν τρόπον. — Id. Epitaph. IV, 24 ff. — περὶ [δὲ Λεωσθέ] νους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς λόγους ποιήσομαι.

b) Ant. I, 21. σκέψασθε οὖν ὅσῳ δικαιοτέρα δεήσομαι ὑμῶν ἐγὼ ἢ ὁ ἀδελφός. — Id. V, 31. — προσέχετε τὸν νοῦν αὐτῇ τῇ βασάνῳ οἷα γεγένηται. — cf. Lys. XXII, 1.

Andoc. I, 92. σκέψασθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς κατηγοροὺς τί αὐτοῖς ὑπάρχον ἐτέρων κατηγοροῦσι. — cf. I, 144. III, 17. — Id. III, 2. χρῆ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, τεκμηρίοις χρῆσθαι τοῖς πρότερον γενομένοις περὶ τῶν μελλόντων, ἔσεσθαι. cf. II, 17.

Is. I, 3. σκέψασθε γὰρ οἷς ἑκατέρωι πιστεύοντες ὡς ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν κτλ. — id. IV, 2. πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐπιγραφῆς ἄξιόν ἐστιν ἐξετάσαι καὶ σκέψασθαι ὁπότεροι ἀπλούστερον καὶ κατὰ φύσιν μᾶλλον τὰς λέξεις ἐποιήσαντο. cf. IV, 27.

Lyc. 52. σκέψασθε δὲ, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐδ' ἐν ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι Λεωκράτους τούτου τὰ δίκαια ποιούσι. — Id. 122. ἄξιόν τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος κτλ. cf. 127. 130. 98. 58. et Lys. XXII, 3. (ubi sola particula δὲ exstat.) ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι.

Dinarch. I, 75. θεωρήσατε δὴ πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξετάσαντες. — id. I, 105. ὁράτε, ὦ Ἀθηναῖοι, τί μέλλετε ποιεῖν.

Hyp. pro Eux. XXVII, 19. σκέψασθε δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καθ' ἕνα αὐτῶν ἐξετάζοντες κ. τ. λ. — Id. e. Demosth. XII, 28. σκέψασθε δὲ καὶ οὕτωσι κτλ. Id. pro. Lyc. frg. III, 4. ἄξιόν δ' ἐστίν, ὦ ἄνδρες δικασταί, κάκειθεν ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα κτλ.

c) Ant. V, 39. ἔτι δὲ καὶ τάδε λέγουσιν, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἄνθρωπος βασανιζόμενος συναποκτεῖναι τὸν ἄνδρα. ἐγὼ δὲ φημι κτλ. — Id. V, 26. λέγουσι δὲ ὡς ἐν μὲν τῇ γῆ ἀπέθανεν ὁ ἀνὴρ, καὶ γὰρ λίθον ἐπέβαλον αὐτῷ εἰς τὴν κεφαλὴν ὅς οὐκ κτλ.

Andoc. I, 110. κατηγορήσαν δέ μου καὶ περὶ τῆς ἱκετηρίας, ὡς καταθείην κτλ. — cf. I, 137. κατηγορήσαν δέ μου καὶ περὶ τῶν ναυκληριῶν κτλ. Id. III, 13. φασὶ δὲ τινες ἀναγκείως νῦν ἡμῖν ἔχειν πολεμεῖν.

Is. V, 28. περὶ δὲ ἐπισκευῆς τοῦ βαλανείου καὶ οἰκοδομίας καὶ πρότερον εἴρηκε Δικαιογένης καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ, ὡς ὁμολογήσαντες κτλ. Id. IX, 10. ἴσως τοίνυν Κλέων οὕτωσί φησιν οὐκ εἰκὸς εἶναι τεκμηρίοις ὑμᾶς χρῆσθαι τοῦτοις τοῖς μάρτυσιν, ὅτι μαρτυροῦσι. — Haec quidem exempla hoc loco attulisse satis habeo, cum omnia hujus generis exempla in ea parte, qua anteoceptionis formulas tractabo positurus ac accuratius perpensaturus sim.

Interdum vero fit ut cum propositione partitio jungatur, ita ut re de qua dicturus sit orator, proposita promittat, quid primo, quid secundo, quid tertio loco sit dicturus.¹⁰⁾ Cujus generis exempla invenimus:

Ant. VI, 20. ἄξιόν δ' ἐνθυμηθῆναι, ὦ ἄνδρες, ἀμφοτέρω καὶ τῆς γνώμης τῶν ἀντιδίκων καὶ οἷω τρόπῳ ἔρχονται ἐπὶ τὰ πράγματα. — Is. II, 2. διδάξω οὖν ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὡς προσεχόντως τε καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο

ἡ ποιήσας, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπίδικος ὁ κληῖρος ὁ Μενεκλέους ὄντος ἐμοῦ υἱοῦ ἐκείνου ἀλλ' ὁ μάρτυς διεμνησθήσεται τὰληθῆ.
— Is. IX, 1. πειράσσομαι δ' ὑμῖν ἐπιδείξαι ὅπερ ἀνώμοστα ὡς οὔτε ἐποιήσατο ἐκεῖνος υἱὸν αὐτοῦ, οὔτ' ἔδωκε τὰ ἑαυτοῦ, οὔτε διαθήκας κατέλιπεν, οὔτε προσήκει ἔχειν τὰ Ἀστυφίλου οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ ἐμοί. — cf. Id. III, 13. III, 8.

Denique veniamus ad propositionem, quae per circuitionem efficitur, cujus exempla fere haec sunt:

Ant. I, 3. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ἐὰν ἐπιδείξω, ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ προβουλῆς τὴν τούτων μητέρα φρονεῖα οὔσαν τοῦ ἡμετέρου πατρὸς — τιμωρήσασθαι.

Is. III, 11. περὶ ὧν εἰ βεβήσατε καθ' ἕκαστον διελθεῖν, οὐκ ἂν πάντο μὲν μικρὸν ἔργον γένοιτο· ἐὰν μὲν οὖν ὑμᾶς κελεύγητε, περὶ ἐνίων μνησθεῖν ἂν αὐτῶν κτλ.

[And.] IV, 31. εἰ δὲ βούλεσθε σκοπεῖν, εὐρήσατε πολλὰ τῶν τούτων πεπραγμένων ἕκαστον ὀλίγον χρόνον πράξαντάς τινας ἀναστάτους τοὺς οἴκους ποιήσαντας.

Lycurg. 16. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἀχθεσθαι, ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνησθαι περὶ αὐτῶν.

Quibus exemplis cernimus illam formam inprimis occurrere, cum in conditionali sententia posita est.

Restat ut ea verba afferamus, quibus in rebus proponendis oratores utuntur, quia ad varietatem et perspicuitatem efficiendam haud ita non valent. Ac primum quidem ea verba apponenda erunt, in quibus sincera notio dicendi inest, quorum numerus fere innumerabilis est: λέγειν, εἰπεῖν, quibuscum artissime cohaerent, ἀπολογεῖσθαι, ἀπολογία ποιεῖσθαι, κατηγορία ποιεῖσθαι, ἀποφαίνειν, quod bis apud Isaeum (II, 44; III, 77) δηλοῦν, quod Antiphon ter (II, α. 3. II, δ. 10. III, γ. 10) et Andocides semel (I, 33) usurpaverunt; deinde διηγείσθαι Antiphon ter (I, 13. I, 31. VI, 8) bis Andocides (I, 117. IV, 26) scripsit; tum et ἀποδείκνυμι et ἐπιδείκνυμι, quorum hoc Antiphon quater (II, δ. 5. IV, β. 7, iterum IV, γ. 1) Andocides semel (VI, 25) Isaeus undecies (II, 28. III, 8. V, 7. VI, 12. VI, 17. VI, 62. VII, 30. VIII, 6. VIII, 30. IX, 27. X, 6) illo Antiphon septies (I, 3. II, γ. 1. II, δ. 10. IV, δ. 9. V, 64. V, 81. VI, 15) Andocides sexies (I, 24. I, 29. II, 3. III, 4. 6. III, 10) Isaeus quinquies (II, 17. VI, 10 bis X, 15. XI, 40) usus est; tum διδάσκειν, quod in orationibus Antiphonteis quinque locis (II, γ. 6. III, γ. 6. IV, β. 8. V, 8. 46) sex Andocideis (I, 8. I, 10. I, 34. I, 71. I, 73. III, 24) Isaeicis decem locis (I, 8. II, 2. 13. VII, 4. VIII, 6. 31. 34. IX, 27. X, 3. X, 16) positum est; denique verba composita cum ἐλθεῖν ut διελθεῖν semel apud [Andoc.] IV, 7 quater apud Lycurgum exstat (§. 46. 75. 83. 113) cui simillimum est, quod apud Hyperidem legitur διεξελθεῖν (Epit. IV, 30. V, 30. III, 29, quo loco mihi quidem hoc verbum ponendum videtur¹¹). Neque dissimile est διεξέναι, quod apud Hyper. Epit. III, 20 reperitur.

Quae quidem verba ad oratorem de suo consilio loquentem pertinent, veniamus nunc ad ea, quae ita constituta sunt, ut indicent quid iudicibus magis quam oratori faciendum sit. Inter haec verba inprimis commemorandum erit σκέψασθαι, quod nostri oratores multis locis usurpaverunt, rarius autem verbum simillimum σκοπεῖν, quod apud Antiphontem (V, 25. 49. VI, 16) nec non apud Andocidem ter (I, 83. IV, 31, 34) legitur; valde mirum est quod semel apud Isaeum (I, 18) scriptum est: σκοπεῖσθε. — Neque minus saepe admissum est ἐνθυμεῖσθαι, quod apud Dinarchum et Hyperidem usurpatum non reperi. — A Dinarcho autem et a Lycurgo, adhibetur verbum θεωρεῖν, cujus forma θεωρήσατε sola usi sunt; (Din. I, 75. Lycurg. 28. 75.) apud eundem Dinarchum forma ὀράτε (I. 3. 105) exstat, quo quidem verbo alii oratores praeter Andocidem, ubi legitur: ὀρᾶν δὲ χρῆ (II, 17) usi sunt. Jam quidem annectitur: προσέχειν τὸν νοῦν, quod semel apud Antiphontem (V, 31), apud Isaeum quater (VI, 35. 62. VII, 13. IX, 24) bis apud Hyperidem in oratione contra Demosthenem habita (V, col. 9. 10. XV, 33. V) scriptum est. Praeter haec verba usitatissima sunt μανθάνειν et γινώσκειν; quorum sententia negative expressa (μὴ λαθεῖν) semel apud Lycurgum invenitur. Eadem fere ratio interest inter ἀναμνησθεσθαι et μὴ ἐπιλανθάνεσθαι, quorum hoc apud eundem Lycurgum legitur (§. 127) illud saepius apud caeteros. Hoc quidem loco afferenda esse verba ἀναμνησθεσθαι et ὑπομνησθεσθαι, quorum illud apud Antiphontem et Andocidem hoc apud Isaeum et Lycurgum scriptum est; quae quidem verba sane ad illud verborum genus, de quo supra diximus, pertinent. Ad hanc quidem copiam verborum addit Isaeus ἐξετάζειν, qui ter illo verbo usus est, eumque secutus est Hyperides, qui pro Lyc. frg. III, col. 3. 5. et pro Eux. XXIX, 5 idem verbum admisit.

Reliquum est, ut ea verba proponantur, quibus unus vel alter uno tantum loco et a caeterorum verborum ratione abhorrens usus est, verbi causa Lyeurg. 59: ἤξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον φερόμενος cf. Aeschin. in Ctesiph. 89. Isocrat. Aeginet. 72. — Hyperid. pro Lyc. I. col. 35. 10. πορεύεσθαι ἐπὶ τὴν λοιπὴν δικαιολογίαν — [Demades] 7 ἀπελθεῖν ἐπὶ τὴν ἀπολογίαν. — Inter ea verba, quae Isocratem frequentasse Ljungdahl dicit, affert ille ἀντειπεῖν, quod quidem verbum apud Andociden legi, III, 36 [IV, 25]. Denique Antiphon solus verborum conjunctione φανερόν καταστῆσαι bis usus est, (II, β. 4. III, δ. 5) pro qua Isocratem admisisse φανερόν ποιεῖν Ljungdahl testis est.

Antequam autem ad id quod nobis proprie propositum est, transimus, pauca addenda videntur nobis de transitionibus Dinarcheis, qui orator nullo modo elegans et perspicuus legitimam, ut ita dicam, formulam negligit, cum pro illa aut iteratione ejus verbi, in quo summa vis enuntiati incipientis inest aut interrogatione ad audientes versus utitur: I, 28. μισθωτὸς οὗτος, ὃ Ἀθηναῖοι, μισθωτὸς οὗτός ἐστι παλαιός· οὗτος ἦν κτλ. — I, 46. πολλοὶ, ὃ ἄνδρες, πολλοὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον θεωροῦσιν ὑμᾶς πῶς κτλ. — II, 24. καλῶς γὰρ, ὃ Ἀθηναῖοι, καλῶς οἱ πρόγονοι περὶ τούτων ψηφισάμενοι στήλην εἰς Ἀκρόπολιν ἀπήνεγκαν, ὅτε κτλ. — I, 41. οὐκ ἀισχύνεσθε, ὃ Ἀθηναῖοι, τὴν κατὰ Δημοσθένους τιμωρίαν κτλ. — I, 72. ὃ Ἀθ. παρὰ τί οἴεσθε τοῦτον νῦν πρῶτον ἐπὶ τούτων τῶν χρημάτων κτλ. — I, 37. οὐκ ἀναμνήσεσθε, ὃ ἄνδρες, τὰς τῶν πρεσβυτέρων πράξεις κτλ. — II, 5. ἄρ' ἴσθ' ὅτι τῆς Ἀρπάλου ἀφίξεως — τῆς πόλεως ἐχθροῖς; — III, 8. ἄρ' ἴσθ' ὅτι κτλ.

Atque haec quidem hactenus. Jam in medium proponantur particulae, quibus post propositiones expositiones introducuntur. Ac primum apparet, oratorem cum quam brevissime summam sententiarum propositione complexus sit, aut, ut ita dicam, illam definierit, id quod in universum dixerit, explicare debere. Quod quidem efficitur particula γάρ, quam ea de causa primam ponemus.

In primis haec particula nobis commemoranda est, ubi respicit ad pronomen demonstrativum aut ad adverbium, a) aut tale quid, (b) quod in enuntiato praecedente exstat atque omnibus numeris ut explicentur, postulat.

a) Ant. V, 46. καὶ μή μοι ἄχθεσθε ἄν ὑμᾶς πολλάκις ταῦτά διδάξω. μεγὰς γὰρ ὁ κίνδυνος κτλ. — Id. VI, 7. ἐγὼ δὲ, ὃ ἄνδρες, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω περὶ τῆς κατηγορίας ἢ περὶ οἱ κατηγοροῖ· οὗτοι γὰρ τὴν μὲν δίωξιν κτλ. — Id. VI, 21. — οὗτοι τε πρὸς ἐμὲ πράττουσι καὶ ἐγὼ πρὸς τούτους· ἔλεξε μὲν γὰρ Φιλοκράτης κτλ. — Id. V, 36. VI, 34. 43.

Andoc. I, 19. — ἂ δὲ οἱ κατηγοροὶ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἀναμνήσθητε. οὕτω γὰρ καὶ δίκαιον ἀπολογεῖσθαι, ἀναμνήσαντα τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους ἐλέγγειν. ἔλεξεν γὰρ ὡς ἐγὼ κτλ. — Id. I, 34. — ὅσπερ καὶ ὑπεσχόμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ποιήσω· ἐξ ἀρχῆς γὰρ διδάξω ἅπαντα τὰ γεγενημένα. — Id. II, 17. ὅρᾶν δὲ χρῆ, ὃ Ἀθηναῖοι, ὅσῳ τὰ τοιαῦτα τῶν ὑπουργημάτων διαφέρει. τοῦτο μὲν γὰρ ὅσοι κτλ. — Id. III, 37. ἀναγκαίως οὖν ἔχει καὶ πρὸς ταῦτ' ἀντειπεῖν. ἦν γὰρ ποτε χρόνος κτλ. I, 24. I, 106. III, 13.

Is. I, 18. — βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. ἰσχυρίζονται γὰρ ταῖς διαθέταις κτλ. — Id. II, 28. ὡς δὲ ἔχει, ἐγὼ ἐπιδείξω — ἐπειδὴ γὰρ ἔδει κτλ. — Id. IV, 27. καὶ ἄνευ τούτων, ὃ ἄνδρες, ἄξιον ὑμῖν ἐξετάσαι ἐκατέρους αὐτῶν οἰοῖ εἶσιν. Θράσιππος μὲν γὰρ κτλ. — Id. VIII, 32. οὐ τοίνυν ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κακώσεως νόμου ὀγγόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἔζη κτλ. I, 36. II, 38. III, 17. 28. 35. 40. 72. IV, 7. 37. V. 31. VI, 56. VII, 11. VIII, 15. IX, 17. X, 19. XI, 7. XI, 38.

Lyeurg. 75. καὶ τοὶ ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων, καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοαῖς, θεωρήσατε. — ἐγκώμιον γὰρ κτλ. — Id. 79. καὶ μὴν ὦ. α. καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι — τρία γὰρ ἐστὶν· ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ἰδιώτης. τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην πίστιν δίδωσιν. εἰκότως. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους κτλ.

Hyp. pro Lye. III, 10. καὶ ταῦ[τα] αὐτὸς ὑμῖν ἐμαρτύρησεν ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου, ὅτ' ἦν τούτῳ ὁ ἀγὼν πρὸς [Ἀρχε] στρατιδῆν. τοιοῦτο γὰρ ἐστὶ κτλ.

b) Ant. V, 82. χρῆ δὲ καὶ εἰς τὰ ἴδια ταῦτα μέγιστα καὶ πιστότατα ἠγεῖσθαι. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς κτλ. —

Andoc. IV, 7. περὶ μὲν οὖν τούτων οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ μακρότερα λέγειν· πάντως οὐδὲν γὰρ ἂν πλεόν κτλ. —

Id. IV, 41. βούλομαι δ' ὑμᾶς ἀναμνήσαι τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων. ἐγὼ γὰρ πρεσβύσεας κτλ.

Is. III, 27. ὑμέτερον οὖν ἔργον σκέψασθαι νῦν, εἰ δοκεῖ πιστὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα. ἐγὼ μὲν γὰρ νομίζω κτλ.

— Id. VII, 13. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκεῖνων διαφορᾶς. ἱκανοὺς εἶναι νομίζω καὶ τοὺς εἰρημένους λόγους· οἶδα γὰρ ὅτι

καὶ ὑμῶν κτλ. — Id. VII, 45. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων. — Id. VIII, 46. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς κτλ. — Id. IX, 16. χωρὶς δὲ τούτων, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἔστι μείζω τεκμήρια παρέξομαι ὡς οὐδὲν ἀληθὲς λέγουσιν οὗτοι. ἀποδείξω γὰρ ὑμῖν κτλ. *aliisque locis non paucis.*

Maxime autem oratores, id quod ex rerum ipsa natura sequitur, hac particula usi sunt, ubi argumentatio ipsa, propositione praeposita, aut pars ejus incipitur. Cujus generis exempla:

Ant. II, α. 4. πειρασόμεθα ὑμῖν δηλοῦν ὡς ἀπέκτεινε τὸν ἄδρα. οὔτε γὰρ κακοῦργος εἰκὸς ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον κτλ. — Id. II, γ. 2. ὡς δὲ οὐκ ὀρθῶς ἀπελογήθη, νῦν πειρασόμεθα ἐλέγχοντας. εἴτε γὰρ προσόντας τινὰς κτλ. — Id. V, 74. δεῖ δὲ με καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἀπολογήσασθαι — (75) πρὶν μὲν γὰρ κτλ. — Id. VI, 33. ἡγοῦμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων — ἵνα δ' ἔτι καὶ ἄμεινον μάθητε, τούτου ἕνεκα πλείω λέξω καὶ ἀποδείξω — ταυτησί. οὗτοι γὰρ κτλ. cf. Id. V, 25. 49. 65. VI, 41. 44.

And. I, 8. κράτιστον οὖν μοι εἶναι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς διδάσκειν πάντα — ἂν γὰρ ὀρθῶς μάθητε κτλ. — Id. I, 113. πολὺ δὲ μοι δοκεῖ τὸ ἐναντίον εἶναι ἢ οἱ κατήγοροι εἶπον. ἔλεξαν γὰρ, εἰ μέμνησθε κτλ. — Id. II, 20. ἃ γε μέντοι ἔξω τῶν ἀπορρήτων οἷόν τέ μοι ἔστιν εἰπεῖν εἰς ὑμᾶς ἤδη πεπραγμένα, ἀκούσασθε. ἐπίστασθε γὰρ κτλ. — Id. III, 33. εἰσὶ δὲ τινες ὑμῶν οἱ τοσαύτην ὑπερβολὴν τῆς ἐπιθυμίας ἔχουσι εἰρήνην ὡς τάχιστα γενέσθαι. φασὶ γὰρ κτλ. — [Id.] IV, 8. ἔστι δὲ περὶ — βραγὺς μοι λόγος καταλειμμένος. εἰ μὲν γὰρ κτλ. cf. I, 19; I, 130; III, 3. IV, 3.

Is. I, 19. ὑμεῖς δὲ σκοπεῖσθε — ἢ σκοπεῖν ὅπως ἔτι βεβαιώτερον ἡμᾶς ἀποστορήσει τῶν αὐτοῦ. τοῖς μὲν γὰρ κτλ. — Id. II, 28. ὡς δὲ ἔχει, ἐγὼ ἐπίδειξω. ἐπειδὴ γὰρ κτλ. — III, 18. ἐνθυμείσθε δὲ τὴν ἀναίδειαν ὣν λέγουσιν. ὁ μὲν γὰρ κτλ. — IV, 19. ὁ δὲ μέγιστον — τοῦτο σκέψασθε. ὅπου γὰρ κτλ. — V, 26. ἡμεῖς δ' ὡς ἐλέγομεν ἀληθῶς, καὶ ἄλλο τι τεκμήριον παρεξόμεθα. Πρωταρχίδη γὰρ κτλ. — VI, 35. ὧ ἄξιόν ἐστι προσέχειν τὸν νοῦν. ὀρώντες γὰρ τὸν Εὐκτῆμονα κτλ. — VII, 34. ἐμοῦ δὲ πειρᾶν εἰλήφει, δοκιμασίαν ἱκανὴν λαβῶν. εἰς τε γὰρ κτλ. — cf. I, 41. II, 13. III, 5. 18. 45. 55. V, 36. VI, 12. 21. 52. VII, 14. 30. 38. VIII, 40. IX, 1. 14. 27. X, 16. 22. XI, 40. XII, 2. 5.

Lycurg. 20. πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας βραχεῖα βούλομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν — οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε ὧ ἄνδρες κτλ. — Id. 25. ἄξιόν δ' ἐστὶν — ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τούτων Λεωκράτην. οὐ γὰρ ἐξήρησε κτλ. —

Dinarch. I, 10. δίκαια μὲν οὖν, δίκαια τρόπον γέ τινα πάσχει τὸ συνέδριον· εἰρήσεται γὰρ ἃ γινώσκω. δυοῖν γὰρ θάτερον ἐχρήν κτλ. — I, 89. οὕτως οὖν, ὧ ἄριστε, εἰπέ μοι — ἀποπεφασμένοι εἰσίν; τέτταρα γὰρ τάλαντα κτλ. — I, 91. πολλοὺς οὗτος ἐρεῖ καὶ παντοδαπούς λόγους, ὧ ἄνδρες, καὶ οὐδέποτε τοὺς αὐτούς. ὀρᾷ γὰρ ὑμᾶς κτλ.

Hyp. c. Dem. IX, 13. ὑπὲρ οὐδ' ὅτι δεῖ ὑμᾶς νομὴ βουλευσασθαι προσέχοντας τὸν νοῦν, καὶ μὴ τῷ λόγῳ ὑπὸ τούτου) ἐξεπατηθῆναι — τὰς γὰρ ἀποφάσεις κτλ. — Id. pro Lyc. 10. ὅτι δὲ (ψευδῆ) ἐστίν, ῥάδιον [οἶμαι] εἶναι ἅπασιν ἰδεῖν — τίς γὰρ οὕτω(ς ἐστὶ) τῶν ἐν τῇ πόλει — λόγοις; — ἀνάγκη γὰρ, ὧ ἄνδρες, κτλ. — Id. Epit. VII, 17. — καὶ μηδεὶς ὑπολάβη — ἐγκωμιάζειν. συμβαίνει γὰρ κτλ. — Id. Epit. III, 7. IX, 34.

Omnibus fere locis locum obtinet, ubi narratio aliqua instituitur.

Andoc. I, 11. ταῦθ' ὑμᾶς διδάξω. ἦν μὲν γὰρ ἐκκλησία κτλ. — Id. I, 75. περὶ δὲ τῶν νόμων ἤδη ὑμᾶς διδάξω. Κηφίσιος γὰρ οὕτως κτλ. — Id. I, 111 κατηγόρησαν δὲ μου — κατηγορίαν ἐμοῦ ποιοῦνται ὡς ἀδικούντος. ἐπειδὴ γὰρ ἤλθομεν κτλ. — cf. Id. III, 37.

Is. I, 9. ὅθεν δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διδάσκειν. Δεινίας γὰρ κτλ. — Id. II, 2. δέομαι δ' ὑμῶν πάντων — τοὺς λόγους. (§. 3) Ἐπάνωμος γὰρ ὁ Ἀχαρνεὺς, ὁ πατήρ ὁ ἡμέτερος κτλ. — Id. V, 5. βούλομαι ὑμᾶς καὶ παρ' ἐμοῦ τὰ πραχθέντα πωθέσθαι — ἐξεπατημένοι. Μενεξέμφ γὰρ κτλ. — Id. V, 12. πάλιν δ' ἐπάνειμι ὅθεν ἀπέλιπον. Μενέξενος γὰρ κτλ. — Id. VI, 2. ὁ γὰρ ἀγὼν οὐ μικρὸς αὐτοῖς, ἀλλὰ περὶ τῶν μεγίστων. Φιλοκτῆμων γὰρ κτλ. — Id. VI, 10. καὶ ταῦτ' ἀποδείξω ψευδῆ ὄντα. Εὐκτῆμονι γὰρ, ὧ ἄνδρες κτλ. — Id. VII, 5. ποιήσομαι δε — τοὺς λόγους ἐξ ἀρχῆς ὡς ἔχει τὰ γενόμενα διδάσκων ὑμᾶς. Εὐπολος γὰρ ὧ ἄνδρες, καὶ Θράσυλλος κτλ. — Id. VII, 14. τούτοις ἤδη μοι τὸν νοῦν προσέχετε, ὧ ἄνδρες. Ἀπολλοδώρῳ γὰρ κτλ. — cf. Id. VIII, 6. 21. 34. I, 8. II, 28. X, 3. XI, 8.

Lycurg. 16. δέομαι δ' ὑμῶν, ὧ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄχθεσθαι, ἐὰν ὄρωμαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνησθαι περὶ αὐτῶν. Γεγεννημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης κτλ. — Id. 128. καὶ μὴ μοι ἄχθεσθε, ὧ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν ἄνδρων τούτων. καλὸν γὰρ ἐστὶ πόλεως εὐνομούμενης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν. ἀσφαλέστερον γὰρ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δίκαιαν καὶ εὐρῶνον ψῆφον θήσεται. Πausανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν κτλ. — cf. Id. 124

Hyperid. Epit. col. V, 36. ἄρξομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τοῦ στρατηγού· καὶ γὰρ δίκαιον. Λεωσθένης γὰρ ὄρων κτλ. — Dinarch. I, 37. οὐκ ἀναμνήσεσθε, ὦ ἄνδρες, τὰς τῶν πρεσβυτέρων πράξεις — καὶ ἐτέρων ἄνδρων, ὧν ἐνίων ἔτι καὶ νῦν ζῆ τὰ σώματα. τούτων γὰρ οἱ μὲν κτλ.

Jam cum plerique eorum oratorum, de quibus quaerimus, ut et Antiphon et Andocides, qui vetus et austerius dicendi genus amplexi sunt,¹²⁾ et Dinarchus, qui inelegantissimus est orator,¹³⁾ non ita studeant, ut cursus orationis efficiatur levis, omnino non mirum est, nonnullos locos inveniri, ubi, quamvis particulam exspectemus, ab oratore omissa est. Haec quidem exempla inveni:

Andoc. I, 15. δευτέρα τοίνυν μήνυσις ἐγένετο. Τεῦχος ἦν ἐνθάδε μέτοιχος κτλ. — Ibid. 117. ἐγὼ δὲ διηγήσομαι ὧν ὑπ' αὐτοῦ εἶνεκα ἐπεβουλεύθη. Ἐπίλυκος ἦν ὁ Τισάνδρου θεός μοι κτλ. — Ibid. 17. ἔτι μήνυσις ἐγένετο μία. Λυδὸς ὁ Φερεικῆος — ἐμήνυσε κτλ. — Ibid. 16. τρίτη μήνυσις ἐγένετο. ἡ γυνὴ Ἀλκμαιονίδου — αὕτη ἐμήνυσε κτλ. — Ibid. 27. φέρε δὴ, ὦ ἄνδρες, μετὰ ταῦτα τί ἐγένετο; ἐπειδὴ αἱ μηνύσεις ἐγένοντο. — Ibid. 34. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ὑμᾶς διδάξω ἅπαντα τὰ γεγενημένα. ἐπειδὴ Τεῦχος ἦλθε κτλ. — Simillimum exemplum legitur apud Antiph. VI, 11. ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν· ἐπειδὴ χορηγὸς κατεστάθη κτλ.

Dinarch. 75. θεωρήσατε δὴ πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξετάσαντες. ἡ πόλις ἡμῶν ἦν μεγάλη κτλ. — Ibid. 50. ἀκούσατέ μου βραχέα — ἀνάγκη τὴν βουλήν, ὦ ἄνδρες — ποιῆσθαι κτλ. — Ibid. 33. οὕτω κατέστρεψεν ἡ τύχη ταῦτα ὥστ' ἐναντία γίνεσθαι προσδοκωμένοις. ἐξέπλευσεν Ἐφιάλτης κτλ. — et statim paulo post: ἀφείλετο καὶ τούτον ἡ τύχη τῆς πόλεως. Ἐδθόδικος προηρεῖτο κτλ. — Ibid. 28. ubi anaphorae figura usus est orator: Μισθωτὸς οὗτος, ὦ Ἀ. μισθωτὸς οὗτός ἐστι παλαιός. οὗτος ἦν ὁ τὴν πρεσβίαν — καλέσας, καὶ τοῦ λυθῆναι — αἴτιος γενόμενος· οὗτος Φιλοκράτει συνωμολογεῖτο κτλ.¹⁴⁾

Non tam saepe quam particula explicante usi sunt oratores particulis οὖν et τοίνυν, quae ita constitutae sunt, ut expositionem ex propositione quasi singulare ex universo colligant, quia, ut Seyfferti verbis utar, (Schol. Lat. pg. 12.) der Uebergang vom Allgemeinen zum Besonderen die Form der Folgerung in sich schliesst. Ac particula οὖν quidem simpliciter posita iis tantum locis usurpata, ubi alteram propositionem inducit, qui usus, Ljungdahlis teste, etiam Isocrateus est.

Andoc. I, 8. σιωπῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, πόθεν χρὴ ἄρξασθαι τῆς ἀπολογίας κτλ. — κράτιστον οὖν μοι εἶναι δοκεῖ ἐξ ἀρχῆς διδάσκειν καὶ παραλιπεῖν μηδὲν κτλ. — Id. I, 29. καὶ γὰρ οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν ταῦτα τὰ δεινὰ καὶ φρικώδη, ἀνωρθίαζον καὶ λόγους εἶπον ὡς πρότερον ἐτέρων ἀμαρτόντων καὶ ἀσεβησάντων περὶ τὸ θεῶ, οἷα ἕκαστος αὐτῶν ἔπαθε καὶ ἐτιμωρήθη. τούτων οὖν ἐμοὶ τῶν λόγων τί προσήκει;

Lyc. 55. Πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν ἐπιχειρήσειν ὑμᾶς ἐξαπατᾶν λέγοντα ὡς ἔμπορος ἐξέπλευσεν — εἰς Ῥόδον. ἐὰν οὖν ταῦτα λέγῃ, ἐνθυμεισθε ὅ ῥαδίως λήψεσθε αὐτὸν ψευδόμενον κτλ.

Particula, de qua modo disputavimus, maxime augetur addita particula μὲν, qua, ut ait Baeumlinus, inprimis primum expositionis membrum significatur. Quae primi membri significatio accurata urgetur, si adverbium πρῶτον accedit.

Andoc. III, 28. τοιοῦτω δ' ἐλπίδων μετασχόντας ἡμᾶς δεῖ δυοῖν θάτερον ἐλέσθαι ἢ πολεμεῖν μετὰ Ἀργείων Λακεδαιμονίοις, ἢ μετὰ Βοιωτῶν κοινῇ τὴν εἰρήνην ποιῆσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκεῖνο δέδοικα μάλιστα, ὦ Ἀθηναῖοι, τὸ εὐθις-μένον κακόν κτλ.

Antiph. V, 7. περὶ δὲ τῶν κατηγορημένων ἀπολογήσομαι καθ' ἕκαστον (§. 8) πρῶτον μὲν οὖν ὡς παρανομώτατα — εἰς τόνδε τὸν ἀγῶνα καθέστηκα, τοῦτο ὑμᾶς διδάξω. — Id. V, 15. ἡβουλόμην ἂν δοκεῖν αὐτός τε εὖρκος εἶναι καὶ ὑμᾶς τ' ἀληθῆ λέγων πείσαι ἀποψηφίσασθαι μου. πρῶτον μὲν οὖν ἀποδείξω ὑμῖν ὅτι κτλ.

Is. VIII, 5. 6. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, μετ' εὐνοίας τέ μου ἀκοῦσαι, κἂν ἡδικῆσθαι δοκῶ, βοηθησαί μοι τὰ δίκαια. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς ἦν — ἐπιδείξω τοῦτο ὑμῖν κτλ. — Id. X, 6. 7. ὡς ἐγὼ ἐκ πολλῶν τεκμηρίων ὑμῖν ἐπιδείξω. πρῶτον μὲν οὖν μάρτύρας ὑμῖν παρέξομαι ὡς κτλ.

Ab exemplis modo allatis magnopere abhorret unum exemplum quod in Andocide invenitur, ubi orator pro πρῶτον μὲν οὖν, particula οὖν omissa atque ordine verborum mutato οὖν πρῶτον scripsit. Dicit enim III, 13. φασὶ δὲ τινες ἀναγκαίως νῦν ἡμῖν ἔχειν πολεμεῖν. σκεψώμεθα οὖν πρῶτον, ὦ Ἀ., διὰ τί καὶ πολεμήσωμεν. οἶμαι γὰρ κτλ.

At nihilo minus scripta est in ea argumentationis parte, quae hanc, de qua agitur, excipit (§. 17) particularum conjunctio δὲ καὶ: σκέψασθε δὲ, ὦ Ἀ. καὶ τὸ δε κτλ. — Nam haud ita saepe fit, ut ad particulam μὲν in expositionis initio positam, particula δὲ vel alia opposita in secundo expositionis membro respiciat,

quam omitti non mirum est, cum saepissime singulae partes sint productiores. Neque id factum est in iis exemplis, quae supra attulimus. Proponamus igitur ea exempla, quae ad hanc rem pertinent:

Ant. II, β. 3. ἔκ τε γὰρ αὐτοῦ τοῦ ἔργου φανερός γενόμενος ἀπολλόμεν, λαθῶν τε σαφῶς ἤδειν τὴν δὲ τὴν ὑποψίαν εἰς ἐμὲ ἰοῦσαν. ἄθλια μὲν οὖν πάσχω μὴ ἀπολογεῖσθαι μόνον βιαζόμενος, ἀλλὰ καὶ — ὅμως δὲ καὶ τοῦτο ἐπιχειρητέον κτλ. — Andoc. I, 8. ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν ἢ ψευδῆ οὐχ οἴοντε ὑμᾶς πρότερον εἰδέναι πρὶν ἂν καὶ ἐμοῦ ἀκούσητε ἀπολογουμένου. σκοπῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, πόθεν χρὴ ἄρξασθαι κτλ. — (§. 10.) ὥσπερ δὲ καὶ κτλ. — Ibid. 29. περὶ μὲν οὖν τῶν μυστηρίων, ὦ ἄνδρες, ὧν εἶνεκα — ἀποδέδεικται μοι — (§. 34.) περὶ δὲ ἀναθημάτων τῆς περικοπῆς κτλ. —

Proximum enuntiati membrum particula δὲ significatur: Is. III, 43. ἀπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν· μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων cf. Lyc. 94. Quid? quod orator in initio expositionis ea leviter jactat, quae ei non planius exprimenda videntur. Exsistit inde praeritionis figura,¹⁵⁾ quae, ut est, quodam modo prima argumentationis pars particulis μὲν οὖν introduceitur, Ant. II, β. 13. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιεικέστερον ἢ δικαιοτέρον παρήσω. δέομαι δ' ὑμῶν ψεῦδος προφασίσασθαι πρὸς ὑμᾶς — τοῦτο μὲν οὖν παρῶμεν. ἐπειδὴ δὲ κτλ. — cf. Ant. II, δ. 4.

Praeterea commemoranda est particula τοίνυν, quae, quamquam multo rarius est usurpata, quam οὖν, sed eodem sensu ponitur. Apud Antiphontem et Andocidem exstat, ita ut μὲν non ponatur, quod Isocratem semper fecisse, is qui de his rebus quaesivit, exemplis undique allatis comprobavit.

Ant. V, 60. ταῦτα μὲν ὑμῖν λέγω ὡς αὐτῷ μοι πρόφασιν οὐδεμίαν ἔχει ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα. λέγω τοίνυν ὑμῖν, ὅτι ταῦτα ὑπῆρχεν εἰς ἐκεῖνον ἄπερ ἐμοί.

And. I, 291. ἂ χρὴ σκοπεῖν, εἰ δοκῶ ὀρθῶς ὑμῖν λέγειν. — σκέψασθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες κτλ.

Dinarchus autem conjunctionem μὲν τοίνυν admisit, I, 84. τὸ μὲν τοίνυν δίκαιον ἦν, ὑφ' ἑαυτοῦ κεχειμένον εὐθὺς ἀποθνήσκειν· ἐπειδὴ δὲ κτλ.

Restat ut particula δὲ, quae simpliciter propositionem et expositionem distinguit et secludit, adjungatur. Cujus rei exempla fere omnia apud Antiphontem, unum tantum apud Isaeum usurpata exhibentur. — Ant. IV, δ. 2. ἐπεὶ δὲ τάδε ἀκινδονότερον ἔδοξεν ἡμῖν εἶναι — ἀπολογετέον. δοκεῖ δὲ μοι περὶ τὸν ἄρξαντα τῆς πληγῆς τὸ ἀδίκημα εἶναι. — Ibid. VI, 10 (in fine) ταῦτα γὰρ καὶ δίκαια καὶ ὅσια. ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν κτλ. (exemplum ubi statim, qua de re supra scripsimus, narratio sine particula inducitur). Haec quidem sunt exempla, quibus particula δὲ inserta altera propositio subjicitur. Huc accedit eorum locorum ratio, ubi a propositione statim narratio argumentatione se jungitur:

Ant. III, γ. 2. 3. οὕτως δὲ μὴ τόλμων οὐκ ἂν προσεῖχε τῷ διπλάσιῳ μου, ἓνα μὲν πρὸς ἓνα λόγον ἀπολογηθεῖς, ἂ δὲ κατηγόρησεν ἀναποκριτῶς εἰπών. τοσοῦτον δὲ προσέχων κτλ. — Ibid. IV, δ. 10. ἂ ἐπικαλεῖται, οὕτως δὲ ἐκ πάντος τρόπου κτλ. — Id. V, 20. ἂ γὰρ τις μὴ προσεδόκησεν οὐ δὲ φυλάξασθαι ἐγγωρεῖ. ἐγὼ δὲ τὸν μὲν πλοῦν ἐποιήσαμην κτλ. — Id. VI, 16. ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων χρὴ σκοπεῖν — πότεροι ἀληθέστερα καὶ εὐορκότερα. διωμύσαντο δὲ οὗτοι μὲν κτλ.

Is. VIII, 8. προήκει δὲ καὶ — ἐξελεγχθῆναι τὴν τούτου μαρτυρίαν. ἐπιθυμῶ δὲ πρῶτον μὲν περὶ αὐτοῦ τούτου ποθέσθαι κτλ.

De modis quibus singulae orationis partes inter se connectuntur.

Atque illud, priusquam ad rem ipsam aggredimur, non alienum est dicere hac in parte non modo ea transeundi genera quibus membra inter se diversa conjunguntur, sed etiam illas formas nos allaturos esse, ex quibus una tantum pars argumentationis constat. His rebus commemoratis in medium proferatur ea particula, quae inter omnes caeteras annectendi simplicitate praestat, καί, quam eam ipsam ob causam Seyfferti auctoritatem secuti primam ponere nobis proposuimus.

Ac primum quidem eos locos afferemus, ubi particula καί ita constituta est, ut ea nova pars denotetur, quae quidem ex natura particula καί, quae tantum, ut Hartung ait, adjicit, cumulat, auget, ab antecedente non diversa, sed in eodem genere et quasi propinqua esse opus est.¹⁶⁾

Is. IV, 27. Καί ἄνευ τούτων, ὧ ἄνδρες, ἄξιον ὑμῖν ἐξετάσαι ἑκατέρους αὐτῶν οἷοί εἰσι κτλ. — Id. VII, 19. καί τοῦτο οὐκ ἀγνοούμενόν ἐστι οὐδὲ παρ' αὐτοῖς τούτοις. ἔργῳ γάρ κτλ. — Id. VIII, 23. Καί ὑπὲρ τούτων τοιμήσουσι καί τοῖς λόγοις χρώνται τοιοῦτοις οἷς αὐτοῖς ὅλου τοῦ κλήρου ληκτέον, ὅτι Θρασύβουλος κτλ. — Quo in exemplo id quadrat quod Ljungdahl in universum de his et similibus locis Isocrateis statuit, cum vi quadam et celeritate oratorum quasi repentina declarare breviter, quid inde sit consecutum aut quid de eo censendum sit, idque tum probare instituire.

Lycurg. 51. Καί δι' ἃ οὐκ ἀλόγως ἐπετήδευσεν, ἐπίστασθε, ὧ Ἀθηναῖοι, μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμᾶν.

Dinarch. I, 14. Καί Τιμοθέῳ μὲν, ὧ Ἀθηναῖοι, Πελοπόννησον περιπλεύσαντι — οὐκ ἐποίησασθε ὑπόλογον — ἀλλ' ἑκατον ταλάντων ἐτιμήσατε. κτλ. — Id. I, 112. τοῦτο γάρ ἐστι καλῶν κάγαθῶν δικαστῶν ἔργον. καί ὅταν ἀναβαίνει τις συνηγορήσων κτλ.

[Demad.] 17. Καί μοι τῶν πεπραγμένων ἀναμνήσθητε, ἡνίκα κτλ.

[And.] IV, 39. Καί ταῦτα μὲν οὐ θαυμάζω· πολλῶν γάρ κτλ.

Hoc loco addenda mihi videbantur ea exempla, ubi post propositionem καί incipit expositionem.

Ant. VI, 15. πρῶτον μὲν οὖν ἀποδείξω ὑμῖν, ὅτι οὐτ' ἐκέλευσα — καί οὐ τούτου ἕνεκα ταῦτα σφύδρα λέγω, ὡς κτλ.

Is. VIII, 30. φέρε δὴ — νῦν ἤδη τοῦτ' ἀποδείξω. καί νομίζομεν ἅπλως κτλ.

Saepius autem illam particulam in narratione usurpari per se intelligitur. Ex innumerabili numero eos tantum locos selegemus, quae inprimis animum audientis aut legentis attendere necesse est.

Is. VIII, 15. καί ἐπειδὴ Θαργῆλια ἦν, ἤγαγέ με κτλ. — Ibid. VIII, 38. καί ἐπειδὴ τάχιστα ἐτελεύτησεν κτλ. — Id. IX, 28. καί ἐπειδὴ ἐγενόμην κτλ. — Ibid. VIII, 23. καί ταῦτα Διοκλῆς ἀκούσας οὐδὲν ἀντίειπεν κτλ. — Id. II, 4. καί ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τετάρτῳ ἔτει κτλ. — cf. II, 7. II, 12. VI, 37.

Rarissime autem fit, ut transitionis hoc sub nomine signatae forma admissa particula καί in initio illius formae itaque in initio novae partis exhibeatur. Commemorandum autem est, tum particulam μὲν solam, non cum οὖν vel τοίνυν conjunctam inveniri.

Is. VI, 13. καί περὶ μὲν τῆς ἐκείνων διαφορᾶς ἱκανοὺς εἶναι νομίζω καί τοὺς εἰρημένους λόγους — ὡς δ' ἐμὲ ἐποίησατο υἱὸν — τοῦτοις τὸν νοῦν προσέχετε. — Id. VIII, 40. καί τὰ μὲν γεγενημένα καί δι' ἃ τὰ πράγματα ταῦτ' ἔχομεν, σχεδόν τι ταῦτ' ἐστίν, ὧ ἄνδρες. εἰδὲ κτλ.

Nova pars autem tum quoque incipitur, quum orator effusis verbis dicit ad argumenta confirmanda testimonia aut leges aut plebis consulta pronuncienda se curaturum esse. Cujus rei prima exempla apud eos oratores de quibus nobis quaestio instituenda est, prima et sola apud Isaeum invenimus:

Is. II, 16. καί ὡς ἀληθῆ λέγω ταῦτα, τῆς μὲν ποιήσεως ὑμῖν τοὺς φράτορας καί τοὺς ὀργεῶνας καί τοὺς δημότας παρέξομαι μάρτυρας, ὡς δ' ἔξῃν ποιήσασθαι τὸν νόμον αὐτὸν ὑμῖν ἀναγνώσεται κτλ. cf. II, 5. — Id. II, 33. — Id. II, 37. III, 56. καί ὡς ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται κτλ. — Id. VI, 7. καί ὑμῖν ἤτε διαθήκη αὕτη ἀναγνωσθήσεται καί οἱ παραγενόμενοι μαρτυρήσουσι. cf. ibid. §. 8. VI, 34. VIII, 42 et saepius.

Qua cum re artissime cohaeret usus atque consuetudo oratorum in testimoniis proferendis καί cum imperativo conjungendi, qua in conjunctione vim quandam et incitationem inesse Hartung docet.¹⁷⁾

Ant. V, 56. καί μοι μάρτυρας τούτων κάλει.

Andoc. I, 28. καί μοι κάλει τούτων τοὺς μάρτυρας. — cf. ibid. I, 137. — Ibid. I, 34. καί μοι ἀνάγνωθι αὐτῶν τὰ ὀνόματα. — I, 82. 85. 86. 87. 96.

Neque Isaeus ipse hanc formam neglexit, quin etiam utrumque genus testimonium proponendorum eodem loco usurpavit.

Is. II, 6. καί μοι τὰς μαρτυρίας ἀνάγνωθι ταύτας καί τὸν νόμον — positum est quamquam in initio hujus paragraphi exstat: καί ὡς ἀληθῆ λέγω — παρέξομαι μάρτυρας. cf. ibid. 34. (33) VI, 7. 8. VII, 10. X, 7. V, 2. καί μοι ἀνάγνωθι ἀνωμοσίαν — ubi hoc solum scriptum est. cf. ibid. §. 3. VI, 16. καί μοι λαβὲ τὴν ἀπόκρισιν — καί προκλήσεις. VI, 11. καί μοι τούτους κάλει πρῶτον — ἀνάγνωθι. VI, 37. 48. VIII, 17.

Utrumque conjunxit hac formula I, 32. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, καλεῖ μάρτυρας. III, 14. 37. VI, 34. VIII, 20. Lyc. 23. καὶ μοι λέγε. cf. 146. 36. καὶ μοι λαβέ. cf. 118. 125.

Ei autem usui, quem modo tractavimus, particulae καὶ simillimus est, ubi cum μὴ aut μηδεις conjuncta ea introducit, quae opponenda sunt, falsae opinioni eorum, qui adstant aut ubi negative propositio infertur.

Lyc. 128. καὶ μὴ μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι κτλ. — cf. Din. I, 55, ubi in ordinem verborum insertum exhibetur: καὶ μὴ μοι ὀργισθῆτε κτλ. — Hyp. pro Lyc. frg. I, 34. 6, καὶ μηδεις ὑμῶν ἀπαντάω κτλ. — Id. Epit. col. VII, 14. καὶ μηδεις ὑπολάβη με τῶν ἄλλων πολιτῶν μηδένα λόγον ποιῆσθαι.

Neque minus saepe invenitur particula καὶ cum οὐ sive οὐδέ conjuncta apud hos oratores, quod Isocrates hiatus evitandi causa rarissime posuit.¹⁵⁾

Hyp. pro Eux. col. XXXVIII, 14. καὶ οὐ σε μὲν οὕτως οἶμαι δεῖν πράττειν κτλ. — Is. VI, 39. καὶ οὐδέ ταῦτα ἐξήρκεσεν αὐτοῖς — ἀλλ' ἐπειδὴ κτλ. — Ibid. 40. καὶ οὐδ' ἐπειδὴ — ἦλθον αἱ θυγατέρες —, οὐδὲ τότε εἶον εἰσιέναι ἐδύνατο, εἰ μὴ κτλ. — Id. IX, 44. — Lyc. 26. καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῶν, ἀλλ' κτλ.

Praeterea hoc loco afferenda erunt exempla, ubi καὶ ante interrogationem positum est.

Lyc. 35. καὶ πῶς δίκαιόν ἐστι — τοῦτον ἑάσει ὑμᾶς ἐξ ἀπατήσαι; — Hyp. pro Lyc. frg. III, col. 9. 23. καὶ τοῦτο πῶς καλῶς ἔχει — ὑφαιρέσθαι μου τὴν ἀπολογία; — Is. IX, 22. καὶ τί δεῖ τοῦτον λέγειν; ἀλλ' Ἰεροκλῆς κτλ.

Denique in quaestionem veniant ii loci, ubi καὶ enuntiata annectit, in quibus singulis comparatio per μὲν — δὲ inest.

Ant. V, 43. ὦ γὰρ δῆπου οὕτω κακοδαίμων ἐγὼ, ὥστε τὸ μὲν ἀποκτεῖναι προουνοσησάμην — ἤδη δὲ — ἐποιούμην. καὶ ἀπέθανε μὲν — ὑπὸ δὲ κτλ.

And. I, 61. εἰσηγγήσατο τὸ μὲν — ἀντεῖπον δὲ —. καὶ τότε μὲν — ὕστερον δὲ κτλ.

Din. II, 14. οἱ νόμοι μὲν — κατεψηφισμένον δὲ —. καὶ ὁ μὲν νόμος κελύσει — ἡμεῖς δὲ κτλ. — Id. III, 3. πρότερον μὲν ἤξίωσε λαβεῖν — νυνὶ δὲ ἔχει. —. καὶ ὁ μὲν κοινὸς τῆς πόλεως νόμος — ὕδὲ πάντας κτλ. cf. ibid. 11. Hyp. pro Eux. col. XXIV. 13. τὰς μὲν τίμας — τοὺς δὲ κινδύνους —. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι — σὺ δὲ κτλ. — Ibid. XXX, 28. εἰ μὲν ἀπέφυγες τὴν γραφὴν — ἐπειδὴ δὲ —. καὶ σοι μὲν — τὸν δὲ κατακλυθέντα κτλ. — Andoc. III, 35. ὑμεῖς γὰρ περὶ μὲν τῶν ἐτοιμῶν — τὰ δὲ οὐκ ὄντα —. — καὶ μὲν πολεῖν δεῖ — ἐάν δὲ κτλ. — cf. [And.] IV, 18. — Is. I, 39. καὶ εἰ μὲν Πολύαρχος — (§. 40) εἰ δὲ οὐσία κτλ. — Id. IV, 3. φασὶ μὲν οὖν — τοῦτου δὲ —. καὶ εἰ μὲν — νῦν δὲ κτλ.

Atque haec quidem hactenus. Nunc dicendum erit de particula δὲ, quae pro natura sua, cum simpliciter singulas res distinguat, omnium frequentissime usurpata sit, necesse est; atque inducit et membra orationis et partes argumentaque his locis:

Ant. III, δ. 3. θέλω δὲ ὑμᾶς πρῶτον μαθεῖν ὅτι κτλ. — Ibid. γ. 11. IV, γ. 2. εἶπε δὲ πρῶτον μὲν κτλ. cf. ibid. §. 6. — Id. IV, δ. 2. δοκεῖ δὲ μοι περὶ τὸν ἄρξαντα κτλ. — Id. V, 20 (in initio narrationis) ἐγὼ δὲ τὸν μὲν πλοῦν ἐποιήσαμην. — Id. VI, 20. ἄξιον δὲ ἐνθυμηθῆναι. — cf. id. V, 10. 13. 21. 32. 49. 73. VI, 25 et multos alios locos.

Andoc. II, 17. ὅρᾶν δὲ χρῆ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅσῳ τὰ τοιαῦτα διαφέρει κτλ. — cf. ibid. 8. — Id. III, 28. 33. εἰσὶ δὲ τινες ὑμῶν οἱ τοσαύτην ὑπερβολὴν — ἔχουσι κτλ. — Id. I, 110. [And.] IV, 3. ἄξιον δὲ ἐστὶ μέμψασθαι κτλ. — Ibid. 8. ἐστὶ δὲ — βραχὺς μοι λόγος καταλειμμένος κτλ. — cf. id. IV, 41. I, 48. 36. 34.

Is. II, 19. ὅτι δὲ οὐ παρανοῶν — ἐποιήσατο, ἐνθένδε ἐστὶν ὑμῖν βῆδιον ἐπιγνώσθαι. — Id. IV, 7. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον γινώγῃ ἂν κτλ. — Id. V, 28. περὶ δὲ ἐπισκευῆς — καὶ πρότερον εἶρηκε κτλ. — VI, 56. πάντων δὲ μάλιστα ἀγανακτῆσαι ἐστὶ ἄξιον, ὅτι — cf. id. I, 12. 36. 44. V, 28. III, 67. VI, 27. 30. VII, 16. 18. 31. VIII, 33. 34. 45. IX, 33. X, 26. XI, 29.

Lyc. 3. ἐβουλόμην δ' ἂν, ὦ ἄνδρες, ὅσπερ ὠφέλιμόν ἐστι οὕτω κτλ. — Ibid. 14. δεῖ δὲ, ὦ ἄνδρες, μὴ δὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι κτλ. — Ibid. 16. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκούσαι μου τῆς κατηγορίας κτλ. — cf. 20. 52. σκέψασθε δὲ, ὦ ἄνδρες, ὅτι κτλ. — Ibid. 68. ἀγανακτῶ δὲ μάλιστα, ἐπειδὴ κτλ. cf. 138. — Ibid. 94. 102. 131. 146. 50. 59.

Dinarch. I, 103. ὑμεῖς δ' ἐν τοῖς ἔξω τὰς ἐλπίδας ἔχετε κτλ. — Id. II, 16. χρῆ δὲ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅσπερ οἱ πρῶτοι νομοθέται — οὕτω καὶ ὑμᾶς ζητεῖν ἀκούειν, ἵνα κτλ. — Ibid. 19. ἀπλῶς δ' εἰπεῖν ἐναντία κτλ.

Hyp. pro Eux. XXI, 2. ἐγὼ δὲ οὐτε πρότερον οὐθενὸς ἂν μνησθεῖην. — Ibid. XXIII, 18. τὸ δὲ τελευταῖον τοῦ νόμου κτλ. — Ibid. XXIX, 25. XXXI, 23. — Id. Epit. III, 1. ἄξιον δ' ἐστὶ ἐπαινεῖν κτλ. — Ibid. IV, 26. ἀπορῶ δὲ πόθεν ἄρξομαι κτλ. — V, 34. ἄρξομαι δὲ πρῶτον κτλ. — cf. VII, 41.

Sequitur ut de conjunctionibus loquamur, quas particula δὲ cum aliis init. Prima igitur occurrit δὲ καί, qua in conjunctione singularum particularum significationes ita coaluerunt, ut δὲ partes distinguat, καί demonstrat rationem in ipsa re sitam, inter utramque partem intercedere.

Ant. V, 79. δεῖ δὲ με καί ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἀπολογῆσθαι κτλ. — Id. V, 84. ἐπίσταμαι δὲ καί τὰ δε κτλ. — V, 49. VI, 28.

Andoc. I, 110. κατεγόρησαν δὲ μου καί περὶ τῆς ἰκετηρίας. — Ibid. I, 137. 147. ἔχει δὲ καί ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, οὕτως. — Id. III, 17. σκέψασθε δὲ, ὦ Ἀθηναῖοι, καί τότε κτλ. — Id. IV, 30. σκέψασθε δὲ καί κτλ. — Ibid. 33. 36.

Is. I, 48. χρῆ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καί — ψηφίζεσθαι κτλ. — Id. II, 25. οἶμαι δὲ καί τοῦτον κτλ. — III, 66. σκεψώμεθα δὲ καί κτλ. — V, 36. ἄξιον δὲ καί ὑμῖν λογίσασθαι κτλ. — IX, 14. σκέψασθε δὲ καί, ὦ ἄνδρες, ἐκ τοῦ χρόνου κτλ.

Hyp. Epit. XVIII, 14. οἶμαι δὲ καί κτλ.

Interdum autem fit, ut ad δὲ καί accedat ἔτι:

Antiph. V, 39. ἔτι δὲ καί τότε λέγουσι κτλ. — Is. III, 28. ἔτι δὲ καί περὶ ἐκείνου θαυμάζω, εἰ κτλ. — Id. IV, 46. ἔτι δὲ καί — σκέψασθε κτλ.

Lyc. 46. ἔτι δὲ καί δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὅς κτλ. De aliis exemplis cf. quae in enumeratione dicemus.

Unum tantum exemplum invenimus, ubi inverso ordine scriptum est καί — δὲ:

Lycurg. 28. καί ταῦτα δὲ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ θεωρήσατε ὡς δικαίαν τὴν ἐξέτασιν ποιουμένου περὶ τούτων κτλ. Ubi id commemorandum mihi videtur, praeter illud ἔτι δὲ καί, quod supra adscripsimus, Lycurum δὲ καί usum non fuisse.

Eodem modo ac particula καί, de qua jam dictum est, usurpatam invenimus δὲ eo consilio, ut introducat testimonia.

Ant. V, 20. τούτων δ' ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρέξομαι. — cf. ibid. 22. — 24. τούτων δ' ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρασχέσομαι. cf. ibid. 28. (ubi mihi Bekkerus pro παραστήσομαι, quod codices exhibent, recte coniecisse videtur παρασχέσομαι. cf. Ibid. 30.)

Is. V, 52. τούτων δ' ὑμῖν μάντιρας παρασχέσομαι. — cf. id. IX, 4. 19. 25. 29.

Andoc. I, 23. ἀναγνώσεται δ' ὑμῖν κτλ.

Cum imperativo invenitur illud δὲ semel apud Antiphontem, saepissime apud caeteros oratores.

Ant. V, 35. τούτων δὲ μάρτυράς μοι κάλει. — Andoc. I, 69. σὺ δὲ μοι αὐτοὺς κάλει. — Ibid. 123. ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, λαβέ κτλ. — cf. ibid. 25. 28. 36. VIII, 46. λαβέ δ' αὐτοῖς τὴν μαρτυρίαν. IX, 29. μαρτυροῦσι δὲ κτλ. — cf. id. IX, 4. 22. 43. 46. — Lycurg. 129. ἵνα δὲ εἰδῆτε, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

Si autem post testimonium modo recitatum alterum affertur, aut si accurate ad testimonium respicitur, additur ad δὲ particula καί.

Is. III, 76. λαβέ δὲ καί τὴν (sc. μαρτυρίαν) ὡς κτλ. — Ibid. 80. λαβέ δὲ καί τὴν τῶν δημοτῶν τῶν ἐκείνου μαρτυρίαν. — Lycurg. 24 bis.

Maxime autem ad nostram quaestionem pertinet is usus particulae δὲ, quo cum certis verbis conjuncta formulas quasi legitimas efficiat. Quarum primam apponemus verborum conjunctionem χωρὶς δὲ τούτων:

Is. IV, 17. χωρὶς δὲ τούτων ταῖς μὲν διαθήκαις διὰ μαρτύρων ὑμᾶς δεῖ πιστεῦσαι κτλ. — Id. IX, 16. χωρὶς δὲ τούτων, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἔτιμεῖζω τεκμήρια παρέξομαι κτλ. — Lycurg. 56. χωρὶς δὲ τούτων οὐχ ἠγοῦμαι κτλ. — Alia exempla atque similes formulas tum afferemus, quum de enumeratione nobis erit tractandum.

Alterum autem obtineat locum κεφάλαιον δὲ. — Is. I, 48. κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ᾧ πάντας ὑμᾶς προσέχειν δεῖ τὸν νοῦν. ὁσῶ γὰρ κτλ. — Hyp. pro Lyc. col. VI, 5. τὸ δὲ κεφάλαιον, ᾧ πρὸς ὑμᾶς καὶ μικρῶ πρὸςθεν εἶπον, εἰς τοῦτο ἀναισθησίας ὁ Χάριππος ἦλθεν, ὡς τε κτλ.

Praeterea ad hanc quaestionis partem pertinent locutiones, quae sunt: σημεῖον δὲ, τεκμήριον δὲ, ad quas saepe numero additur μέγα vel μέγιστον vel tale quid:

Ant. V, 61. τεκμήριον δὲ μέγιστον, ὡς οὐκ ἐβούλετο αὐτὸν ἀπολέσαι. ἐξὸν γὰρ κτλ. — Is. III, 19. μέγα δὲ τεκμήριον ὡς περιφανῶς ψευδῆ τὴν μαρτυρίαν οὕτοι παρέσχοντο ταύτην. ἴστε γὰρ κτλ. — Id. V, 31. (qui quidem locus non per ellipsin verbi conformatus est) τεκμήριον δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων τρόπων καὶ τῆς τούτου ἀδικίας μέγα παρεξέμεθα. μελλούσης γάρ κτλ. — Id. XI, 40. τεκμήριον δὲ. εἴκοσι μνᾶς ἑκάτερος ἡμῶν ἔλαβε κτλ. — Lyc. 61. τεκμήριον δὲ μέγιστον. ἡμῶν γὰρ ἢ πόλις κτλ. — Id. 129. μέγιστον δὲ τῶν γεγενημένων τεκμήριόν ἐστι, ὃ μέλλω λέγειν. νόμον γάρ κτλ. — Ant. VI, 43. Is. VII, 11. — Paulo ab his abhorret Isaicus I, 12, ubi pro hac forma relativo nuntiatio, quod in ordinem verborum insertum est, usus scripsit: ὃ μέγιστον ὑμῖν τεκμήριον. — Saepius autem fit, ut superlativus adjectivi alicujus cum ὃ conjunctus in initio positus sit:

Is. IV, 19. ὃ δὲ μέγιστον — [And.] IV, 16. ὃ δὲ πάντων δεινότητόν ἐστι, τοιοῦτος ὢν — ποιεῖται. — Lycurgus pro δὲ usurpavit καί: §. 56. ὃ καὶ πάντων γένει ἂν ἀτοπώτατον εἰ κτλ. — Ibid. 82. ὃ καὶ πάντων ἂν εἶη δεινότητον.

Pronomen relativum omittit Isaicus, et δὲ aut γὰρ exhibet:

Is. I, 28. πάντων δ' ἂν εἶη θαυμασιώτατον, εἰ κτλ. — Ibid. 38. πάντων δ' ἂν εἶη δεινότητον, εἰ κτλ. — Ibid. 51. πάντων γὰρ ἂν εἶη δεινότητον, εἰ κτλ. — Id. X, 23. δεινότητα γὰρ ἂν πάντων γένοιτο, εἰ κτλ. — Eodem modo legitur, apud Dinarchum II, 1. θαυμασιώτατον δὲ πάντων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὃ νῦν γεγόμενον. ὃ γὰρ πονηρότατος κτλ.

Denique nobis dicendum erit de usitata illa propositionis forma, quae incipit ab enunciato finali, in quo particula δὲ transitionem denotat. Cujus rei exempla haec sunt:

Andoc. I, 106. ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες, ὅτι τὰ πεποιημένα ὑμῖν εἰς ὁμόνοιαν οὐ καλῶς ἔχει — βραχέα βούλομαι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. — Is. XI, 3. ἵνα δ' ἀκριβῶς μάθητε — οὕτως εἰπάτω ὅτι. — Id. VII, 43. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ διατρέβειν περὶ ταῦτα ποιούμενους τοὺς λόγους, βούλομαι διὰ βραχέων κτλ. — Lycurg. 23. ἵνα δὲ μὴ λόγον οἴησθε εἶναι, ἀλλ' εἰδῆτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσεται κτλ. — Hyp. pro Lyc. frg. II, 35. 7. ἵνα δὲ μὴ πρὸ τοῦ πράγματος πόλλους λόγους ἀναλίσκω, ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν πορεύσομαι κτλ.

Neque minus vero usitatae quam particula δὲ, quae singulas partes distinguit, sunt particulae eae, quae interiorem duarum rerum nexum significant οὖν et τοίνυν, de quibus nunc erit quaerendum. Atque illud mihi praetermittendum esse non videtur, quod Ljungdahl Baeumlini sententiam secutus de vi ac notione particularum illarum posuit: inesse in illis aliquam conclusionem tacitam ejus, qui loqueretur, fere talem: rem praecedentem absolvi, est igitur haec aggredienda. Sed quoniam permulti loci, qui ad hanc quaestionis nostrae partem spectant, ita conformati sunt, ut ea, quae adversarii dicturi sint, afferantur, eos hoc loco omittimus et tractabimus tum quum de hac ipsa re, de anteoceptione, disputabimus. Nunc proponemus ipsa exempla, quorum numerus apud nostros oratores permagnus est.

Ant. I, 21. σκέψασθε οὖν ὅσῳ δικαιότερα δεήσομαι ὑμῶν ἐγὼ ἢ ὁ ἀδελφός κτλ. — Id. V, 35. δῆλον οὖν ὅτι οὐ τοῦ σώματος αὐτοῦ χρεία ἔην αὐτοῖς κτλ.

Andoc. I, 54. εἰ οὖν τι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ἢ τῶν ἄλλων πολιτῶν γνώμη τοιαύτη περιστήκει — σκοπεῖσθε ἐξ αὐτῶν τῶν γεγενημένων κτλ. cf. ibid. 104. — Ibid. 141. δέσμαι οὖν ἀπάντων (ὑμῶν Reiskius) περὶ ἐμοῦ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν ἤνπερ καὶ περὶ τῶν ἐμῶν προγόνων κτλ. — cf. ibid. I, 6. 26. — Id. III, 17. ἐνθυμήθητε οὖν τῶν πόλεων τὰς μεγίστας τινὲ τρόπῳ τὸν πόλεμον καταλύονται. πρῶτον μὲν Λακεδαιμονίους κτλ.

Is. I, 33. (post testimonium pergit orator) οἴεσθε οὖν, ὦ ἄνδρες, τὸν οὕτωσι — διακείμενον οὕτω ποιεῖν. — Id. II, 13. ὡς οὖν κατὰ τοὺς νόμους ἐγένετο ἢ πάσης, τοῦτο ὑμᾶς βούλομαι διδάξει. — Id. III, 31. θαυμάζω οὖν, εἰ κτλ. — Id. VIII, 6. ὅθεν οὖν ἤρξαντο περὶ αὐτῶν, ἐντεῦθεν πειράσομαι διδάσκειν. — cf. id. X, 3. ὅθεν οὖν σαφέστατα μαθήσεσθε, ἐντεῦθεν πειράσομαι διδάσκειν. — cf. id. IX, 31. (post testimonium) IX, 34. — Id. IX, 20. ὡς οὖν τὸν ἅπαντα χρόνον διάφορος ἦν Κλέωνι τούτῳ, ὑμῖν μάρτορας παρέξομαι. cf. id. VIII, 5.

Dinarch. I, 29. οὕτως οὖν — φυλάξομαι κτλ. — Id. I, 49. ἐν' οὖν ἐὰν ἐπὶ τούτῳ ἦ τὸν λόγον, μὴ ἐπιτρέπητε αὐτῷ, ἀκούσατέ μου βραχέα κτλ. — cf. I, 45. Id. III, 11. μὴ οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὴν τιμῆσιν — ἡγεῖσθε μέλλειν ποιῆσθαι.

Hyper. pro Eux. XXII, 13. ὑπὲρ τίνων οὖν οἴεσθε δεῖν τὰς εἰς ἀγγελίας γίνεσθαι κτλ. — Quod exemplum ad genus traducit, in quo, is qui loquitur, interrogationem, quam dicunt, rhetoricam usurpat, quae modo plena modo per ellipsin constituta esse potest. cf. Din. I, 99. II, 16. πῶς οὖν κτλ.

Andoc. III, 87. τί οὖν ἦν ἐπίλοιπον. — Id. III, 24. τί οὖν ἐστὶν ὑπόλοιπον περὶ οὗτου δεῖ βουλευέσθαι; καί, περὶ ὧν κτλ. — Lyeurg. 123. τί οὖν; κτλ.

Dinarch. I, 35. τί οὖν; — Utroque loco sequitur iterum interrogatio.

Maxime vero particula οὖν in perorationis initio poni solet:

Ant. IV, β. 8. ταῦτ' οὖν εἰδότες τουτουοὶ τὸ ἀσέβημά κτλ. — Id. III, β. 11. ἐλεοῦντες οὖν τοῦδε τοῦ νηπίου τὴν συμφορὰν — μὴ καταψηφισάμενοι δυσμήρους ἡμᾶς καταστήρατε. — Is. II, 44. ἐγὼ οὖν δέομαι ὑμῶν πάντων — ἐλεῆσαι με. — Id. VI, 62. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, κτλ. — IX, 34. ἑκατέρῳ οὖν ἡμῶν ἐξ ὧν ἀντωμόσαμεν σκεψάμενοι ψηφίσασθε κτλ.

Semel tantum legimus σημεῖον οὖν τοῦτο; ὅτι κτλ. Andoc. II, 4. ita ut postpositum esset eis verbis ad quae spectabat.

Haud ita autem raro fit, ut ad particulam οὖν addatur μὲν, de qua particularum conjunctione id mihi quidem commemorandum esse videtur, hanc esse formam legitimam transitionis hoc proprio nomine signatae, quae conjunctio primo in membro locum obtinet. Sed cum de hoc transeundi genere accuratius disserturi simus, nunc illis locis praetermissis duo modo exempla afferam, ubi hac transitionis formula narratio continuatur.

Is. VI, 6. τῷ μὲν οὖν ἀδελφῷ αὐτῷ ὄπερ ἐγενέσθη ἄμφω ἄπαιδε ἐτελεύτησαν· ταῖν δὲ ἀδελφαῖν κτλ. — Ibid. 41. αἱ μὲν οὖν γυναῖκες — περὶ τὸν τετελευτηκότα ἦσαν· οὗτοι δὲ τοῖς κτλ.

Rarissime autem invenimus novam partem a μὲν οὖν incipi. — Is. IV, 21. σαφῶς μὲν οὖν ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὗτοι οὐ δικαίως — ἀφίενται ἀλλὰ βούλονται κτλ. — Id. X, 2. ἠνάγκασμαι μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δίκην παρ' αὐτῶν λαβεῖν; τὴν μητέρα — προσγράψασθαι κτλ. — Dinarch. I, 10. δίκαια μὲν οὖν, δίκαια τρόπον γέ τινα πάσχει τὸ συνέδριον· εἰρήσεται γὰρ ἅ γινώσκω κτλ.

Simillimus est usus particulae τοίνυν, de cujus apud Isocratem usu non recte Baeumlinium iudicasse iam Ljungdahlus intellexit. Dicit enim ille, in Isocrate frequentius quam in caeteris oratoribus hanc transitionis notam occurrere. Quae res longe aliter se habet. Apud Isocratem enim non ita frequenter invenitur, saepius apud Lysiam et Isaeum, qui eam multo frequentius quam οὖν usurpavit, saepissime autem apud Demosthenem; Rectissime Ljungdahlus adnotavit, in una Demosthenis adversus Leptinem oratione fere totiens per particulam τοίνυν transiri, quotiens in universis Isocratis orationibus. Quam saepe Lysias hanc particulam usurpet, optime ex septima oratione perspicere possumus, in qua spatio tredecim paragraphorum decies τοίνυν occurrit. (§. 17—34) Apud Antiphontem nunquam inveniri, cum alii oratores plura exempla exhibent.

Andoc. I, 92. σκέψασθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοὺς κατηγορούς κτλ. cf. ibid. 144. σκέψασθε τοίνυν καὶ τάδε κτλ. — Id. I, 32. νομίσατε τοίνυν ἀσέβημα οὐδὲν ἕλαττον εἶναι κτλ. — Id. II, 13. τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων κτλ. cf. ibid. 19.

Is. III, 60. οὗτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἀφιγμένοι εἰσὶν, ὥστε κτλ. — Id. VI, 47. — Id. VIII, 15. ἡμεῖς τοίνυν καὶ ἄλλα τεκμήρια πρὸς τοῦτοις ἔχομεν εἰπεῖν, ἵνα γνώσεσθε κτλ. — Ibid. 32. X, 20. 44.

Lyeurg. 122. ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος κτλ. — Ibid. 127. ἐνθυμείσθε τοίνυν κτλ. — Ibid. 128. οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν — ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι.

Hyper. Epit. IX, 1. ἄξιον τοίνυν συλλογίσασθαι καὶ τί ἂν συμβῆναι νομίζομεν κτλ.

[Andoc.] IV, 15. οὐ τοίνυν ταῦτα μόνον ἐξήρκοσεν, ἀλλὰ καὶ κτλ.

Eadem particula permultis locis in narratione rerum gestarum series pergitur.

Andoc. I, 43. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἡ πόλις ἐσώθη δημοσίᾳ διὰ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὰς κτλ. — cf. ibid. I, 86. — Id. III, 3. ἡνίκα τοίνυν ἦν μὲν ὁ πόλεμος κτλ. — Id. I, 127. μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ὑστέρω πάλιν χρόνῳ κτλ. — cf. Is. V, 21. Lye. 27.

Is. IX, 7. ἐπειδὴ τοίνυν κτλ. — Id. III, 22. Ξενοκλῆς τοίνυν Βήσαζε μὲν ἰὼν — οὐχ ἡγήσατο δεῖν κτλ. — cf. Lys. III, 7. 9. XIII, 23. 29. 31. 39. 60. XIV, 9. XVI, 14. συλλεγέντων τοίνυν. — §. 15. μετὰ ταῦτα τοίνυν. — §. 18. τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθη πώποτε, ἀλλὰ πάντα κτλ.

Usitatissima particula τοίνυν tum est, quum post testimonia vel leges vel plebis consulta vel similia narratio aut argumentatio recipitur.

Andoc. V, 15. δεύτερα τοίνυν μήγουσις ἐγένετο. — Ibid. 35. τούτων τοίνυν τῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἤκουσι κτλ. — Is. II, 6. ἐκδόντες τοίνυν τὰς ἀδελφὰς κτλ. cf. ibid. 32. 38. III, 38. 44. V, 2. 19. VI, 27. 47. 51. — VII, 18. 33. VIII, 14. 18. 25. 32. 43. IX, 20. 21. 22. 28. 29. 30. — Id. X, 11.

Accuratius vero transitio significatur particula τοίνυν cum ἔτι conjuncta, qui usus apud Antiphontem, Andocidem, Hyperidem, Lycurgum non exstat, apud Isaeum vero et Lysiam et Isocratem.

Is. I, 22. ἔτι τοίνυν ἐνθυμεῖσθε ὅτι κτλ. — Id. VI, 12. (post testimonium recitatum) ἔτι τοίνυν καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐπίδειξω ἔργῳ ὑμῖν ταῦτα μεμαρτυρηκότας. — Id. IX, 21. — Inter duo testimonia positum est I, 16. ἔτι τοίνυν ὡς τούτων φίλοι κτλ. — cf. Lys. III, 35. ἔτι τοίνυν, ὦ βουλῆ, καὶ ἐκ τῆς μάχης τῆς γενομένης ράδιον γυνῶνα ὅτι κτλ. — Id. VII, 17. ἔτι τοίνυν εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι. — §. 34. ἔτι τοίνυν, ὦ βουλῆ, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε κτλ. Id. X, 11. ἔτι τοίνυν σκέψασθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, κτλ. — XXV, 15. XXXII, 14. Perbene comparari potest cum hac locutione id quod Lycurgus posuit, §. 31. χωρὶς τοίνυν τούτων Λεωκράτης ἀναβοήρεται κτλ.

Reliquum est, ut pauca dicamus de particularum coniunctione μὲν τοίνυν, de qua idem valet quod de μὲν οὖν commemoravimus. Atque imprimis post testimonia recitata legitur:

Is. VI, 38. πρὶν μὲν τοίνυν τούτους γνωρίσαι τὴν ἀνθρωπὸν κτλ. — Ibid. 43. τσαῦτα μὲν τοίνυν χρήματα ἐκ τῆς οὐσίας ἐκφορήσαντες, τσαούτης δὲ κτλ. — Id. VIII, 12. ὑμεῖς μὲν τοίνυν καὶ ἰδία καὶ δημοσία βάσανον ἀκριβέστατον ἐλεγχον νομίζετε κτλ.

Denique Ljungdahlius locos affert Isocrateos, in quibus anacoluthon, quod vocant, inest ut V, 109. περὶ τοίνυν Ἡρακλέους οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀνδρίαν ὑμνοῦντες αὐτοῦ — διὰ τελοῦσι, περὶ δὲ τῶν ἄλλων κτλ. Similes loci neque apud Lysiam neque apud Isaeum neque apud alios exstant.

Jam quidem transeamus ad particulam δὲ, qua quae antea dicta sunt, ea omnibus numeris absoluta esse significatur. Quam multo rarius esse usurpatam inter omnes constat. Simplex δὲ usurpatum est Lys. 130. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὡς καλὸς ὁ νόμος κτλ. — Additur particula γέ: Ant. V, 57. κρίνος γέ δὲ ἕνεκα τὸν ἀνδρᾶ ἀπέκτεινα; κτλ.

Saepius autem cum καὶ coniunctum reperitur: Andoc. III, 27. σκεψόμεθα δὲ καὶ τοὺς Ἀργείων λόγους κτλ. — Lys. 96. ὅθεν δὲ καὶ θεωρῆσαι τὸ θεῖον ὅτι κτλ. — Cumulatae sunt particulae And. I, 140. καὶ μὲν δὲ καὶ τὰδε ὑμῖν ἄξιον, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμηθῆναι κτλ.

Praeterea δὲ cum imperativo conjungitur quum testimonia vel leges recitari, vel testes vocari, is qui loquitur, jubet:

Is. II, 34. λαβὲ δὲ μοι κτλ. — III, 15. ἀνάγνωθι δὲ καὶ. — Ibid. 38. λαβὲ δὲ καὶ ἀνάγνωθι. — Ibid. 53. λαβὲ δὲ καὶ (bis). — VII, 21. 22. X, 10. — Dinarch. 79. 83. λέγε δὲ πάλιν κτλ. — Ibid. 82. cf. Is. III, 30. — Quibus in enuntiationibus, quae modo attulimus, saepissime Isocrates et Lysias solum καὶ cum imperativo conjungit. cf. Lys. I, 29. 42. XIII, 64. XVI, 17. XXI, 27. καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. XII, 47. καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε. Id. XVI, 14. — XVI, 13. καὶ μοι δεῦρο ἴτε μάρτυρες. VII, 10. — Id. IX, 41. XIII, 79. XIX, 59. XXI, 16. — cf. id. IX, 8. καὶ μοι λαβὲ τὸν νόμον. X, 14. καὶ μοι ἀνάγνωθι τὸν νόμον. Ibid. X, 15. XIV, 8. XIII, 35. 50. Ibid. XIII, 32. καὶ μοι ἀπόκριναί. Id. XXII, 4. καὶ μοι ἐπίλαβε τὸ ὑδῶρ. Ibid. 8. 11. 14. 15.

Etiam δὲ hoc modo cum imperativo conjungitur a Lysia:

I, 31. Ἀνάγνωθι δὲ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον. — XVI, 8. Ἀνάβηθι δὲ μοι καὶ μαρτόρησον. — XXI, 10. κάλεσον δὲ καὶ Ναυσίμαχον. — In his formulis etiam nudus imperativus a Lysia ponitur, ejus generis transitionis nullum exemplum apud caeteros oratores inveni: Lys. XXXI, 19. κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. — XIV, 5. Ἀνάγνωθί μοι τὸν νόμον. — X, 6. λέγε ἕτερον νόμον¹⁹).

Graviorem autem distinctionem singularum partium quam δὲ efficit ἀλλά, quae particula rem modo tractatam abruptit, quodsi dicturus est orator, qua de causa illam rem liquerit, addit particulam γάρ a); si docere vult, ad rem, quam tracturus est, praecipue animus esse advertendum, adicit particulam μὲν b).

a) Ant V. 62. ἀλλὰ γάρ ενταῦθα ἀφῆκεν αὐτὸν· οὐ γάρ ἔδει κτλ. — Andoc. I, 103. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, τὴν μὲν ἔνδειξιν ἐποίησατό μοι κατὰ νόμον κείμενον κτλ. — Ibid. 130. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, βραχὺ τι ὑμᾶς ἀναμνήσαι περὶ Καλλίου βούλομαι. εἰ γάρ κτλ. — Ibid. 132. 134.

Is. X, 25. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, οὐχ ἱκανόν ἐστι Ξενανίτην τὸν Ἀριστομένους οἶκον καταπεπαιδευασθῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῦτον οἶεται· — διαθεῖναι.

b) [Andoc.] IV, 34. ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ κατὰ γένος σκοπεῖν, ἐμοὶ μὲν οὐδαμῶθεν προσήκει τούτου τοῦ πράγμα-
τος κτλ.

Is. III, 57. ἀλλὰ μὴν κάκεινός γε δῆλον, ὡς οὐχ ὁμολογοῦσι κτλ. — Ibid. V, 12. ἀλλὰ μὴν περὶ τούτων
τοσαυτά μοι εἰσήλθε· πάλιν δ' ἐπ' ἀνέμι οὐδὲν ἀπέλιπον. — Id. VII, 32. Ἀλλὰ μὴν ὅτι ἄπειδα ἐκεῖνον περιεωράκασι κτλ.
— Id. VIII, 11. ἀλλὰ μὴν ὡς ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι κτλ. — Id. XI, 13. ἀλλὰ μὴν εἰ τούτοις μὴ μέτεστιν κτλ. —
cf. ibid. 26. Id. XII, 3. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ. — cf. ibid. 4.

a) Lys. 53. ἀλλὰ μὴν Αὐτολίκου μὲν ὑμεῖς κατεψηφίσασθε κτλ. — Din. I, 62. ἀλλὰ μὴν πρότερον ἔγραψας
οὐ, ὦ Δημ., κατὰ πάντων τούτων κτλ.

Lys. II, 77. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι. — III, 26. VII, 42. VII, 9. ἀλλὰ γὰρ,
ὦ βουλῆ, περὶ μὲν πρῶτερον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημμένα κτλ. — IX, 17. XXIV, 14. 21.
XXV, 17. XXXIV, 10. XXII, 11. XII, 99.

b) Lys. XII, 2. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ χρημάτων ἕνεκα ἐπεβούλευσα αὐτῶ. — XIX, 18. 35. — XIX, 42. ἀλλὰ
μὴν ὅστις οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὶν ἀμφοτέρω δῆλα γενέσθαι, πολλοστὸν μέρος τὸ Νικοφίμου τῶν Κόωνος χρημάτων
φήδη ἂν εἶναι κτλ. — XXI, 13.

Non ita gravis quam ἀλλὰ μὴν est locutio καὶ μὴν, quam particularum conjunctionem Lysias et Iso-
crates saepius, saepissime Demosthenes exhibet:

Ant. V, 91. καὶ μὴν εἰδέοι ἀμαρτεῖν ἐπίτω κτλ.

Is. VII, 39. καὶ μὴν καὶ αὐτὸς Ἀπολλόδωρος οὐχ ὡς περ Προνάπης ἀπεγράφασθε κτλ. cf. Ibid. 41. — 35. καὶ
μὴν οὐδὲ κτλ. — Id. XII, 4, 8.

Lyc. 79. καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν κτλ. — Ibid. 134. καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες, τῶν
πώποτε προδόντων κτλ.

Lys. IV, 6. καὶ μὴν οὐδεὶς γε ὑμῶν ἀγνοεῖ κτλ. — VIII, 7. καὶ μὴν οὐδεὶς αὐτὸς ἐξεῦρον ὀπόθεν ἂν εἰκό-
τως ὑπερεΐδετε τὴν ἐμὴν ὁμιλίαν κτλ. — XII, 27. καὶ μὴν οὐδὲ τούτο εἰκὸς αὐτῶ πιστεύσειν κτλ.

Cum vero ad hoc genus transeundi tertia particula δὴ accedit, illud μὴν in μὲν corripitur,²⁰ ita ut
particularum conjunctio exsistat καὶ μὲν δὴ, quae omnium oratorum saepissime a Lysia videtur usurpari. Apud
Isocratē Ljungdahlio teste semper, uno loco excepto (Isocr. III, 16. καὶ μὲν δὴ διορᾶν καὶ τὰς φύσεις τῶν
ἀνθρώπων καὶ τὰς πράξεις ἅπαντες ἂν τὰς τυραννίδας μᾶλλον ὁμολογήσειαν.) particulas καὶ μὲν δὴ alterum καὶ sequi-
tur, apud Lysiam et Isaeum contra particularum conjunctio καὶ μὲν δὴ plerumque sine illo altero καὶ occurrit.

Andoc. I, 140. καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε ἄξιον, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμηθῆναι, ὅτι κτλ.

Is. X, 12. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ Ἀριστομένει γε οὐδὲ Ἀπολλοδόρῳ — οὐδὲ τούτοις ἐξῆν.

Lys. IV, 13. καὶ μὲν δὴ πολὺ ἂν δικαιότερον ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ βασανισθεῖη. — VII, 36. X, 5. 29.
XII, 30. 35. 49. XIV. 12. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡγοῦμαι διακτεῖν ὑμᾶς κτλ. Ibid. 32. 34. 43. XV, 9.
XXII, 19. XXI, 23. XXVIII, 17. XXVI, 11. καὶ μὲν δὴ βουλεύειν γε δοκιμασθεῖς κτλ. — Quibus ex allatis
exemplis intellegi potest, hac particularum conjunctione καὶ μὲν δὴ semper rem parvam et tenuem a Lysia induci.

De anteoccupatione.

Compluribus ejus partis locis, de qua modo egimus, anteoccupationis schema commemoravimus, quod
nunc nobis tractandum erit. Atque primum paulo accuratius disserendum erit de natura atque vi hujus
formae, qualem veteres scriptores constituerunt. Cicero quidem de Orat. III. §. 205. nomen anteoccupationis
exhibet, quam Orat. 138. accuratius ita definit, ut occupet (sc. is qui loquitur) quod videat opponi. Eodem
spectat Quintiliani loc. IX, 2. 16: mire vero in causis valet praesumptio, quae πρόληψις dicitur, cum id quod
obici potest, occupamus.

Accuratissime autem hac de re inter Graecos rhetores, qui hanc figuram πρόληψιν vel προκατάληψιν, vocant Hermogenes disseruit, cum dicit: τὸ δὲ ἐντελέστερον (sc. κεφάλαιον) ἐὰν τιθῆται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ εἰσάγῃται παρ' ἡμῶν, τότε δεῖ κοσμηθῆναι τὸ κεφάλαιον προτάσει, ὑπόφορα, ἀντιπροτάσει, λύσει, τῇ καὶ ἀνθυποφορᾷ καλουμένῃ. ὁ δὲ τούτων ἕκαστον ἐστὶ σαφῶς παραστήσω. πρότασις μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τῆς ὑποφορᾶς, ὑποφορὰ δὲ ὁ τοῦ ἐχθροῦ λόγος, ἀντιπρότασις δὲ ἡ τῆς λύσεως ἐπαγγελία, εἴτα ἡ λύσις, ἣν ποιούμεθα ἐκ τῆς τῶν ἐπιχειρημάτων κατασκευῆς, οἷον εἰ τόχοι, κατατρέχει Χερρόνησον Φίλιππος. γράφει Δημοσθένης διορῶσαι τὸν Ἴσθμόν. τάχα τοῖνον καὶ τοιοῦτος ἦξει λόγος παρὰ τῶν ἀντιδίκων· τοῦτο ἡ πρότασις. ὡς Χαλεπὸν διορῶσαι Χερρόνησον. τοῦτο ἡ ὑποφορὰ. ἐστὶ δὲ τοῦτον αὐτὸν οὐ χαλεπὸν διαλύσαι τὸν λόγον. τοῦτο ἡ ἀντιπρότασις. τὸ γὰρ διορῶσαι πρᾶγμα ῥάδιον· τοῦτό ἐστιν λύσις, ἣτις δεῖται ἐπιχειρημάτων. — λείπει δὲ πολλάκις ἡ πρότασις οὐδὲν βλάπτουσα τὴν ὑποφορὰν. κόσμος γὰρ ἐστὶ τοῦ λόγου καὶ πλέον οὐδὲν πολλάκις κτλ. — In quibus verbis inest distributio quaedam quam Hermogenes ipse (II, 444) loco qui inscribitur: πῶς δεῖ προτείνειν τὰς τοῦ ἀντιδίκου πρότασις. proponit, dicens: ὁ κατηγορῶν τὰς τοῦ μέλλοντος ἀποκρίνεσθαι οὐχ ἄπλως προτείνει προτάσεις, ἀλλὰ κατὰ τρόπους τρεῖς, ἐπιστήμην, δόξαν, ἀκοήν. ἐπιστήμην μὲν, οἶδα ὅπερ νῆ Δία ἐρεῖ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, δόξαν δὲ οἷον τάχα τοῖνον ἴσως ἐρεῖ, ὡς ἀμφιβάλλων περὶ τῆς προτάσεως, ἀκοήν δὲ ὡς ἀκούων περὶ τῆς προτάσεως, πονθάνομαι τοῖνον μέλλειν αὐτὸν λέγειν.

Eandem distributionem, quam Ljungdahlius ex his praeceptis ductam secutus est, in anteoceupationum generibus tractandis normam atque legem disponendi retinebimus. — Ae primum de eis formulis scribendum est quae protasi introducuntur in qua particula οὖν aut τοῖνον aut δὲ inseruntur, saepe apposito ἴσως adverbio.

Is. X, 18. ἴσως οὖν ἂν τις, ὦ ἄνδρες, τὸν χρόνον ὁμῶν θαυμάσειε — ἀλλὰ νομὶ περὶ αὐτῶν τοὺς λόγους ποιούμεθα κτλ.

Lyc. 63. ἴσως οὖν τῶν συνηγόρων αὐτῷ τομῆσαι τις εἰπεῖν, μικρὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν ὡς οὐδὲν ἂν παρ' ἓνα ἄνθρωπον ἐγένετο τούτων κτλ. — Is. IX, 10. ἴσως τοῖνον Κλέων οὐτοσί φησιν οὐκ εἰκὸς εἶναι τεκμηρίους ὑμᾶς χρῆσασθαι τούτοις τοῖς μάρτυσιν, ὅτι μαρτυροῦσι μὴ εἰδέναι Ἀστύφιλον ταῦτα διατιθέμενον κτλ.

Lys. XXX, 7. ἴσως δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί — ἐμὲ διαβάλλειν πειράσεται. — XII, 50. XI, 3. ἴσως δ' ἐρεῖ ὡς κτλ. — X, 6. ἴσως τοῖνον, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τούτων μὲν οὐδὲν ἀπολογήσεται, ἐρεῖ δὲ πρὸς ὑμᾶς κτλ.

Lyc. 59. ἦξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον φερόμενος, ὃν αὐτῷ συμβεβουλεύκασι τινες τῶν συνηγόρων, ὡς οὐχ ἔνοχός ἐστι τῇ προδοσίᾳ κτλ. — cf. 90.

Hyp. c. Dem. frg. IV, col. VII, 2. τελευτῶν δ' ἴσως ἐρωτήσεις καὶ ὅτι ἐχρήσω λαβῶν τῷ χρυσῷ. cf. Is. X, 18. 22. — Is. V, 28. περὶ δὲ ἐπισκευῆς τοῦ βαλανείου καὶ οἰκοδομίας καὶ πρότερον εἶρηκε Δικαιογένης καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ, ὡς ὁμολογήσαντες κτλ. — Id. II, 25. οἶμαι δὲ καὶ τοῦτον, εἴ τις ἐρωτήσει ἐν αὐτῷ τί δὴ ποτ' ἂν ἐποίησεν εἰς τὴν αὐτὴν τύχην ἐκείνῳ καταστάς, οὐκ ἀλλ' οὐδὲν εἰπεῖν ἢ ὅτι κτλ. — Ant. IV, β. 3. εἰεν ἐρεῖ δὲ „ἀλλ' ὁ νόμος εἰργων μῆτε δικαίως μῆτε δικαίως — ἀποφαίνει σε ὄντα· ὁ γὰρ ἀνὴρ τέθνηκεν“. — cf. Dinarch. I, 61. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπιχειρήσεις λέγειν, ὅτι κτλ. — Lysias XI, 11. ἐρεῖ δὲ ὡς ὀργισθεὶς εἶρηκεν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμείσθε κτλ. — Id. XIII, 70. λέξει δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐξαπατήσαι ὑμᾶς πειράσεται κτλ. — Id. III, 27. φησὶ δ' ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ θύραις — τοπτόμενος κτλ. cf. ibid. 28. λέγει δὲ κτλ.

Haec quidem exempla pertinebant ad ea quae κατὰ δόξαν proferuntur. Nunc afferamus eos locos ubi κατὰ ἀκοήν anteoceupationis formulae positae sunt.

Lyc. 55. πονθάνομαι δὲ αὐτὸν ἐπεχείρησεν ὑμᾶς ἐξαπατᾶν λέγοντα ὡς ἔμπλορος ἐξέπλευσε κτλ. — Ibid. 68. ἀγάνακτω δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴν τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος ὡς οὐκ ἐστὶ ταῦτα προδιδόναι, εἴτις ὄχρετο ἐκ τῆς πόλεως κτλ.

Praecipue Lysias hac formula usus est:

Lys. VI, 37. πονθάνομαι δ' αὐτὸν μέλλειν κτλ. — XXX, 17. πονθάνομαι δ' αὐτὸν λέγειν XII, 62. πονθάνομαι γὰρ ταῦτα κτλ. — XIII, 88. — In his exemplis, quae enumeravi, Lysias et alii verbo πονθάνεσθαι utuntur. Lysias autem verbum ἀκούειν solus adhibet: X, 30. ἀκούω δ' αὐτὸν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον τρέπεσθαι, ὡς κτλ. — XIII, 55. ἀκούω δ' αὐτὸν καὶ εἰς Μενέστρατον ἀναφέρειν τι περὶ τῶν γραφῶν τούτων. τὸ δὲ κτλ. — Ibid. 77. ἀκούω δ' αὐτὸν παρασκευάζεσθαι ἀπολογεῖσθαι κτλ. — Ibid. 85. ἀκούω δ' αὐτὸν καὶ τρωδὶ ἰσχυρίζεσθαι κτλ.

Tertii vero generis, quod erat κατ' ἐπιστήμην, talia exempla, qualia Hermogenes postulare videtur, etsi non invenimus, tamen satis multa sunt, quae ita constituta sunt, ut quod adversarii obicere possunt, id quasi jam opposuissent, proferatur.

Ant. V, 13. λέγεις δὲ ὡς οὐκ ἂν παρέμεινα εἰ ἐλελύμην, ἀλλ' κτλ. — Ibid. 26. λέγουσι δὲ ὡς ἐν μὲν τῇ γῆ ἀπέθανεν ὁ ἀνὴρ κἀγὼ λίθον ἐνέβαλον. — Ibid. 39. ἔτι δὲ καὶ τάδε λέγουσιν, ὡς ὁμολόγει ὁ ἄνθρωπος κτλ. — cf. id. VI, 17. V, 64.

Andoc. III, 13. φασὶ δὲ τινες ἀναγκαίως νῦν ἡμῖν ἔχειν πολεμεῖν κτλ. — Ibid. 26. ναί, φασὶ τινες, ἂν Κόρινθόν τε φυλάττωμεν καὶ συμμάχους ἔχωμεν Ἀργεῖους κτλ. — Id. I, 57. εἰ μὲν γὰρ ἡ δοῦν τὸ ἕτερον ἐλέσθαι, ἢ καλῶς ἀπολέσθαι, ἢ αἰσχροῦς σωθῆναι, ἔχει ἂν τις εἰπεῖν κακίαν εἶναι τὰ γενόμενα κτλ.

Semel apud Lysiam solum anteoccupatio particula καὶ τοι inducitur: XIV, 8. καὶ τοι φασὶν αὐτὸν ταύτην τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι κτλ.

Dixi de iis occupationis exemplis, quae cum protasi proponuntur: nunc dicam de iis formulis, ubi sine protasi et directa quasi via id quod ab adversariis obici potest, praesumitur. Atque hi quidem oratores non ita constanter ut Isocrates admiserunt particulas ἀλλὰ γάρ, sed etiam ἀλλὰ solum aut ἀλλὰ νῆ Δία.

Ant. V, 28. ἀλλ' ὡς κατεποντώθη λέγουσιν κτλ.

Dinarch. II, 8. ἀλλ' αὐτὸς ὁ κρινόμενος νῆ Δία μέτριος τὸν τρόπον κτλ.

Is. XI, 25. ἀλλ' εἶχόν τινά μοι μαρτυρίαν τοῦ πράγματος.

Andoc. V, 62. ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα μὲν ἀφῆκεν αὐτόν κτλ.

[And.] IV, 37. ἀλλὰ γὰρ ἴσως μετὰ μικρᾶς διαβολῆς — ἐκινδύνεον κτλ.

Is. III, 73. ἀλλὰ νῆ Δία ἄλλον τινὰ ποιησάμενος τῶν συγγενῶν ἔδωκεν ἂν ἔχειν τὸν κληρὸν κτλ. — Id. IV, 20. ἀλλὰ νῆ Δία ἐπειδὴ τούτων οὐδὲν ἐποίησεν, τὴν οὐσίαν τοῦ Νικοστράτου διεχειρίσεν κτλ.

Hyp. pro Euxen. XXVI, 1 ff. ἀλλὰ νῆ Δία αὐτὸς τοιοῦτον πράγματι οὐ κέχηρσαι κτλ.

Is. III, 24. ἴσως γὰρ ἦν νῆ Δία πάρεργον καὶ φαῦλον, περὶ οὗ τὴν ἐκμαρτυρίαν — φασὶ ποιήσασθαι οὗτοι κτλ.

Dinarch. I, 7 (nuda infertur) Ναί· κατέφευσται γὰρ ἡ βουλή Δημοσθένους. τουτὶ γὰρ κτλ.

Is. V, 46. ἀλλ' ἴσως διὰ τοὺς προγόνους ἀξιώσεις μου πλέον ἔχειν, ὅτι κτλ. Hujus generis apud Lysiam unum hoc exemplum exstat: XIII, 52. ἀλλ' ἴσως φῆσει ἄκων τσσαῦτα κακὰ ἐργάσασθαι. ἐγὼ δ' οὐκ οἶμαι κτλ.

Neque vero praetereundum esse censeo, a quibus formulis refutatio incipitur, qua in re apud hos oratores magna varietas cognoscitur. Atque id per se intelligitur oratorem inprimis particulis adversativis usos esse.

I. ἀλλά. — Is. IV, 20. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μεμαρτύρηται ὑμῖν, καὶ τὰ πλεῖστα οὐδ' αὐτὸς ἀρνεῖται. προφάσεις δ' οἶμαι κτλ. — cf. id. XI, 25. 26. ἀλλ' εἶχόν τινά μοι μαρτυρίαν — ἔδει μαρτύρων. Ἀλλὰ μὴν εἰ μήτε κοινώσασθαι τὸ πρᾶγμα ἐνῆν, ὅτ' ἔζη Στρατοκλῆς κτλ.

Dinarch. I, 61. ἢ τοῦτο μὲν — ἠναντιώσθαι. ἀλλὰ μόνος κτλ.

Hyp. pro Euxen. XXVI, 3. ἀλλὰ νῆ Δία — κέχηρσαι. ἀλλ' ὅτ' ἔφευγες τὸν ἀγῶνα ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Οἴου — ὦν καὶ ἐγὼ κτλ.

II. δέ. Ant. V, 39. ἔτι δὲ καὶ τάδε λέγουσιν κτλ. — ἐγὼ δὲ φημι ταῦτα μὲν οὐ λέγειν αὐτόν, ὅτι κτλ. — Id. IV, β. 3. εἶεν. ἐρεῖ δὲ κτλ. — ἐγὼ δὲ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον οὐκ ἀποκτεῖναι φημι. — Id. IV, 17. αἰτιῶνται οὗτοι κτλ. — ἐγὼ δὲ ἐξ αὐτῶν τούτων, ὧν οὗτοι αἰτιῶνται ἀποφανῶ, ὅτι κτλ.

Is. V, 46. ἀλλ' ἴσως διὰ τοὺς προγόνους ἀξιώσεις — ἀπέκτειναν. — ἐγὼ δὲ ἐκείνους οὐκ ἐπανῶ κτλ. — Id. IX, 10. ἴσως τοίνυν Κλέων οὕτως φησιν — ταῦτα διατιθέμενον. — ἐγὼ δ' οἶμαι κτλ. — Id. X, 18. ἴσως οὖν ἂν τις, ὃ ἄνδρες — τοὺς λόγους ποιούμεθα. ἐγὼ δὲ οἶμαι κτλ. — Ibid. 22. περὶ δὲ τοῦ τεθνεώτος λέγουσιν — καθιστάναι. — ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς, ὃ ἄνδρες, οἶμαι δεῖν κτλ. cf. V, 29.

Lycurg. 59. ἤξει δ' ἴσως — οὐδενὸς ἐγὼ δὲ ἠγοῦμαι κτλ.

Hyp. c. Dem. frg. IV, col. VII, 7. τελευτῶν δ' ἴσως — ἀπαιτῶν. ἐγὼ δὲ κτλ.

Paulo aliter quam ea exempla, quae modo scripsimus, constitutus est locus Andoc. III, 26. qui non a verbis ἐγὼ δὲ sicut illa, incipit: ναί· φασὶ τινες — Ἀργεῖους. ἰόντων δὲ Λακεδαιμονίων κτλ.

Neque minus usurpetur particula καὶ, quam Isaeus semper cum interrogatione conjunxit, unde quodam modo oppositionem intercedere consentaneum est.

- Is. III, 24. ἴσως γὰρ — ἦν τὸ πρᾶγμα. καὶ πῶς; ὥστε κτλ. — Id. III, 73. καὶ τί αὐτὸν ἔδει κτλ.
 Ant. V, 26. καὶ τοῦτο μὲν κτλ.
 Lye. 63. καὶ οὐκ ἀισχύρονται τοιαύτην ἀπολογία ποιούμενοι πρὸς ὑμᾶς κτλ. — Id. 68. καὶ γὰρ οἱ πρόγονοί ποῦ ἡμῶν τὴν πόλιν καταλιπόντες κτλ.
 Dinarch. II, 8. καὶ τις ὑμῶν οὐ πολλάκις ἀκήκοεν κτλ.
 III. καὶ τοι.
 Antiph. V, 13. καὶ τοι ἐμοὶ εἰ μὴδὲν διέφερε κτλ.
 Andoc. I, 57. καὶ τοι πολλοὶ ἂν καὶ τοῦτο εἴλοντο τὸ ζῆν κτλ.
 Is. XI, 24. καὶ τοι εἰ μὲν τι καὶ αὐτῷ μετῆν κατὰ τὸ γένος, ὡς κτλ.
 Refutationum genera autem exstant nonnulla, quae non ita sunt accurate conformata ad appositionem.
 IV. γὰρ. Ant. V, 62. οὐ γὰρ ἔδει κινδυνεύειν αὐτὸν κτλ.
 Dinarch. I, 7. τοῦτι γὰρ ἐστὶν ὑπερβολὴ τοῦ πράγματος κτλ.
 V. οὖν. Andoc. III, 13. φασὶ δέ τινες κτλ. — σχεψώμεθα οὖν πρῶτον, ἄνδρες Ἀθηναῖοι. — [And.] IV, 37. οὐκ οὖν τοὺς τοιαύτους δίκαιον ἐκβάλλειν κτλ.
 Lye. 55. ἐὰν οὖν ταῦτα λέγη, ἐνθυμεῖσθε κτλ. — Din. I, 59. ἔν' οὖν ἐὰν ἐπὶ τοῦτον ἦγ τὸν λόγον κτλ. —
 Ant. V, 64. εἰ μὲν οὖν τοῦτο εἰκάζειν δεῖ με, ἐξ ἴσου τοῦτό ἐστι κτλ.
 Sine particula exhibentur hi loci:
 Ant. V, 28. ἀλλ' ὡς κατεποντώθη λέγουσιν ἐν τίνι πλοίῳ; — Lyeurg. 90. καὶ τοι γε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ο καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς, ὡς — διαπεπραγμένῳ. ὥσπερ οὐ πάντας κτλ.
 Andoc. III, 13 — 16. et anteoccupationis formularum brevium et refutationis coacervationem praebet exemplum illustrissimum. — τίνος ἕνεκα πολεμήσωμεν; — ἵνα ἡ πόλις ἡμῶν ἐλευθέρα, ἡ κτλ.

De enumeratione.

Priusquam de formulis ad hoc genus transeundi pertinentibus accuratius perquirere incipimus, primum statuendum est scriptores grammaticos et rhetoricos nomine enumerationis non fuisse, ut significarent id quod Graeci voce ἀπαριθμήσεως vocare solent²¹⁾ et nos illo nomine appellare soliti sumus, nempe ut, si una sententia vel una res in duas vel complures partes dividitur, ad primum membrum numeri significatio addatur at particulae, quibus enuntiata sequentia introducuntur ad primam illam pertinent eoque spectant. Cicero enim valde aliter enumerationem definit, dicens (de invent. I, 29. 45): enumeratio est, in qua pluribus rebus expositis et ceteris infirmatis una reliqua necessario confirmatur, hoc pacto: necesse est aut inimicitiarum causa ab hoc esse occisum; nam sine causa maleficium susceptum non potest esse; sed neque inimicitiae fuerunt nec metus ullus nec spes ex morte illius alicujus commodi neque ad amicum hujus aliquem mors illius pertinebit: relinquitur igitur ut ab hoc non sit occisus — ita ut ea forma singulas res, quae fieri potuissent adversarii contendere possent, enumerentur et eas non factas esse demonstratur.²²⁾ Neque minus diversa significatione utitur Cornificius in libro qui inscribitur Auctor ad Herennium, cum illa voce notat comprehensionem sententiarum, quae in peroratione fieri solebat. (ἀνάμνησις). Et Cicero ipse ita illa voce usus fuisse ex verbis intelligitur, qui inveniuntur de invent. I, 52. 98 conclusio est exitus et determinatio totius orationis; haec habet partes tres: enumerationem, indignationem, quaestionem.²³⁾ Neque negandum est in ea parte perorationis, ubi sententiae gravissimae breviter circumscriptae afferuntur, formam enumerationis ita ut nos eam intellegere soliti sumus valde aptam fuisse; neque desunt exempla, de quibus infra videbimus.

Sed non recte Ljungdahlus et ii auctores quos in annotatione ad hanc libelli partem affert, contendisse mihi videntur, Romanos scriptores nomine illius transeundi generis omnino usus non fuisse,²⁴⁾ nam

effugit eos locus Ciceronis qui legitur in libro III de oratore conscripto (c. 54. 207), ²⁵ ubi dinumeratio ut verborum figura nominatur, id quod Quintilianus libro nono (3. 61) reprehendit, cum dicit: ordinem, dinumerationem, circumscriptionem ad figuras referendas non esse. Neque dubitari potest Ciceronem ea voce nihil aliud quam ἀπαρίθμησιν significare voluisse.

Ac primum quidem id fortasse quaeres num singulae partes totius orationis aut totius argumentationis, quae quidem pars orationis amplissima est, enumerationis formulis, de quibus primum agemus, inter se connectantur, sed id nunquam invenitur. Aliter res se habet, si singulae partes argumentationis aut partes illarum partium tractantur. Ita legitur apud

Antiph. V, 10. ἐμοὶ δὲ πρῶτον μὲν, οὐ — ἐνταυθοῖ πεποιήκασι τὴν κρίσιν ἐν τῇ ἀγορᾷ· ἔπειτα τίμησιν μοι ἐποίησαν τοῦ νόμου — (§. 11) ἔπειτα δὲ, ὃ πάντας οἶμαι, — ἅπαντα τὰ δικαστήρια κτλ.

Andoc. I, 13. πρῶτος μὲν οὗτος ταῦτα ἐμήνυσε — quod πρῶτος μὲν recipitur in §. 14 per πρώτη μὲν, ὧ ἄνδρες, μήνυσις ἐγένετο αὐτῆ — (§. 15) δευτέρα τοίνυν μήνυσις ἐγένετο — (§. 16) τρίτη μήνυσις ἐγένετο — et postremo (§. 17) ἔτι μήνυσις ἐγένετο μία.

Is. I, 31. σημεῖα δ' ὑμῖν ἐρῶ μεγάλα, περὶ ὧν καὶ μάρτυρας ἔξω παρασχέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ θύων — παρεστήρατο — ἔπειτα μικρὸν πρὶν — ἐτόλμησεν (§. 32) ἔτι δὲ πρὸς τούτοις πυνθανομένου κτλ. — cf. Hyperid. pro Lycophr. frg. III, col. IV, 18. ἀνάγκη γάρ, ὧ ἄνδρες δικασταί, πρῶτον μὲν — (V, 1) ἔπειτα δὲ.

Lys. XVII, 8. ἵνα οὖν εἰδῆτε ὅτι ταῦτα ἀληθῆ· ἔστι, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. πρῶτον μὲν τοὺς μεμισθωμένους παρ' ἐμοῦ τὸ Σφηρτοῦ χωρίον, ἔπειτα τοῦ Κικωνοῦ — ἀμφισβητοῦντας, ἔτι δὲ τοὺς — ναυτοδίκας. — Id. XXX, 19.

Idem invenitur si argumentatio fit testibus introductis:

Andoc. I, 46. πρῶτον μὲν οὖν ταῦτα, ὧ ἄνδρες — διδάσκετε εἶτα δέ μοι κτλ.

Is. I, 15. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, ὡς — διαθήκης διέθετο, ἔπειτα ὡς — κομισάμενος, πρὸς δὲ τούτους ὡς — ἀπέπεμψεν. — Id. X, 7. πρῶτον μὲν οὖν μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι ὡς Κυρωνίδης — ἐτελεύτησεν, ἔπειθ' ὡς Ἀρίσταρχος, οὐ — ἐτελεύτησε. Δημοχάρης δὲ κτλ. — Id. V, 2.

Ad hoc quidem transeundi genus referendus est locus Andoc. I, 116, ubi orator suo more orationem directam in ordinem verborum inducit et singula argumenta orationis illius conjungantur hac forma: πρῶτον μὲν — ἔπειτα δὲ — ἔπειτα δὲ (ὧ Καλλιὰ, πάντων ἀνθρώπων ἀνοσιώτατε), πρῶτον μὲν ἐξηγήσῃ κηρύκων ὧν — ἐξηγήσῃ. ἔπειτα δὲ νόμον πατριον λέγεις — ἔπειτα δὲ τίνος ἤκουσα, ὅτι Ἀνδοκίδης θεῖη κτλ. — Practerea huc pertinet ea forma, quam ut supra diximus, Cornificius nomine enumerationis significat, recapitulatio, quae quidem apud Isaeum, ita ut enumerationis forma adhibita sit, invenitur vel tota oratio sive pars gravissima comprehenditur.

Is. III, 8. ἐπιθυμῶ δὲ πρῶτον μὲν περὶ αὐτοῦ τούτου πυνθῆσθαι — εἶτα πρότερον ἢ ἐγγυητῆ γυνὴ ἀπέλιπε — ἢ — καὶ παρ' οὗτου ἐκομίσατο — §. 10. καὶ πρὸς τούτοις εἴτις ἄλλος κτλ. — Simillime III, 36 ubi pars recapitulatur: πρῶτον μὲν — εἶτα — πρὸς δὲ τούτοις. — Id. IX, 36. σκέψασθε ὃ πόσων αἴτιοι γενήσεσθε. πρῶτον μὲν τοὺς ἐχθίστους Ἀστυφίλου ἐπὶ τε τὰ μνήματα ἰέναι — ποιήσατε. ἔπειτα τὰς Εὐδοκράτους ἐπισκήψεις — ἔπειτα τετελευτηκίτα Ἀστυφίλου παρανοίας αἰρήσατε — ἔτι δ' ἔμε, ὧ ἄνδρες δικασταί, — τῶν ἐκείνου. — Id. II, 44. ἀπέφηνε δ' ὑμῖν πρῶτον μὲν ποιηθέντα ἑμαυτὸν ὑπὸ τοῦ Μενεκλέους — εἶτα τοὺς νόμους ἐπέδειξε — καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ζῶντα τε φαίνομαι — θάψας.

Testimonia recapitulantur Is. IV, 26. παρέσχοντο μὲν ὡς ἀνεψιοὶ εἰσιν ἐκ παραδέλφων Νικοστράτου, ἔπειτα δὲ ὡς οὐδεπώποτε ἐκαίνῃ διάφοροι ἦσαν, ἔτι δὲ καὶ ὡς ἔθλασαν Νικόστρατον, πρὸς δὲ τούτοις, ὡς Χαριάδης οὕτωσ' οὐδαμῶς οὐτ' ἐνθάδε — ἐρχήτο Νικοστράτῳ, ἔτι δὲ καὶ τὴν κοινωνίαν — ψευδῆ οὔσαν.

Perbene comparari potest cum recapitulatione in peroratione allata partitio in propositione, in qua idem Isaeus solus enumeratione usus est.

Is. IV, 14. σκεπτέον δὲ ὑμῖν πρῶτον μὲν. εἰ ἐποίησατο τὰς διαθήκας, ἔπειτα εἰ μὴ παρανοῶν διέθετο. cf. id. III, 8.

Saepius pro particula ἔπειτα aut εἶτα, quae ut exemplis collectis intellegi potest, πρῶτον μὲν interdum δὲ sequitur, ἔτι ponitur, quod semper cum δὲ, δὲ καὶ aut similibus particulis coniunctum invenitur, inprimis si prima pars longior est.

Andoc. I, 2. in prooemio, quod in duas partes divisum est, incipit prima pars: ἐγὼ δ', ὧ ἄνδρες, δεύσομαι καὶ ὑμῶν τε ῥάδια χαρίζεσθαι καὶ ἐμοῦ ἄξια πολλοῦ τυχεῖν παρ' ὑμῶν, (καὶ) πρῶτον μὲν ἐνθυμηθῆναι ὅτι οὖν

ἐπιτετα — ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν, γινώσκειν τὰ δίκαια — et tertia pars §. 7. ἔτι δὲ καὶ τότε ἐνθουμητέον κτλ. — Id. V, 47. πρῶτον μὲν γὰρ εἶλου — δέδοται. ἔτι δὲ ὁ Ἀνιστογοίτων κτλ. — cf. id. III, 5.

Enumerationis forma etiam magis imminuitur cum ne illud ἔτι quidem ponitur et spectat tantum particula transitiva ad πρῶτον μὲν, quod in initio positum est:

Ant. V, 9. πρῶτον μὲν γὰρ κακοῦργος — φεύγω. — §. 13. λέγεις δὲ ὡς οὐκ ἂν παρέμεινα κτλ. — Id. V, 25. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς — ἠτιάσατό με ἀνθρώπων — §. 26. λέγουσι δὲ ὡς — §. 28. ἀλλ' ὡς κατεποντώθη λέγουσιν —.

Andoc. III, 17. πρῶτον μὲν Λακεδαιμονίους — §. 20. Βοιωτοὶ δ' αὖ πῶς τὴν εἰρήνην ποιοῦνται; — §. 21. ἡμῖν δὲ, ὡς Ἀθηναῖοι, πῶς ἔξεστιν τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι; — Ibid. 29. καὶ πόλεμον ποιοῦμεθα δι' ἑτέρους, ἔξιν δι' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰρήνην ἄγειν. οἱ τινες πρῶτον μὲν βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ — σπόνδας ποιησάμενοι — τὴν μὲν βασιλέως δύναμιν ἀπεβαλόμεθα — τὴν δὲ Ἀμόργου φιλίαν εἰλόμεθα. §. 30. Συρακόσιοι δὲ, ὅτε ἦλθον ἡμῶν δεόμενοι — ἡμεῖς εἰλόμεθα καὶ τότε πόλεμον μὲν ἀντὶ εἰρήνης — §. 31. ὕστερον δὲ ὑπ' Ἀργείων ἐπέσθημεν κτλ. — Ibid. 24. πρῶτον μὲν περὶ Κορίνθου διδάξάτω μέ τις — §. 27. σκεψόμεθα δὴ καὶ τοὺς Ἀργείων λόγους.

Secundum membrum incipit a conjunctione ἐπειδὴ, sequitur δὲ:

Ant. V, 29. ἐκπλέομεν, πρῶτον μὲν εἰςβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἡρέωνων — ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς τοῦτο οὐκ ἐνεχώρηται κτλ. — Is. VIII, 6. πρῶτον μὲν οὖν ὡς — ἐπίδειξω τοῦτο ὑμῖν — ἐπειδὴ δὲ ταῦτα φανερά καταστήσω τοῦ ὡς κτλ.

Denique ne illud δὲ quidem vel tale quid retinetur, sed ponitur πρῶτον μὲν ita ut nihil sequatur, quod ad illud pertinet.

Ant. V, 21. καὶ πρῶτον μὲν αὐτὰ ταῦτα σκοπεῖτε κτλ. — Ant. I, 39. καὶ πρῶτον μὲν, ὡς ἄνδρες, τοῦ ὑπέθετο κτλ. — And. I, 10. ἐξ ἀρχῆς περὶ πάντων ποιήσομαι τὴν ἀπολογία, πρῶτον μὲν περὶ αὐτῆς τῆς αἰτίας κτλ. — illud πρῶτον μὲν recapitulatur per μὲν in §. 19. περὶ μὲν τῶν μυστηρίων, ὡς ἄνδρες κτλ. — ad quam particulam δὲ pertinet in §. 24. περὶ δὲ ἀναθημάτων τῆς περικοπῆς κτλ.

Saepius autem illud πρῶτον sine μὲν invenitur atque inprimis, ubi cum verbis sentiendi aut declarandi (σκοπεῖσθαι, μαθεῖν, διδάσκειν etc.) conjunctum est.

Ant. III, 8. 3. θέλω δὲ ὑμᾶς πρῶτον μαθεῖν, ὅτι κτλ. — Is. III, 40. βούλομαι δὲ πρῶτον ἐκ τῶν τοιῶν δὲ ἐλεγεῖ κτλ. — Id. X, 3. ὅθεν οὖν σαφέστατα μαθήσεσθε, ὡς ἔχει ταῦτα, ἐντεῦθεν ὑμᾶς πρῶτον πειράσομαι διδάσκειν. — Id. XII, 1. σκέψασθε δὲ πρῶτον τὸν πατέρα ἡμῶν κτλ.

Itaque vidimus primum membrum enumerationis significationem reservare, sequentia particulas enumerativas abiciere et solas transitivas exhibere. Jam ad contraria transeamus exempla, in quibus primum membrum enumerationis significatione careat, caetera autem sive omnia sive nonnulla illas significationes praebeant. Ac primum huc referendae sunt eae particulae enumerativae, a quibus incipiunt singulae argumentationis partes atque inprimis ea particularum conjunctio, de qua supra agamus, ἔτι τοίνον, quae quidem particularum conjunctio apud hosce oratores saepissime invenitur. Paululum discrimen intercedit inter hanc formulam et eam, quae ad Lycurgum in oratione contra Leocratem habita §. 31. legitur χωρὶς τοίνον τοῦτων. Accuratus particula enumerativa, quae ab una parte ad alteram traducit, posita est, ἔπειτα, quae apud Isaeum solum I, 30. (ἔπειτα, εἰ μὲν καὶ νῦν οὕτω — εὐρήσετε) scripta est.

Saepius autem ea enumeratione, de qua nunc quaeritur, utuntur oratores cum singula momenta unius partis inter se conjungantur.

Ant. V, 42. ἔπειτα δὲ ὁ ἕτερος ἄνθρωπος κτλ. — Id. V, 54. ἔπειτα ἐνθουμήσθε, ὅτι κτλ. — Andoc. I, 49. — Hyp. pro Lycoph. frg. VII, col. 5. 4. — Is. III, 49. ἔπειτ' οὐδ' ἐκ τῆς ἐπίδοθείσης αὐτῇ προικὸς ἦσθου; — quod ἔπειτα in quaestionis initio positum est eodem modo ac III, 37 εἶτα, ut particulam enumerativam invenimus. Idem εἶτα traducit ita ut non interrogationis initio exstet: XII, 8. εἶτα, ὡς ἄνδρες δικασταί, εἰ μὲν οὕτω ἐκινδύνεον, ἤξιον κτλ. — In secundo enuntiato legitur εἶτα, in tertio πρὸς δὲ τοῦτοις, in quarto ἔτι δὲ, in sequentibus δὲ καὶ: [Andoc.] IV, 4. εἶτα ἐν τοῖς τοιοῦτοις κτλ. — πρὸς δὲ τοῦτοις τῷ μὲν ἐλλείπειν §. 5. ἔτι δ' εἴτις διὰ τοῦτο μεθίσταται —. οἶμαι δὲ καὶ τοὺς φίλους ὑμῶν §. 6. ῥάδιον δὲ καὶ ἐντεῦθεν γινώμαι κτλ. — Antiphon addit ad ἔπειτα particulam δὲ aut particularum conjunctionem δὲ καὶ: Ant. V, 16. ἔπειτα δὲ οὐχ ὡς πιστεύων — ποιήσω. — Ibid. 54. ἔπειτα δὲ ὅτι μὲν μικρὸν εἶη πρᾶγμα κτλ. — Id. V, 51. ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν τοῦ ἀνθρώπου μερὶς ἐκατέρῳ ἴση ἐστὶ κτλ. — Eodem modo Lyc. §. 49. ἔπειτα δὲ οὐδ' οἶόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν κτλ.

Ea particula quam saepissime ita positam invenimus, ἔτι, quod semper cum δὲ καὶ conjunctum est, in secundo membro legitur: Ant. V, 39. ἔτι δὲ καὶ τὰδε λέγουσιν ὡς κτλ. — Andoc. I, 52. ἔτι δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ τὸδε ἐνεθυμήθη, ὧ ἄνδρες, κτλ. — Is. I, 25. ἔτι δὲ καὶ εἴτι προσγράψας τούτοις ἐβούλετο. — Id. IV, 13.

Eadem conjunctio particularum ἔτι δὲ aut ἔτι δὲ καὶ fere semper exhibetur, ubi enumeratione imperfecta duae sententiae annectuntur.

Andoc. I, 138. ἔτι δὲ πολέμου γενομένου κτλ. — Is. III, 42: ἔτι δὲ πρότερον ὁ Πύρρος ὁ ποιησάμενος κτλ. — cf. id. V, 42. III, 30. Lycurg. 59. ἔτι δ' οἱ μὲν τοὺς ζῶντας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες §. 60. καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδοθεῖσαν γενέσθαι. ἔτι δὲ ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν κτλ. — cf. Lyc. 46.

Pro his particulis ea conjunctio particularum invenitur, quae in tertio enumerationis membro non minus saepe, quam illa exstat, interdum cum illa conjuncta exhibetur πρὸς δὲ τούτοις et interdum χωρὶς δὲ τούτων.

Is. III, 71. πρὸς δὲ τούτοις (τουτὶ γὰρ τὸ δεινὸν ἐστίν) ἐπισκῆψαι κτλ. — Id. IV, 18. πρὸς δὲ τούτοις, ὧ ἄνδρες, εἰ μὲν οἱ κατὰ τὰς διαθέκας ἀμφισβητοῦντες κτλ. — et in tertio hujus partis membro: ὁ δὲ μέγιστος. §. 19. ὁ δὲ μέγιστος καὶ μάλιστα — καταμαρτυρεῖ, τοῦτο σκέψασθε. — Hyp. pro Lyc. VIII, 10. Is. IV, 7. χωρὶς δὲ τούτων. — Lycurg. 57. χωρὶς δὲ τούτων.

Inter se conjunguntur per πρὸς δὲ τούτοις duae sententiae Andoc. I, 31. καὶ ὑμᾶς ἀναμνήσκω τὰ γεγενημένα —, πρὸς δὲ τούτοις μεμύησθε καὶ ἐωράκατε κτλ. — [Andoc.] IV, 24. πρὸς δὲ τούτοις τολμῶσι δέ τινες κτλ.

Solus Dinarchus ab hoc usu dicendi abhorret, cum πάλιν inducit quam particulam et alio loco in simplici enumeratione usurpat, ubi πρῶτον μὲν deest: I, 56. διόπερ — ἀπέφυγε· πάλιν τὸν τὴν πέντεδραχμῖαν — λαβεῖν κτλ. — Ibid. 75. θεωρήσατε δὴ πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξετάσαντες κτλ.

Interdum autem invenimus particulas enumerativas demum in tertio membro addi: Ant. V, 44. καὶ ἀπέθανε μὲν ἀνὴρ οὗτος — καὶ μὴν πολλῶν πλέον γε ἀγνοεῖν ἐστί — καὶ μὴν ἔτι ἐγγηγορότων φασὶν ἐκβῆναι τὸν ἄνδρα —. §. 45. ἔπειτα ἔν τῇ γῆ μὲν κτλ.

Lyc. 52. ἡ μὲν γὰρ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆ. — §. 54. ἔτι δὲ ὁ δῆμος κτλ.

Addenda tamen mihi videtur ea, quae jam antea Isaeo propria esse vidimus, formula enumerativa in recapitulatione et partitione adhibita. Sic legimus in totius orationis recapitulatione I, 51. ἔπειτα, in enumeratione sententiarum gravissimarum unius partis I, 42. ἔπειτα — πρὸς δὲ τούτοις.

Praecipue apud oratores antiquiores Antiphontem, Andocidem, Isaeum (de Lysiae particulis enumerativis suo loco explicabitur), rarissime apud caeteros etiam aliae formae inveniuntur, quae manifesto enumerativae sunt. Sed complures particularum conjunctiones non ab una parte ad alteram traducunt aut ad singula momenta arte inter se conjungunt, sed tantum nihil aliud quam simplicem rerum aut sententiarum enumerationem introducunt, qua de causa postea, si de illa agemus, accuratius de iis dicendum erit. — Nunc tantum ea quae ad transeundi genus pertinent proponemus. Missum facio omnes illas conjunctiones μὲν — δὲ, οὔτε — οὔτε, καὶ — καὶ, τὲ — καὶ, quae quidem enumerationes vocari possunt, sed quorum usus inter omnes adeo constat atque a viris doctissimis ita constitutus est, ut nihil sit cur de iis agamus.

Ac primum quidem ad nostrum propositum pertinet enumeratio per τοῦτο μὲν — τοῦτο δὲ, quae particulae saepissime, plerumque in simplici enumeratione apud Antiphontem inveniuntur. 26) Legimus eam conjunctionem ita usurpatam, ut nos contendimus:

Is. III, 28. τοῦτο μὲν γὰρ εἴ τινα εἰδίδου, εἰκὸς ἦν — μαρτυρεῖσθαι. τοῦτο δ' εἰ δι' ἐπιθυμίαν — δηλὸν ὅτι κτλ. — in recapitulatione apud Antiphontem I, 11. νῦν δ' ἐγὼ γὰρ εἰμι τοῦτο μὲν ὁ θέλων αὐτὸς βασανιστῆς γενέσθαι, τοῦτο δὲ τούτους αὐτοὺς κελεύων ἀντ' ἐμοῦ βασανίσαι κτλ. — et in transitione sic proprio nomine a veteribus significata Ant. V, 11. ἔπειτα δὲ — ἅπαντα τὰ δικαστήρια ἐν ὑπαίθρῳ δικάζει τὰς δίκας τοῦ φόνου, οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα, ἀλλ' ἢ ἵνα τοῦτο μὲν οἱ δικασταὶ μὴ ἴωσιν εἰς τὸ αὐτὸ τὰς μὴ καθαρὰς τὰς χεῖρας τοῦτο δὲ ὁ δικάων τὴν δίκην τοῦ φόνου, ἵνα μὴ ὁμωρόφις γίνηται τῷ αὐθέντῃ.

Non satis perfectum est hoc genus enumerationis in Ant. I, 9. ubi in primo enuntiato τοῦτο μὲν, in secundo solum δὲ positum est: τοῦτο μὲν γὰρ ἠθέλεσα — μητέρα δὲ τούτων κτλ.

Interdum fit, ut a particulis μὲν — δὲ incipiatur, aut οὔτε — οὔτε, et postea pergatur particulis vere enumerativis, sicut in enumerandis orationis directae argumentis ab Andocidē suo more in orationem de

mysteriis insertae (I, 135) ἄνθρωπος οὕτως οὔτε αὐτὸς λήψεται τῶν κοινῶν χρημάτων οὐθ' ἡμᾶς ἐάσει φυλάξει δὲ καὶ ἐμποδῶν ἔσται διανείμασθαι τὰ κοινὰ· πρὸς δὲ τούτοις, ὃν ἂν ἡμῶν ἀδικούντα λάβῃ, εἰσάξει εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων κτλ.

Saepius autem additur ad μὲν — δὲ particularum conjunctio δ' αὖ: Andoc. I, 90. ὁ μὲν κοινὸς τῆ πόλει ἀπάσῃ (sc. ὄρκος). — §. 91. ἡ δὲ βουλή ἢ αἰεὶ βουλευούσα τί ὄμνυσι; — ὅμεις δ' αὖ, ὧ Ἀθηναῖοι, τί ὁμύσαντες δικάζετε; κτλ. — cf. ibid. 73. οἱ μὲν ἀργύριον. — §. 74. εἰς μὲν — ἕτερος δὲ — οὗτοι δ' αὖ. — §. 75. ἄλλοι αὖ —.

Idem αὖ adjicitur ad οὔτε — οὔτε Ant. V, 21. καὶ πρῶτον μὲν αὐτὰ ταῦτα σκοπεῖτε, ὅτι κτλ. — οὔτε γὰρ πείσας τὸν ἄνδρα οὐδαμῶς ἀπελέγχουμαι σύμπλουν μοι γενέσθαι, ἀλλ' — πραγμάτων ἰδίων· οὐτ' αὖ ἐγὼ προφασέως ἱκανῆς φαίνομαι τὸν πλοῦν ποιησάμενος — χρυσάμενος· οὐτ' αὖ ἐπειδὴ ὠρμισάμεθα — καὶ τοῦτο ἐγένετο.

Multo gravior autem oppositio inter singula membra tali enumeratione conjuncta fit, si pro δὲ positum est καὶ μὴν καὶ aut pro οὔτε — οὐ μὴν οὐδὲ: Is. VII, 38. μὲν — (§. 39) καὶ μὴν καὶ — §. 41. (καὶ μὴν καὶ). — Ant. II, 4. οὔτε γὰρ κακοῦργους εἰκὸς ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον· ἔχοντες γὰρ κτλ. — οὐ μὴν οὐδὲ παρονήσας — συμποτῶν. οὐδὲ μὴν οὐδὲ ἐκλειδορίας· οὐ γὰρ ἂν ἀκριβῶς τῶν νυκτῶν οὐδ' ἐκ ἐρημιᾶ ἐλοιδοροῦντο. οὐδὲ μὴν ἄλλου στοχαζόμενος ἔτυχε τούτου· οὐ γὰρ ἂν σὺν τῷ ἀκολούθῳ διέφθειρεν αὐτόν. ἀπολυμένης δὲ τῆς ὑποψίας ἀπάσης αὐτὸς ὁ θάνατος ἐξ ἐπιβουλῆς ἀποθανόντα μὴνύει αὐτόν —. Quo loco eam enumerationem expositam habemus, quam Cicero loco supra allato definit; ejus cum enumerationis forma simplicissima sit dilemma, hanc formam hoc loco addimus. Sed quia longum est omnia exempla ascribere, solum locum Andocideum II, 2 proponamus: δεῖ γὰρ αὐτοὺς ἢ τοὶ ἀμαθεστάτους εἶναι πάντων ἀνθρώπων, ἢ πόλει ταύτῃ δυσμενεστάτους. — Similis enumerandi modus invenitur in quaestionibus disjunctivis, quae quidem a rhetoribus ita dicitur:

Andoc. I, 8. σκοπεῖ μὲν οὖν ἔγωγε, ὧ ἄνδρες, πόθεν χρὴ ἄρξασθαι τῆς ἀπολογίας, πότερον ἐκ τῶν τελευταίων λόγων, ὡς παρανόμως με ἐνέδειξαν, ἢ περὶ τοῦ ψηφίσματος τοῦ Ἰσοτιμίδου, ὡς ἀκυρόν ἐστιν, ἢ περὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ὄρκων τῶν γεγενημένων, εἴτε καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξω τὰ γεγενημένα.

Jam cum de iis formulis, quae singula monumenta unius partis sive totius orationis sive argumentationis enumerant et hoc modo annectunt, actum sit, transeamus ad eas formulas tractandas, quibus singulae res vel sententiae enumerantur, sed ita tantum, ut non pars argumentationis iis efficiatur, sed modo unius rei vel sententiae partis artissime inter se conjungantur. Nam quamquam hoc ad nostrum propositum quodam modo non pertinet, tamen ad quaestionem de enumeratione absolvendam optatum esse videtur. Ac primum invenimus, quod in eo genere enumerandi, de quo supra scripsimus, factum non est, singulas partes numeris esse significatas:

Ant. I, 3. δέομαι δ' ὑμῶν, ὧ ἄνδρες — τιμωρῆσαι πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις τοῖς ὑμετέροις, οὓς παρὰ τῶν θεῶν — διαδεξάμενοι — δικάζετε δεύτερον δ' ἐκείνῳ τῷ τεθνηκότι, καὶ ἅμα ἐμοὶ μόνῳ ἀπολειμμένῳ βοηθῆσαι. — Lyc. 4. τρία γὰρ ἐστὶ τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἢ τῶν νόμων τάξις, δεύτερο δ' ἢ τῶν δικαστῶν ψήφος, τρίτον δ' ἢ τούτοις τάδικήματα παραδιδούσα κρίσις.

Multo saepius autem legimus in secundo membro ἔπειτα aut εἴτα, qua cum particula (εἴτα) Andocides semper δὲ sive δὲ καὶ conjungit, et in tertio membro ἔτι δὲ, ἔτι δὲ καὶ, πρὸς δὲ τούτοις aut rarius ἔπειτα, εἴτα; interdum simplex δὲ — ἔτι δὲ πρὸς τούτοις conjunctum hoc in genere enumerandi apud nostros oratores non invenimus.

Ant. V, 18. τούτοις γὰρ ἦν τοῦτο σύμφερον, πρῶτον μὲν ἀπαρασκευάστατον γενέσθαι με μὴ δυνάμενον διαπράσσεσθαι αὐτὸν τάμαυτοῦ πράγματα, ἔπειτα κακοπάθειν τῷ σώματι τοὺς τε φίλους κτλ. — Andoc. I, 132. — ἀλλὰ τοῦναντίου λειτουργεῖν οὗτοι προὔβαλλοντο, πρῶτον μὲν γυμνασίαρχον Ἐφαιστῆσις, ἔπειτα²⁷) ἀρχιθεωρὸν εἰς Ἴσθμὸν καὶ Ὀλυμπίαζε, εἴτα δὲ ταμίαν ἐν πόλει τῶν ἱερῶν χρημάτων κτλ. — cf. ibid. 47. πρῶτον μὲν — εἴτα δὲ — δὲ (τῶν δὲ ἄλλων). — Ibid. 144. πρῶτον μὲν — ἔπειτα δὲ — ἔτι δέ. — Ibid. 50. — καὶ πρῶτον μὲν σεαυτὸν σώσον, εἴτα δὲ τὸν πατέρα, ὃν εἰκὸς ἐστί σε μάλιστα φιλεῖν, εἴτα δὲ τὸν κηδεστήν, ὃς ἔχει σου τὴν ἀδελφὴν, ἥπερ σοὶ μόνῃ ἐστίν, ἔπειτα δὲ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς καὶ ἀναγκαίους τοσοῦτους ὄντας, ἔτι δὲ ἐμὲ, ὃς ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ ἠμίσα μὲν σε οὐδὲν πρόποτε κτλ.

Is. IV, 14. σκεπτέον δὲ ὑμῖν πρῶτον μὲν, ἐπιούρηται τὰς διαθήκας, ἔπειτα εἰ μὴ παρανοῶν διέθετο; — cf. id. XII, 6. πρῶτον μὲν — ἔπειτα. — Id. IX, 14. πρῶτον μὲν γὰρ ἐστρατεύσατο εἰς Κόρινθον, ἔπειτα εἰς

Θετταλίαν, ἔτι δὲ τὸν Θηβαϊκὸν πόλεμον ἅπαντα, καὶ ἄλλοσε ὅπου κτλ. — cf. *ibid.* 21. πρῶτον μὲν — ἔπειτα — ἔτι δέ. In testimoniis Is. V, 53.

Dinarch. I, 2. — ὑπόλοιπον ἡμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, — πρῶτον μὲν ἡμῖν τοῖς λοιποῖς συγγνώμην ἔχειν, — ἔπειτα μὴ προίεσθαι τὰ κοινὰ τῆς πόλεως ἀπάσης δίκαια κτλ. Id. II, 16. χρὴ δὲ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ — οὕτω καὶ ὑμᾶς ζητεῖν ἀκούειν — ποιήσατε. πῶν οὖν ἐκεῖνοι περὶ τούτων ἐγίνωσκον; πρῶτον μὲν καθ' ἕκαστην δημοσίαν ἀρὰς ποιούμενοι — Ἀριστογείτων· ἔπειτ' ἐν τοῖς νόμοις δῶρων γράφας ποιήσαντες — ἀποπέφαγκε' πρὸς δὲ τούτοις ἀνακρίναντες — δεῖξαι. cf. *ibid.* §. 18. τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπε — δεῖξαι, — §. 19. ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, κτλ.

Lycurg. 118. καὶ μοι λαβὲ πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα — ἔπειτα τῆς στήλης τὸ ὑπόγραμμα κτλ. — *Ibid.* 19. καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας ἀπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικοῦντων, οἱ τοῦτον ἴσασιν —, ἔπειτα τῶν παραγενομένων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης —, μετὰ δὲ ταῦτα τῆν Φυρνίκου μαρτυρίων ὄν καὶ κτλ.

Hyp. pro Lyc. col. X, 15 f. (locus corruptissimus est) — ἵνα πρῶτον μὲν, ἀκινδύους εἰς)ίτης εἰς τὸν ἀγῶνα) ἔπε(ι)τα ἐξῆ κτλ. — Id. IV, 19 f. ἀνάγκη γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρῶτον μὲν — ἀκολουθεῖν —, ἔπειτα δὲ κτλ. — *Ibid.* XXIII, 14. πρῶτον (sine μὲν) — ἔπειτα — καὶ —.

Pro ἔπειτα sequitur τοῦτο δὲ Andoc. III, 7. — αὕτη γὰρ ἡ εἰρήνη τὸν δῆμον — κατέστησεν ἰσχυρὸν οὕτως, ὥστε πρῶτον μὲν ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν εἰρήνην λαβόντες ἀνηγέγκαμεν χίλια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν —, τοῦτο δὲ τριῆρεις ἄλλας ἑκατὸν ἐναυπηγησάμεθα — χιλοῦς τε καὶ διακοσίους ἱππέας καὶ τοξότας τοσοῦτους ἐτέρους κατεστήσαμεν, καὶ τὸ τεῖχος — ἐτειχίσθη. cf. Hyp. pro Eux. col. XLIII, 10. καὶ πρῶτον μὲν — τοῦτο δὲ κτλ.

Ad hanc commutationem variorum generum enumerandi per μὲν — δὲ, et τε καὶ conferas quae so exempla Andocidea: III, 15. φέρε, ἀλλὰ Χερρόνησον καὶ τὰς ἀποικίας καὶ ἐγκτήματα καὶ τὰ χρέα, ἵνα ἀπολάβωμεν; ἀλλ' οὕτε βασιλεύς κτλ. — *Ibid.* 5. — Per se stat locus Dinarch. I, 78. λέγε τὴν μαντείαν πρῶτον. — §. 79. λέγε δὲ τὸ καλὸν ψήφισμα τούτου — λέγε τὰ λοιπὰ (sine particula).

Atque haec quidem hactenus. Transeamus ad ea exempla, in quorum primo membro πρῶτον μὲν deest. Statim videmus ἔπειτα tantum uno loco apud Antiphontem inveniri: V, 14. ὑπάρχει μὲν γε αὐτοῖς ἀρχαιστάτοις εἶναι ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἔπειτα τοὺς αὐτοὺς ἀντὶ περὶ τῶν αὐτῶν, ὅπερ μέγιστόν ἐστι σημεῖον τῶν νόμων καλῶς κειμένων κτλ. — in omnibus caeteris aut ἔτι δὲ (καὶ) aut πρὸς δὲ τούτοις, aut χωρὶς δὲ τούτων usurpari.

Andoc. I, 51. λέγοντος δὲ, ὦ ἄνδρες, Χαρμίδου — ἐνεθυμήθη πρὸς ἑμαυτὸν. ὦ πάντων ἐγὼ δεινοτάτῃ συμφορᾷ περιπεσὼν, πότερα περιῶω τοὺς ἑμαυτοῦ συγγενεῖς ἀπολλυμένους ἀδίκως καὶ αὐτοὺς τε ἀποθανόντας καὶ τὰ χρέηματα αὐτῶν ἀθμευθέντα, πρὸς δὲ τούτοις ἀναγραφέντας ἐν στήλαις —, ἔτι δὲ τριακοσίους Ἀθηναίων μέλλοντας ἀδίκως ἀπολέσθαι κτλ. cf. *ibid.* §. 52. ἔτι δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ τότε ἐνεθυμήθη κτλ. — *Ibid.* 58. ἔτι δὲ — ἔτι δὲ — καὶ. — *Ibid.* 150. in tertio membro: ἔτι δὲ καὶ.

Is. VIII, 6. ἔτι δὲ τεκμηρίοις κτλ. — Id. XI, 44. πρὸς δὲ τούτοις. Antiphon semel posuit in membro secundo τοῦτο δὲ V, 82. οἶμαι γάρ — πρὸς τοὺς θεοὺς· τοῦτο δὲ ἦδη ἐτέρους κτλ. — et in tertio Dinarchus particulam πάλιν, qua ille solus in enumeratione utitur: I, 56. διόπερ — ἀπέφηγε· πάλιν τὸν τὴν πεντεδραχμίαν ἐπὶ τῷ τοῦ μὴ παρόντος ὀνόματι λαβεῖν, καὶ τοῦτον ὑμῖν ἀπέφηγε κτλ. — cf. Andoc. II, 16. οὐ δὴ καὶ μάλιστ' ἑμαυτὸν ἀπωλοφυράμην· ὅστις τοῦτο μὲν ἐν ᾧ ἐδόκει ὁ δῆμος κακοῦσθαι, ἐγὼ ἀντὶ τούτου κακὰ εἶχον, τοῦτο δὲ ἐπειδὴ ἐφαίνετο εὐ' ὑπ' ἐμοῦ πεπονηθῶς, πάλιν αὖ καὶ διὰ τούτ' ἐγὼ ἀπολοίμην κτλ.

Dum hic enumerandi modus multo angustioribus finibus quam is, de quo supra quaeivimus, circumscriptus est, in postremo contrarium intercedit, quamquam hic quoque fere soli antiquiores oratores abundant enumerativis. Inprimis enim utitur Antiphon particulis τοῦτο μὲν — τοῦτο δὲ I, 1. I, 10. V, 5. V, 11. V, 26. 31. 50. 52. 53. 67. 81. 83. Idem invenitur apud Andoc. I, 103. — II, 16. 17. III, 40. ἦκεν ἂν οὖν ἐπ' αὐτὰ τοῦτο μὲν ὁ Γλαύκων — τοῦτο δὲ, εἰ μὴ ἐβούλετο οὕτως ἢ Ἀγνίου κάκεινου μήτηρ κτλ. — et apud Lycurgum semel §. 62. τοῦτο μὲν γάρ, εἰ καὶ παλαιότερον εἰπεῖν ἐστι — ὅτι — αἰκίχτός ἐστι; τοῦτο δὲ Μεσσήνην πεντακοσίους ἔτεσιν ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων συνοικισθεῖσαν;

Sequitur τοῦτο δὲ, si quid aliud in primo enuntiatio positum est, sane apud solum Antiphontem inventum VI, 13. καὶ — τοῦτο δὲ. — V, 68. αὐτίκα Ἐφιάλτην τὸν ἑμέτερον πολίτην —. ἔπειτα οἱ γε Ἐφιάλτην ἀποκτείναντες οὐκ ἐξήτησεν κτλ.

Similiter usurpavit Andoc. III, 37. τὰ μὲν — τὰ δὲ — τὰ δὲ — τὰ δέ.

Incipitur interdum enumeratio a particula μὲν et postea introducitur membrum alterum per ἔτι δὲ aut tale quid. Andoc. I, 132. ἀλλὰ γὰρ, ὧ Ἀθηναῖοι διὰ τί ποτε — ἐδόκουν αὐτοῖς, μῶν μὲν Ἀ... , ἔτι δὲ ἄλλοις ξένους ἐμαυτοῦ κτλ. — Is. VIII, 35. Κύρων γὰρ ἐκέκτετο οὐσίαν, ὧ ἄνδρες, ἄγρον μὲν Φλυῆσι, οἰκίας δ' ἐν ἄσπεϊ δύο, τὴν μὲν μίαν μισθοφοροῦσαν, παρὰ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσιον, διςχιλίας εὐρίσκουσαν, τὴν δ' ἑτέραν, ἐν ἣ αὐτὸς φῆκει, τριῶν καὶ δέκα μῶν' ἔτι δὲ ἀνδραπόδα —, χωρὶς δὲ τούτων θανείσματα οὐκ ὀλίγα. — cf. id. XI, 42. μὲν — χωρὶς δὲ τούτων — ἔτι δὲ — πρὸς δὲ τούτοις. — Lyc. 58. οὔτε γὰρ πρότερον οὐδὲ πώποτε ἐγένετο ἐπὶ ταύτης τῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐκέκτετο χαλκοτόπους, οὔτε τότε ἐκπέυσας — ἔτι δὲ καὶ τῆς πεντηκροστῆς μετέχων ἐτόγγαυεν κτλ.

Accedit autem, quod antea non in numero particularum enumeratarum fuerat, μάλιστα μὲν pro πρώτον μὲν positum est et conjunctum cum numeris apud Isaeum II, 20. ἀλλ' ὧ ἄνδρες, οὐχ ὑπ' ἐκείνης πεισθείς ἐμὲ ἐποιήσατο υἱόν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῆς ἐρημίας ἐπεισθη, δεύτερον δὲ διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας καὶ διὰ τὴν εὐνοίαν τὴν ὑπάρχουσαν πρὸς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν, τρίτον δὲ διὰ τὸ μὴ εἶναι συγγενῆ μηδὲν ἄλλον αὐτῷ, ὅποθεν ἂν ἐποιήσατο υἱόν.

Andocides apud quem solum praeter hunc Isaei locum μάλιστα μὲν invenitur, semper ἔπειτα δὲ aut εἶτα δὲ in secundo enuntiatio posuit. I, 2. πιστεύσας δὲ μάλιστα μὲν τῷ δικαίῳ, ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῖν γνώσεσθαι κτλ. — Ibid. I, 56. — ἀλλὰ διὰ συμφορὰν γεγεννημένην μάλιστα μὲν τῇ πόλει, εἶτα δὲ καὶ ἡμῖν κτλ. — cf. I, 17. μάλιστα — εἶτα δὲ καὶ — (ὁ δὲ πείσας καὶ δεόμενος μείναι τὸν πατέρα ἐγὼ ἦν μάλιστα, εἶτα δὲ καὶ ἄλλοι συγγενεῖς κτλ.) quo loco μὲν supervacaneum fit, collatione verbi μάλιστα, quod summa vi in primi membri fine positum est.

Per se exhibentur nonnulli loci: Andoc. III, 18. νενικήκασι γὰρ τρεῖς ἤδη μαχόμενοι, τότε μὲν ἐν Κορινθῷ πάντας πανδημῆι τοὺς συμμάχους παρόντας, οὐχ ὑπολιπόντες πρόφασιν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἐν τῷ κρατιστεύειν μόνον πάντων. αὐθις δὲ ἐν Βοιωτοῖς, ὅτ' αὐτῶν Ἀγχιλαῖος ἤγειτο, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τότε τὴν νίκην ἐποιήσαντο, τρίτον δ' ἠνίκα Λέχαιον ἔλαβον κτλ. — Is. IV, 11. — οὕτω γὰρ ἂν οὐδ' οἱ νόμου κατεφρονοῦντο, οὔτε τὰ γένη ὑβρίζετο, πρὸ δὲ τούτων οὐδ' ἄν τῶν τεθνεώτων οὐδεὶς καταψεύδετο.

Retsat ut eas numerationes commemoremus, quae anaphora fiunt. Quamquam haec apud omnes fere oratores inveniuntur, tamen apud nullum saepius quam apud Andocidem, qua de causa exemplum valde illustre solum hoc loco proponam: I, 144. — εἰδὸτα μὲν οἷόν ἐστι —, εἰδὸτα δὲ οἷόν ἐστι. — ἐπιστάμενον μὲν οἷον — ἐπιστάμενον δ' οἷον — cf. id. II, 11. — εἰρήγαγον — εἰρήγαγον δέ. — Reliquum est, ut de Lysiae enumerationis usu pauca disserram. Varietatem Isocratis²⁹⁾ in ea re apud hunc oratorem desiderabis. Legitimae enumerationis notae apud Lysiam sunt:

πρῶτον μὲν — ἔπειτα — ἔτι δέ. — Lys. XVII, 8. ἵνα οὖν εἰδῆτε ὅτι ταῦτα ἀληθῆ ἐστί, μάρτυρας ὑμῖν παρέσθαι πρῶτον μὲν — ἔπειτα — ἔτι δέ. — Id. XXX, 19. Πῶς δ' ἂν τις εὐσεβέστερος γένοιτο ἐμοῦ, ὅστις ἀξιῶ πρῶτον μὲν κατὰ τὰ πάτρια θύειν ἔπειθ' — ἔτι δέ —.

πρῶτον μὲν — ἔπειτα — ἔπειτα: XIII, 97. Ἐὰν οὖν τὰ ἐναντία — ψηφίζεσθε πρῶτον μὲν οὐχ ὁμόψηφοι γίνεσθε, ἔπειτα τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν φίλοις τιμωρηκότες ἔσεσθε, ἔπειτα τοῖς πᾶσι ἀνθρώποις — ψηφίσασθε. — Id. XXVI, 23. ἐγὼ δὲ περὶ τούτου τρία ἔξω εἰπεῖν — πρῶτον μὲν ὅτι — ἀπεστέρησεν, ἔπειτα ὅτι — πεποιθήκεν, ἔπειτα ὅτι — παράσχοιεν. — Id. XIII, 30. ἐπειδὴ δὲ — ἀπογράφει Ἀγοράτος πρῶτον μὲν τῶν αὐτοῦ ἐγγνητῶν τὰ ὀνόματα, ἔπειτα τῶν στρατηγῶν καὶ — ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλων τινῶν πολιτῶν.

πρῶτον μὲν — ἔπειτα — καὶ δὲ. — XIII, 4. δεῖ δ' ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — ἀκούσαι ἴν' εἰδῆτε πρῶτον μὲν ὧ τρόπῳ ὑμῖν ἡ δημοκρατία καταλύθη καὶ ὑφ' οὗτου, ἔπειτα ὧ τρόπῳ οἱ ἄνδρες ὑπ' Ἀγοράτου ἀπέθανον, καὶ δὲ ὅτι ἀποθνήσκουσιν μέλλοντες ἐπέσκεψαν.

πρῶτον μὲν — εἶτα — ἔπειτα. I, 40. καὶ τοι πρῶτον μὲν, ὧ ἄνδρες, ἐνθυμήθητε ὅτι, εἰ — οἰκίαν, εἶτα δοκῶ — ἐτιμωρεῖτο; ἔπειτα, ὧ ἄνδρες, οὐδ' ἂν δοκῶ — παραγγεῖλαι κτλ.

πρῶτον μὲν — εἶτα. XIII, 86. δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἑνδεκα — πρῶτον μὲν ἐναντίον πεντακασίων — ἐν τῇ βουλῇ, εἶτα πάλιν ἐναντίον Ἀθηναίων κτλ.

πρῶτον μὲν οὖν sine sequenti εἶτα aut ἔπειτα. I, 9. πρῶτον μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες, (δεῖ γάρ κτλ.) οἰκίδιον ἐστὶ μοι διπλοῦν, ἴσα κτλ. — XIII, 7. πρῶτον μὲν οὖν Κλεοφῶντι ἐπέθεντο ἐκ τρόπου τοιούτου. ὅτε γάρ κτλ.

Inprimis notandus est hic locus: XVIII, 1. Ἐνθουμήθητε τοίνυν — μετεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν περὶ Νικίου τοῦ ἡμετέρου θεοῦ ἀναμνήσθητε. ἐκείνος γὰρ κτλ. — §. 4. Εὐκράτης τοίνυν — §. 6. καὶ οὐ πολλῆ χρόνῳ ὕστερον Νικήρατος. — §. 9. καὶ μὲν δὲ, ὡς ἄνδρες δικασταί, καὶ Διόγνητος κτλ.

De transitione hoc proprio nomine signata.

His rebus expositis veniamus jam ad transitionem³⁰⁾ hoc proprio nomine signatam, in qua non parva cernitur rerum disponendarum et illustrandarum vis, ita ut in orationibus summa cum diligentia curaque compositis inter singulas partes fere nunquam desit.³¹⁾ Quae quanti momenti in arte dicendi fuerit maxime ex praeceptis scriptorum veterum intellegitur, qui de hac transeundi forma egerunt, quam κατ' ἐξοχὴν transitionem appellarunt. Ac primum quidem afferam Cornificii praeceptum, qui in libro auctor ad Herennium inscripto de hac orationis exornatione haec fere tradidit IV, 26. 35. „transitio vocatur, quae cum ostendit breviter, quid dictum sit, proponit item brevi, quid consequatur, hoc pacto: Jam patriam ejus modi fuerit, habetis; nunc in parentes qualis exstiterit, considerate.“ Ad hunc quidem locum plerumque annectitur locus Ciceronis, qui ex libro de oratore III, 53. 203. desumptus est. Enumerat enim Cicero illo loco sententiarum σχήματα, quibus luminibus totam orationem distinguendam atque frequentandam esse ipse dicit. Postquam commemorationem, explanationem nonnullaque alia attulit, pergit: Propositio, quid sis dicturus et ab eo, quod est dictum sejunctio. Quo loco Pideritius, vir doctissimus, adnotavit: sejunctio = προέκθεσις, transitio. Pideritii sententiam hoc loco transitionem a Cicerone significari, Ljungdahlus cum aliis viris doctis secutus est. Nec dubitari potest quin vis verbis potissimum transitionem significare voluisse oratorem praeclarissimum constet, sed verba sunt ita generalia ut quoque aliae formulae, quibus ad partem a parte transeatur, significari possint, verbi causa, si id quod Quintilianus (IX, 2. 59 sq.) ubi de hisce rebus agit, affert, formulis transitur „quid reliquum est“ aut „quid omisi“ aut alia modo, de quo supra scripsimus accuratius. Sed etiam aliud cogitari potest, si verba supra allata cum simillimo loco in libro, qui Orator inscribitur, comparaverimus, quem locum ad hoc transeundi genus spectare primus Ljungdahlus animadvertit, quae verba Jahnius alio modo ac Ljungdahlus interpretatus est. Agit enim Cicero (Orat. 40, §. 137) iterum de virtutibus luminibusque sententiarum et easdem res, etiamsi paululum mutatus est ordo, profert. Quae quidem verba postremo loco allata transitionem significare ut Ljungdahlus demonstraret, attulit locum ex rhetorica ad Alexandrum desumptum (cap. XXXVIII. Rh. Gr. I, pag. 221) ubi illius quidem sententia verbum, quod est ὀρισμός, atque quod Ciceronem verbo definiendi in sermonem latinam transtulisse putavit transitionem in universum significat. Sed si illum locum accuratius diligentiusque inquisiverimus, illum rhetorem inveniemus de una modo specie transitionis praecipere. Anaximenes enim illo loco de argumentatione agens praecipue id in quaestionem vocat, quo modo ea quae narratione tractata sunt, ab oratore confirmetur, cum dicat (cap. XXXII, pag. 221. 10.) ἐὰν δὲ πιστεύηται τὰ πράγματα εὐθέως ῥηθέντα, τὰς μὲν πίστει παραλειπτέον, τῶν δὲ δικαίων καὶ τῶν νομίμων καὶ τῶν συμφέροντι καὶ τῶν καλῶν, καὶ τῶν ἡδέων καὶ τῶν ἡδίων καὶ τῶν δυνατῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων τὰς προειρημένους πράξεις βεβαιωτέον. — Tum pergit primario loco³²⁾ si fieri posset, tractandum esse τὸ δίκαιον et quaecunque cum illo cohaerent, atque ad aliam partem hoc modo illa parte absoluta ita fere transeundum esse, si ea pars quae de justo est dicta, longa est, summa sententiarum in memoriam revocare volumus, recapitulatio facienda erit. Deinde pergit: ἐὰν δὲ μέτριον ἢ καὶ μνημονεύηται, αὐτὸ τὸ μέρος ὀρισάμενοι πάλιν ἕτερον προηγησόμεθα — quod quidem clarius appareat hoc exemplum affert: ἔστι δὲ ὁ λέγων τοίνυνδε, ἐκ τῶν εἰρημένων ἰκανῶς ἀποδείξθαι νομίζω. ὥς δὲ καὶ συμφέρει ταῦτα πράττειν, ἐπιχειρήσω κτλ. — Exemplum transitionis hoc proprio nomine signatae hoc loco afferri luce clarius apparet, sed eodem modo elucet, unam tantum speciem illius schematis hoc loco proponere voluisse rhetorem, cardinem totius sententiae in verbo δίκαιον inesse, quo ea, quae antea dicta sunt, definiuntur et in unum quasi comprehenduntur. — Idem

Ciceronem illo loco ex libro de oratore allato sensisse mihi quidem verisimile est neque dubito, quin in verbis ex tertio libro de oratore allatis illud „seiuunctio“ non satis accurata translatio sit verbi ὁρισμός.

Atque de hac re haec quidem hactenus; nunc videamus ea quae praeter illum supra allatum rhetorem Graeci litteris mandaverunt. Et recte, ut haec antea ponamus, monet Ljungdahlius in annotatione ad hanc partem apposita Volkmannum (l. c. 48. Anmerk. 3.) transitionem μετάβασιν nominare quo verbo rhetores sane uti potuerunt, sed non usi sunt. Sed idem non satis accurate posuit se alios quosdam invenisse, qui, ut ipsius verbis utar, ad rem illustrandam non nihil adjuverant, nam eisdem locos affert Volkmannus, etiamsi non suo loco, ubi agit de transitione (pag. 62) sed altero loco, ubi de praeceptis sententiarum ab Hermogene datis disserit (pag. 323) „Klar sind alle Gedanken, welche einen Uebergang zum Folgenden bilden und dasselbe gleichsam einleiten (Partitionen, Propositionen, Transitionen), für welche letztere Hermogenes pag. 283 und Arist. pag. 484 den Ausdruck συμπλήρωσις haben.“ Sunt autem illi loci: Hermog. II, 203. (Spengel) καὶ μὴν καὶ αἱ συμπληρώσεις κατὰ τε τὰς ἐννοίας κατὰ τε τὰς μεθόδους εὐκρινῆ ποιῶσι τὸν λόγον, τὰ μὲν ἀναπαύουσαι τὰ παρελθόντα, τῶν δὲ ῥηθησομένων πάντως ἔχουσαι κατασκευάς τινας, ἀφ' ὧν εἰς ἀρχὴν ὁ λόγος ἀνάγεται, οἷον ἐν μὲν τοίνυν πολιτεύματι τοῦτο τοιοῦτο τοῦ νεανίου τοῦτου, ἕτερον δὲ ἀναμνήσκουθε, εἶτα ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ λόγος καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ πάλιν: οὐ τοίνυν μόνον μὴ Λεύκων ἀδικηθῆ δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ εἴτις ἄλλος, εἰ μὲν ἐποίησεν ὑμᾶς καὶ τὰ ἐξῆς καὶ τὰλλα τοῦτου παραδείγματα κτλ. — Neque aliter docet Arist. II, pag. 484, εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι συμπληρώσεις θαυμαστὴν περιβολὴν ἐργαζόμεναι, ἅμα τε τὸ προειρημένον συμπληροῦσαι καὶ ἀπαρτίζουσαι καὶ μετάβασιν ἐπὶ τὸ ἐξῆς εἰσαγόμενον παρέχουσαι, ὡς ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου, ἃ μὲν τοίνυν ἐγὼ παρεσχόμεν εἰς τὸ δικαιοῦν τοιαῦτα γράφειν περὶ ἐμοῦ πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ταῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις ἐστὶ μέχρις ἐνταῦθα ἢ συμπλήρωσις, εἶτα ἐπαγγελία τοῦ ἐφεξῆς, ἃ δὲ πάντες ὑμεῖς ἴσατε, ταῦτα ἤδη λέξω. Sed ab Hermogene differt Aristides in eo quod „συμπλήρωσιν“ priorem transitionis solam partem intellegit, qua res tractata concludetur.

Quae veterum eloquentiae magistrorum praecepta secutus Seyffertus l. c. pag. 52. hanc rem sic definit: die Eigenthümlichkeit der transitio besteht also darin, dass die propositio des neuen Theiles mit der Recapitulation des Vorgehenden verbunden ist, beide aber kurz sind, so dass also von dieser Wiederholung im engeren Sinne die collectio eorum quae sunt dicta wohl zu unterscheiden ist.

Neque multo aliter explicat Volkmannus pg. 62. Der Redner gibt kurz an, wovon er soeben gesprochen hat, und fügt daran nicht minder kurz die Angabe dessen, wozu er überzugehen gedenkt. Quam definitionem et a Seyfferto et a Volkmanno praebitam esse angustiolem ratus, quia tales formulae, quales sunt: atque haec quidem hactenus, et graece: περὶ μὲν οὖν τούτων οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν, in quibus neque inest ulla dictorum collectio neque ostenditur, quid sit dicturus orator, ut voluit Auctor ad Herennium, in eam definitionem non convenient, Ljungdahlius sic exposuit transitionis vim: transitionem hoc proprio nomine signatam appellamus, cum eo modo orationis partes jungantur, ut una quasi comprehensione res proxime tractata breviter attingatur et ea incipiatur quae deinceps sit tractanda. Quod eo consilio fieri facile perspicitur, ut altera alteri quum opponatur, facilius inter se distinguantur itaque clarius appareat, qualis quaeque sit.³³⁾ Constituto igitur, quae ipsa in re sit vis et notio, explicandae et enumerandae sunt transitionis formulae, quibus maxime oratores, de quibus perquirimus, utuntur, ordinem autem, qua Ljungdahlius in formulis transitionis Isocrateis exponendis usus est, per partes retinebimus. Itaque cum duabus in rebus transitio posita haec membrum enuntiatio continentur, et ita fere ut prius illud particula μὲν, alterum alia illi opposita denotetur.

Ut in hoc loquendi genere Isocrates particula μὲν cum οὖν conjuncta saepissime usus est, ita etiam hi oratores. Neque mirum, quod hac particula ad priora respicitur eaque quodam modo resumantur et comprehenduntur. In plurimis locis particulae μὲν respondet δέ; exempla in quibus alia particula respondet rarissima sunt.

a) Exempla, in quibus praedicati locum tenet verbum εἶναι cum pronomine demonstrativo, solum duo inveni:

Andoc. I, 59. ταῦτα μὲν οὖν ἦν ἐμοῦ μὴ εἰπόντος· εἰπὼν δὲ τὰ ὄντα αὐτός τε ἐσωζόμεν καὶ τὸν πατέρα ἐσωζον κτλ. — Is. VII, 11. αἱ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν εὐεργεσίαι τοιαῦται καὶ τηλικαῦται τὸ μέγεθος εἰσιν, αἱ δὲ πρὸς ἐκείνων ἔχθραι περὶ τοσούτων χρημάτων ἦσαν, ἃς — ἐγένοντο. Cum iis exemplis conferri potest:

Andoc. V, 7. ἡ μὲν οὖν αἴτισις, ᾧ ἄνδρες, καὶ νομίμως καὶ ὁσίως ἔχουσα (sc. ἐστὶ) καὶ ἐν τῷ ὑμετέρῳ δικαίῳ, οὐχ ἦρσον ἢ ἐν τῷ ἐμῷ· περὶ δὲ τῶν κατηγορημένων ἀπολογήσομαι καθ' ἕκαστον.

b) Verbi copula deest. Formulae quae apud Latinos saepius in usum venit: atque haec quidem hactenus, vel „sed haec hactenus“, consimilis una invenitur:

Ant. I, 13. ταῦτα μὲν οὖν μέχρι τούτου περὶ δὲ τῶν γενομένων πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι τὴν ἀλήθειαν. ³⁴⁾

c) Saepissime autem inveniri potest transitio ita constituta, ut verbum sentiendi vel declarandi in primaria parte locum teneat; ac primum, ut illud verbum pertineat ad eum qui loquitur.

Ant. V, 85. ὅσα μὲν οὖν ἐκ τῶν κατηγορηθέντων μέμνημαι, ᾧ ἄνδρες, ἀπολελόγημαι· οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν — ἀποψηφίσασθαι. — Id. II, γ. 1. ὡς μὲν οὖν ἀπέκτεινε τὸν ἄνδρα ἐν τῷ προτέρῳ λόγῳ ἀπέδειξαμεν· ὡς δὲ οὐκ ὀρθῶς ἀπολογήθη νῦν πειρασόμεθα ἐλέγχοντες κτλ.

Andoc. III, 12. περὶ μὲν οὖν τούτων ταῦτα λέγω §. 13. φασὶ δὲ τινες ἀναγκαίως νῦν ἡμῖν ἔχειν πολεμεῖν. σκεψόμεθα οὖν κτλ.

Dinarch. I, 114. ἐγὼ μὲν οὖν ὅσον εἰς τὸ μέρος τοῦμὸν τῆς κατηγορίας ἔχει, βεβοήθηκα, τᾶλλα παντα παριδῶν ἀξιῶν δὲ καὶ ὑμᾶς κτλ.

Hyper. pro Euxen. XLIX, 15. ἐγὼ μὲν οὖν σοι, Εὐξένιππε, βεβοήθηκα ὅσα εἶχον· λοιπὸν δ' ἐστὶ κτλ.

Is. IX, 27. ὡς μὲν οὖν οὐκ εἰσιν ἀληθεῖς αἱ διαθήκαι, ἀλλὰ Κλέων καὶ Ἱεροκλῆς βούλονται ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, καθ' ὅσον ἐδυνάμην, ἀπέδειξα· ὡς δ' εἰ καὶ μηδὲν προσήκων ἔτυχον Ἀστυφίῳ — διδάξω ὑμᾶς. — Id. XI, 36. ὅτι μὲν οὖν οὔτε περὶ τούτων οὐδὲ δίκαιον πεποιήκειν οὔτε περὶ τῶν ἄλλων ἀληθὲς οὐδὲν εἴρηκεν, ἅπαντα δὲ δεινῶς πλεονεξία μεμηχάνηται διαβάλλον — οὐκ οὐδ' ὅτι δεῖ πλείω περὶ τούτων λέγειν — §. 37. ὁρῶ δὲ, ᾧ ἄνδρες κτλ.

Lycurg. 149. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς νόμοις ἀποδέδωκα τὸν ἀγῶνα ὀρθῶς καὶ δικαίως. — ὑμῶν δὲ ἕκαστον χρῆ νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμὸν καταψηφίζεσθαι κτλ. — Quo in exemplo verbum, quod est βοηθῶν praecipue commemorandum est, cum βοηθῶν ἀποδέδωκα τὸν ἀγῶνα idem significat, quod in exemplis supra allatis βεβοήθηκα (cf. Hyp. pro Eux. 49. 15. ³⁵⁾

Artissime cohaerent cum iis exemplis, quae modo attulimus ea, in quibus ad tertiam personam perf. pass. dativus pronominis personalis apponitur.

Ant. IV, β. 7. ὡς μὲν οὐ δικαίως κατηγοροῦμαι, ἐπιδέδεικται μοι· ἐθέλω δὲ τοὺς κατηγοροῦντάς μου πᾶσιν, οἷς ἐγκαλοῦσιν ἐνόχους αὐτοὺς ὄντας ἀποδείξαι. — Id. I, 31. ἐμοὶ μὲν οὖν διηγῆται καὶ βεβοήθηται τῷ τεθνεῶτι καὶ τῷ νόμῳ· ἐν ὑμῖν δ' ἐστὶ σκοπεῖν τὰ λοιπὰ κτλ. — Id. IV, δ. 9. ὡς μὲν οὖν οὐδενὶ ἐνόχος τῶν κατηγορημένων ὁ διωκόμενός ἐστιν ἀποδέδεικται· εἰ δὲ τις κοινήν μὲν κτλ.

Is. VI, 10. ὅτι μὲν οὖν διέθετο καὶ ἐποιήσατο εὐφρονῶν ἐξὸν αὐτῷ, ἀποδέδεικται ὑμῖν ὥς τε κατὰ μὲν τοῦτο ψευδῆ μεμαρτυρηκώς Ἀνδροκλῆς ἀποδέδεικται· ἐπειδὴ δὲ προσδιαμεμαρτύρηκεν ὡς οἶόν εἶναι γνήσιον Εὐκλήμονος τούτου, καὶ τοῦτ' ἀποδείξω ψευδῆ ὄντα. — Ant. V, 64. ὡς μὲν οὖν οὐκ αὐτὸς αἰτίας εἰμι τοῦ πράγματος οὐδὲ ἐκεῖνος ἀποδέδεικται, καθ' ὅσον ἐγὼ δύναιμι μάλιστα τούτῳ δὲ χρῶνται πλείω λόγῳ κτλ.

Saepius autem illa forma perfecti pass. sine ullo additamento exstat, pro qua forma interdum adiectivi neutrum cum ἐστὶ vel tale quid invenitur.

Ant. IV, δ. 9. ὡς μὲν οὖν οὐδενὶ ἐνόχος τῶν κατηγορημένων ὁ διωκόμενός ἐστιν, ἐπιδέδεικται· εἰ δὲ τις κοινήν κτλ.

Is. III, 54. περὶ μὲν οὖν τούτου εἴρηται τὰ πόλλα· σκέψασθε δὲ καὶ περὶ τοῦ ἔχοντος τὴν ἀδελφιδὴν τὴν τούτου γυναῖκα, ἐὰν ἄρα τι γένηται καὶ ἐκ τούτων τεκμήριον ὡς ἐστὶ ψευδῆ τὰ μεμαρτυρημένα Νικοδόμῳ. §. 55. ὡς μὲν οὖν ἠγγυήσατο καὶ ἔλαβεν ὡς οὖσαν ἐξ ἐταίρας τὴν γυναῖκα, ἐπιδέδεικται καὶ μεμαρτύρηται, ὡς δ' ἀληθῆς ἡ μαρτυρία ἐστὶν αὕτη, ὁ Ξενοκλῆς — μεμαρτύρηκε. — δηλὸν γὰρ ὅτι κτλ.

Lyc. 55. ὡς μὲν οὖν ἐνόχος ἐστὶ τοῖς εἰρηγγελμένοις ἅπασιν, ᾧ ἄνδρες, Λεωκράτης, φανερόν ἐστι· πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν ἐπιχειρήσειν ὑμᾶς ἐξαπαντᾶν λέγοντα ὡς ἔμπορος ἐξέπλευσε καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀπεδήμησεν εἰς Ῥόδον.

Ant. VI, 16. μεμαρτύρηται μὲν οὖν, ᾧ ἄνδρες, περὶ τοῦ πράγματος, ᾧ ἐγὼ ὑμῖν ἐπεσχόμην· ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων χρῆ σκοπεῖν ᾧ τε οὗτοι διωμόσαντο καὶ ᾧ ἐγὼ, πότερα ἀληθέστερα καὶ εὐορκότερα. διωμόσαντο δὲ κτλ.

Is. X, 15. περί μὲν οὖν τοῦτον τὸν κλῆρον εἶναι τῆς μητρὸς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀδίκως αὐτὴν ὑπὸ τούτων ἀποστερηθῆναι, ἕκ τε τῶν εἰρημένων καὶ μεμαρτυρημένων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ἰκανῶς ἡγοῦμαι ἀποδεδειχθῆναι· οὕτω δὲ καὶ τούτοις φάνερνόν ἐστιν κτλ. — Id. XI, 15. οἶμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων γινώσκουμαι ἀποδεδειχθῆναι ὑμῖν ὅτι — ἔτι δὲ ἀκριβέστερον ἡγοῦμαι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ὑμᾶς μαθήσεσθαι καὶ τὴν ἐμὴν ἐπιδικισίαν ὡς γέγονεν ἀκούσαντας περὶ αὐτῶν κτλ. — Id. IV, 1. περί μὲν οὖν τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ πραχθέντων — ἐλέγχειν ῥάδιον — τὰ δὲ ἐνθάδε, συμβεβηκότα δοκεῖν μοι ὑμῖν ἰκανὰ γενέσθαι ἂν τεκμήρια, ὅτι ἅπαντες — ὑμᾶς βούλονται.

Tandem ponenda sunt ea exempla, in quibus verbum primariae sententiae ad eos quos orator alloquitur, sive sunt iudices sive alii qui audiunt.

Ant. V, 81. ὅσα μὲν οὖν ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων τεκμηρίων καὶ μαρτυριῶν οἴατε ἦν ἀποδειχθῆναι ἀκηκόατε· χρῆ δὲ καὶ τοῖς ἀπὸ θεῶν σημείοις γενομένοις εἰς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἥμισυ τεκμηραμένους ψηφίζεσθαι.

Andoc. I, 70. περί μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων ἀκηκόατε πάντα καὶ ἀποκλεισθήσεται μοι ἰκανῶς, ὡς γ' ἐμαυτὸν πεῖθω, εἰ δὲ τίς τι ὑμῶν ποθεῖ ἢ νομίζει — περί δὲ τῶν νόμων ἴδη ὑμᾶς διδάξω.

Hyper. pro Lye. XV, 12. ὅσα μὲν οὖν ἐγὼ εἶχον, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ εἰπεῖν σχεδὸν ἀκηκόατε. ἐπ[ε]ὶ δὲ ὁ κατηγορὸς κτλ.

Is. VIII, 45. τοῦτον μὲν οὖν υἱὸς ἐστὶ, καὶ νῦν ἀκούετε καὶ αὐθις ἀκριβέστερον πείσεσθε, ὅταν —, ὑμῶν δ' ἐγὼ δέομαι καὶ ἰκετεύω κτλ.

Lyc. 36. περί μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος, ὅτι ὁμολογούμενόν ἐστιν, ἰκανῶς ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὧ ἄνδρες, μεμαθηκέναι· ἐν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλικίαις κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδέδωκεν ἀναμνήσαι ὑμᾶς βούλομαι.

Is. III, 40. περί μὲν οὖν τῆς τούτου πονηρίας καὶ σιωπῶντος ἐμοῦ οἱ πολλοὶ γινώσκουσιν ὑμῶν, ὥστε οὐκ ἀπορῶ γε μαρτυρῶν, ὅταν τι λέγω περὶ αὐτοῦ. βούλομαι δὲ πρῶτον ἕκ τῶν τοιῶνδε ἐξελέγξαι κτλ.

Ant. VI, 33. ἡγοῦμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἀποδεδειγμένων, ὧ ἄνδρες, δικαίως ἂν μου ἀποψηφισασθαι ὑμᾶς — αἰτίας ταύτης· ἵνα δ' ἔτι καὶ ἄμεινον μάνητε, τούτου ἕνεκα πλείω λέξω καὶ ἀποδείξω — τῆς δίκης ἕνεκα ταυτησί.

Ad formulas quae ad certas leges revocari non possunt, pertinere mihi videntur hae: Ant. V, 79. ἂ μὲν οὖν μετὰ τῆς πόλεως — ἐπραξε, τούτων οὐ δίκαιός ἐστιν ὁ πατήρ — ἂ δὲ ἰδίᾳ οὗτοι διαβάλλουσι τὸν ἐμὸν πατέρα μὴ πείθεσθε κτλ. — Ant. IV, β. 8. τούτοις μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπιθείη τὴν δίκην· ὑμᾶς δὲ χρῆ τὸ ὑμέτερον ἀκοπούτας ἀπολύσαι με μᾶλλον ἢ καταλαβεῖν βούλεσθαι. — Id. II, β. 4. ἄθλια μὲν οὖν πάσχω — καταστήσαι, ὅμως δὲ καὶ τοῦτο ἐπιχειρητέον κτλ. — Andoc. I, 136. ταῦτα μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες δικασταί, τούτους ποιητέα ἦν, ὑμῖν δὲ γε [τὸ] ἐναντίον τούτων ὡς γὰρ κτλ. — Is. IV, 1. περί μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες δικασταί, τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ πραχθέντων — ἐλέγχειν ῥάδιον — τὰ δὲ ἐνθάδε συμβεβηκότα δοκεῖ μοι ὑμῖν ἰκανὰ γενέσθαι ἂν τεκμήρια, ὅτι — βούλονται. — Id. VII, 20. πατρῶν μὲν οὖν καὶ ἀδελφοῦ χρημάτων — μετασχεῖν — δίδωσιν· ἀνεψίου δὲ καὶ εἷς — πεποίηκε. λέγει γὰρ κτλ.

In loco particularum μὲν οὖν apud Isaeum solum saepius usurpatae reperiuntur μὲν τοίνυν, nam τοίνυν est eadem significatione, ut supra docuimus, ut transitus a parte ad partem efficiatur.

Is. I, 17. ἡγοῦμαι μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες, πᾶσι τοῖς τῶν κληρῶν ἀμφισβητοῦσιν — περίεργον εἶναι τοὺς ἄλλους λόγους λέγειν. ἐπειδὴ δὲ τούτων οὐδέτερον ἔχοντες οὕτω τολμῶσι τῶν οὐ προσηκόντων ἀμφισβητεῖν καὶ ψευδεῖς παρασκευάζονται λόγους βούλομαι βραχέα καὶ περὶ τούτων αὐτῶν εἰπεῖν. — Id. III, 16. ὡς μὲν τοίνυν ἦν κοινὴ βουλομένη, ἦν οὕτως ἐγγυῆσαι τῷ ἡμετέρῳ θείῳ μεμαρτύρηκε, μνημονεῦειν χρῆ ὑφ' ὧσιν ὑμῖν μεμαρτύρηται καὶ ὅτι οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγγυηθεῖσα οὐδὲ συνοικήσασα φαίνεται, σκεψόμεθα δὲ καὶ ἐξ ὧν κτλ. — Id. XII, 12. ὡς μὲν τοίνυν καὶ τότε ὄφλον τὴν δίκην, ἀκηκόατε· ἀξιῶ δὲ κτλ. — Id. XII, 1. ὅτι μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστὶν οὐτοσί· Εὐφίλητος, οὐ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν ἀπάντων ἀκηκόατε μαρτυρούντων· σκέψασθε δὲ πρῶτον τὸν πατέρα ἡμῶν κτλ. — Id. II, 17. ὡς μὲν τοίνυν ἐξῆν τῷ Μενελλεῖ ποιήσασθαι υἱὸν αὐτῷ ὄντινα ἐβούλετο ὁ νόμος αὐτὸς δηλοῖ· ὡς δὲ ἐποίησατο, οἷτε φράτορες καὶ οἱ δημόται — μεμαρτύρησασιν — πραχθέντων δὲ τούτων ἐσκόπει κτλ. — Id. VI, 17. οὗτοι μὲν τοίνυν τοιοῦτο πρᾶγμα ἔφυγον· ἐγὼ δ' ὑμῖν ἐπίδειξω καὶ ὅθεν εἰσὶ — τῶν Εὐκλήμωνος κτλ. — Id. XI, 44. ἡ μὲν τοίνυν Στρατοκλέους οὐσία καὶ πλείων ταυτησί ἐστὶν, ἀλλ' ὕστερον περὶ τῶν κλεπτομένων ὑπὸ τούτων ποιήσομαι τοὺς λόγους· ἡδ' ἐμὴ πίσυς τίς; κτλ.

Jam cum viderimus legitimam fere formam transitionis fieri particularum conjunctione μὲν οὖν, aut quam Isaeus pro ea posuit μὲν τοίνυν, ita ut δὲ sequatur, transeamus nunc ad eam formam, quae quidem non

tam plena, sed illi simillima est, dico id genus, in quo duo illa transitionis membra inter se opponuntur, per μέν — δέ, ita ut nulla particula cum antecedentibus ipsa transitio conjungatur. In quibus afferendis similem legem dispositionis ut antea sequemur. Saepissime hoc transeundi genus invenitur si testimoniis vel plebis consultis renuntiatis oratio iterum producitur. Ac tale exemplum sane apud Isocratem unum modo Ljungdahlius invenit. XVII, 13 (post testimonia) τῶν μὲν μαρτύριον ἀκηκόατε, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ δὲ κτλ.

Ant. V, 65. ταῦτα μὲν ὑμῖν λέγω ὡς αὐτῶ μοι πρόφασις οὐδεμίαν ἔχει ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα, δεῖ δὲ με καὶ ὑπὲρ Λυκίου ἀπολογησάσθαι κτλ.

Is. V, 25. ταῦτα μὲν πεπόνθαμεν ὑπὸ Δικαιογένοιο, ὧ ἄνδρες, ὁ δ' ἐγγυησάμενος αὐτὸν Λεωχάρης κτλ. — Id. X, 22. τοῦτο μὲν οἶδ' ὅτι ποιεῖν οὐχ οἴοιτε ἔσονται — περὶ δὲ τοῦ τεθνεώτος λέξουσιν κτλ. cf. Lye. 57. — Andoc. I, 113. ὡς μὲν ἀληθῆ λέγω, μεμαρτύρηται πολὺ δὲ μοι δοκεῖ τὸ ἐναντίον εἶναι ἢ οἱ κατήγοροι εἶπον κτλ. — Is. VI, 18. ὡς μὲν διέθετο — ἀκηκόατε ὡς δ' ἐξὸν αὐτῶ τοῦτ' ἐπραξεν — Ant. V, 31. (post testimonia) ὡς μὲν ὑστερον τοῦτω τῶ χρόνῳ ὁ ἀνὴρ ἐβασανίσθη, μεμαρτύρηται ὑμῖν προσέχετε δὲ τὸν νοῦν αὐτῆ τῆ βασάνῃ ὅλα γεγένηται κτλ. — Is. IX, 5. (post test.) ὅτι μὲν οὐκ ἔθαψε Κλέων Ἀστυφίλον — μεμαρτύρηται τε ὑμῖν ἐπειδὴ δ' ἐπεδήμησαν κτλ. — Id. III, 13. (post test.) ὡς μὲν ἑταῖρα ἦν τῶ βουλομένῳ — μεμαρτύρηται πρὸς ὑμᾶς κτλ. §. 14. καὶ τοι οὐ δήπου κτλ. — Is. III, 8. (post. test.) ὡς μὲν ἔδοξε παραχρῆμα εὐθύς ποτε τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι Νικόδημος, ἐπιδείκναι τότε πᾶσι προσήκει δὲ καὶ — τὴν τούτου μαρτυρίαν κτλ. — Id. VII, 29. (post test.) ἐπὶ μὲν τοσοῦτων μαρτύρων, ὧ ἄνδρες, γέγονεν ἡ ποίησις — ὡς δ' οὐδ' οἶμαι καὶ ταῦθ' ὑμῖν ῥαδίως ἐπιδείξειν. — Id. VII, 37. (post test.) X, 8. (post. test.) V, 39. εἰς μὲν τὴν πόλιν οὕτω καὶ τοσαῦτα λελειτούργηκε Δικαιογένης ἀπὸ τοσοῦτων χρημάτων· περὶ δὲ τοὺς προσήκοντας τοιοῦτός ἐστι, οἷον ὁρᾶτε κτλ.

Andoc. I (post decretum) κατὰ μὲν τὸ ψήφισμα τοῦτ' τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε· ἐπεὶ δ' αἱ σπονδαί κτλ. — Id. I, 19. (post test.) τὰ μὲν γενόμενα ἠκούσατε, ὧ ἄνδρες, καὶ ὑμῖν οἱ μάρτυρες μεμαρτυρήκασιν· ἃ δὲ οἱ κατήγοροι ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἀναμνήσθητε κτλ. — Is. V, 3. (post test.) τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, καὶ ὡς οὐ τ' ἀληθῆ μεμαρτυρήκασιν, οὐδ' ἂν αὐτὸν οἶμαι Λεωχάρην εἶναι· ἴσως δὲ ἐπ' ἐκείνον τρέφεται τὸν λόγον, ὡς κτλ. — Lye. 25. (post test.) τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὧ ἄνδρες, ἄξιον δ' ἐστὶν ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τοῦτον Λεωχάρην κτλ. — Ant. V, 25. τὰ μὲν γενόμενα ταῦτ' ἐστίν· ἐκ δὲ τούτων ἤδη σκοπεῖτε τὰ εἰκότα κτλ. — Id. II, β. 10. οὕτω μὲν ἃ κατηγόρηται μοι πάντα ἄπιστά ἐστιν ἀπολύεσθαι δὲ ὑφ' ὑμῶν — δίκαιός εἰμι. — Andoc. I, 43. ἡ μὲν εἰσαγγελία αὐτῶ, ὧ ἄνδρες, τοιαύτη ἀπογράφει δὲ τὰ ὀνόματα κτλ. — Ant. II, β. 9. τὰ μὲν βιασάμενα ταῦτά ἐστιν ἀσεβῆσαι αὐτὸν· μάρτυρες δὲ κτλ.

Particularum conjunctionem καὶ μὲν bis inveni in Isaeo VII, 13. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκεῖνων διαφορᾶς ἰκανοὺς εἶναι νομίζω καὶ τοὺς εἰρημένους λόγους ὡς δὲ ἐμὲ ἐποιήσατο υἱὸν — ἤδη μοι τὸν νοῦν προσέχετε, ὧ ἄνδρες κτλ. — Id. VIII, 40. καὶ τὰ μὲν γενόμενα καὶ δι' ἃ πράγματα ταῦτ' ἔχομεν, σχεδόντι ταῦτ' ἐστίν, ὧ ἄνδρες· εἰ δὲ εἰδείητε κτλ.

Exposui de iis transitionis formulis, ubi singula transitionis membra alterum alteri simpliciter et aperte particulis opponuntur, nunc eos locos proponam, in quibus uno enuntiato transitio fit, ita ut prius membrum participio contineatur. 36)

a) Gen. absol. Ant. II, α. 3. ἅπαντος δὲ μιάσματος ἀναχωροῦντος εἰς ἡμᾶς — πειρασόμεθα ὑμῖν δηλοῦν, ὡς κτλ. — Id. III, γ. 11. ἐκ δὲ τῆς αὐτῶν τῶν ἀπολογουμένων ἀπολογίας μετόχου τοῦ μειρακίου τοῦ φόνου ὄντος, οὐκ ἂν δικάσιω κτλ.

Is. VI, 5. πολλῶν δὲ καὶ θειῶν ὄντων ἃ διαμεμαρτύρηκεν Ἀνδροκλῆς τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐπιδείξω ὑμῖν ὡς κτλ. — Id. III, 44. (post. test.) γενομένης τοίνυν τῆς ἐπιδικασίας ταύτης οὐκ ἐτόλμησεν κτλ.

b) Alius transeundi modus, qui fere solis in tetralogiis Antiphontis invenitur, in eo positus est, ut rei praecedentis astrictioem indicet simplex participium aut ad subjectum enuntiatum positum aut ad objectum relatum, propositionem autem primariam enuntiatum membrum. Maxime autem hoc transitu Antiphon usus est, ubi a confirmatione (βεβαιώσει) ad exordium (ἐπιλογον) transgreditur:

Ant. II, α. 9. ἐξελεγχόμενος δ' ὑπὸ τε τῶν εἰκότων ὑπὸ τε τῶν παραγενομένων, οὐδενὶ τρόπῳ οὔτε δικάσιω οὔτε συμφερόντως ἀπολύοι τ' ἂν ὑφ' ὑμῶν: οἷ τε γάρ κτλ. — Id. IV, γ. 6. οὕτως δὲ φανερώς ἐκ παντὸς τρόπου ἐλεγχόμενος ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα, εἰς τοῦτο τόλμης καὶ ἀναιδείας ἔχει, ὥστε κτλ. — Cui exemplo simillimum est II, γ. 9. οὕτω δὲ φανερώς ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀπολογίας ἐλεγχθεὶς διαφθείρας αὐτὸν οὐδὲν ἕτερον ὑμῶν δεῖται ἢ τὴν αὐτοῦ

μαρίαν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκτρέψαι κτλ. — Id. II, δ. 11. III, β. 11. cf. Andoc. III, 28. τοιούτων δ' ἐλπίδων μετασχόντες ἡμᾶς δεῖ θυοῖν θάτερον ἐλέσθαι ἢ πολεμεῖν — ἢ τὴν εἰρήνην ποιησθαι. — Semel in Isaeo IX, 22. οὕτως τοῖνον διακείμενος τῷ τετελευτηκότῳ Κλέων ἀξιοῖ τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ τὰ ἐκείνου ἔχειν. καὶ τί δεῖ — λέγειν; —

Transitio autem efficitur etiam particulis comparativis, praecipue οὐ μόνον — ἀλλὰ καὶ.

Is. IV, 7. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον γνοίη τ' ἂν ὅτι ἄλλοι τινές εἰσιν οἱ ταῦτα ἐπὶ τουτουοῖ ἐπάγοντες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατ' ἀρχὰς γεγενημένων. — Id. VII, 26. (post testimonia) οὕτω μὲν οὐχ οἱ γεννῆται μόνον καὶ φράτορες γεγονᾶσι μάρτυρες τῆς ἐμῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ θρασύβουλος — ἔργῳ δεδῆλωκεν ὅτι κτλ. — Id. VIII, 18. (post testim.) οὐ τοῖνον ἐκ τούτων δῆλόν ἐστι μόνον ὅτι ἦν —, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔπραξεν — καὶ ἐξ ὧν αἱ γυναῖκες — ἐγίνωσκον. ὅτε γὰρ ὁ πατὴρ κτλ. — Id. VIII, 28. (post testim.) οὐ τοῖνον ἐκείνος μόνος ἀλλ' οὐδὲ ὁ νῦν ἀμφισβητῶν τοῦ κλήρου τοιοῦτον εἶπεν, οὐδὲν ἀλλ' ὑπὸ τούτου παρασκευασθεὶς ἀμφισβητεῖ — κτλ. — Ibid. 32. — Is. XI, 24. οὐ μόνον δὲ τοῦτο πεποιήκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάντων ἐναντιώτατον πρᾶγμα εἶργκεν, ὃ προσέχετε τὸν νοῦν, ὧ ἄνδρες. φησὶ γὰρ κτλ. — Lyeurg. 128. οὐ μόνον τοῖνον ἢ πόλις ὑμῶν οὗτος ἔσχε πρὸς τοὺς προδιόντας ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι κτλ.

Singularis est locus Antiphonteus II, β. 5. ἔστι δὲ οὐκ ἀπεικός, ὡς οὗτοί φασιν, ἀλλὰ εἰκὸς ἀπὸ τῶν νοκτῶν πλανώμενον ἐπὶ τοῖς ἱματίοις διασφραττῆναι τὸ μὲν γὰρ κτλ.

Huic transeundi generi enumerandae sunt plerumque locutiones, quibus quasi revocatur oratio et prioribus relictis alio transfertur. Hujusmodi sunt:

Ἰνα δὲ μὴ: Lye. 23. Ἰνα δὲ μὴ λόγον οἴσθε εἶναι, ἀλλ' εἰδῶτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσεται καὶ τούτων ὑμῖν τὰς μαρτυρίας κτλ. — Is. VII, 43. Ἰνα δὲ μὴ δοκῶ διατρίβειν περὶ ταῦτα ποιούμενος τοὺς λόγους, βούλομαι διὰ βραχέων ὑμᾶς ὑπομνήσας οὕτω καταβαίνειν, τί ἐκάτερος ὑμῶν ἀξιοῦ, δηλώσας.

ἀλλὰ μὴν. Is. V, 12. ἀλλὰ μὴν περὶ τούτων τοσαυτά μοι εἰρήσθη' πάλιν δ' ἐπάνειμι ὅθεν ἀπέλιπον κτλ. — Id. III, 34. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ὕστερον ἐγγωρήσει εἰπεῖν. περὶ δὲ τῆς τούτου μαρτυρίας οὐ χαλεπὸν κτλ.

Lye. 124. οὐ μὴν ἀλλ' —

καὶ τοι. — Is. V, 19. καὶ τοι εἰ μὴ ἐναντίον μὲν τῶν δικαστῶν οὐκ οἶδ' ὅτι ἂν ποίησεν. ὡς μὲν τοῖνον περιμανῶς ψεύδονται, μάρτυρας ὑμῖν παρεχόμεθα τοὺς παρόντας κτλ.

Neque minus observatione digni sunt loci quos invenimus in Isaeo VIII, 46. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐδὲν ἀγνοεῖν τῶν εἰρημένων κτλ. — V, 17. ἐπειδὴ δὲ — ἃ μὲν τῶν δικαστῶν καὶ ἡμῶν ἐδεήθη Λεωχάρης ἢ ὅσα ἡμῖν ἐξεγένετο διαπράξασθαι τότε οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λέγειν, ἃ δὲ ὁμολογήθη ὑμῖν, ταῦτα ἀκούσατε.

Particularum autem μὲν δὲ 37) quam a Platone et historicis scriptoribus saepius, nunquam ab Isocrate usurpatam dicit Ljungdahlius, unum exemplum reperi in Isaeo VI, 35. (post testim.) ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε' περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων εὐθὺς ἐπεβούλευον καὶ πάντων δεινιώτατον πρᾶγμα κατεσκευάσαν, ὃ ἄξιόν ἐστι προσέχειν τὸν νοῦν. ὁρῶντες γὰρ κτλ.

Interdum inter ambos transitionis partes aliquid esse interjectum inveni, maxime in Andocidis et Antiphontis orationibus, id quod negligentia aut licentia quadam oratoris fieri facile cognoscitur.

Andoc. I, 29. περὶ μὲν οὖν τῶν μυστηρίων, ὧ ἄνδρες, ὧν εἵνεκα ἢ ἐνδείξεις ἐγένετο καὶ περὶ ὧν οἱ μεμνημένοι εἰσεληλύθατε, ἀποδέδεικται μοι, ὡς οὔτε ἠσέβηκα οὔτε μεμήνηκα περὶ οὐδενός οὔτε ὁμολόγηκα περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ἔστι μοι ἀμάρτημα περὶ τῷ θεῷ κτλ. — Exspectatur alterum membrum oppositum per δὲ, sed hoc demum est receptum §. 34: περὶ δὲ τῶν ἀναθημάτων κτλ. interjectis amplificatione et extenuatione. In consimili ratione est:

Andoc. I, 70. ubi particula μὲν in recapitulatione περὶ μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων ἀκηχάτε πάντα καὶ ἀπολελόγηται μοι ἱκανῶς, ὡς γε ἐμαυτὸν κτλ. non resumitur primo δὲ: εἰ δὲ τίς τι ὑμῶν κτλ. — sed ei respondet δὲ in verbis positum περὶ δὲ τῶν νόμων ἤδη ὑμᾶς διδάξω. Consimilis locus est Is. IV, 21. σαφῶς μὲν οὖν ἴστε, ὧ ἄνδρες. — §. 22. ἀλλ' ὑμᾶς χρὴ, ὧ ἄνδρες, — σκοπεῖν. — Lyeurg. 101. ταῦτα (sine particula), ὧ ἄνδρες, τοὺς πατέρας ἐπαίδευσ. — 102. βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τὸν Ὅμηρον παρασχέσθαι ἐπαινῶν κτλ.

Denique locum obtineant, quae etsi formam atque speciem transitionis prae se ferunt, tamen ipsam naturam hujus figurae atque vim non exhibent:

μάλιστα δέ: Lyeurg. 7. ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. — Ibid. 94. ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὧ ἄνδρες, τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν

πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευκώτας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐσέβειαν εἰκότως κτλ.

Aliter autem res se habet in loco Andocideo I, 25., ubi primum transitionis membrum solum particula μὲν denotatur: αἱ μὲν μὴγύσεις ἦδε περὶ τῶν μυστηρίων αὐταὶ ἐγένοντο τέτταρες· αἱ δὲ ἔφευγον — μεμαρτορήχασιν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐγὼ πίστητος ὑμῶν εἵνεκα, ὦ ἄνδρες, τάδε ποιήσω. Quod exemplum jam in particula de enumeratione composita attulimus.

Restat ut profiteamur, quibus subsidiis litterariis ad hunc libellum conficiendum maxime adjuti simus, cum missos facimus eos libros, quorum minus gravium, occasione data mentionem feci.

Oratores Attici. recens. J. G. Baiterus et H. Sauppius. Turici 1839—1843. Qua ex editione exempla, praeterca, quae ex Hyperidis orationibus desumpsi, exscripta sunt. Ad quam contuli

E. Maetzerum. Antiphontis oratt. XV. Berol. 1838.

Id. Lycurgi oratio in Leocratem. Berol. 1836.

Frid. Blass. Andocidis oratt. Lips. 1871.

Id. Dinarchi oratt. Lips. 1871.

Id. Hyperidis oratt. IV. Lips. 1869.

Carol. Scheibe. Isaci oratt. Lips. 1860.

Id. Lycurgi oratt. Lips. 1869.

Churchill Babington, fragm. Hyperid. Cambridge 1853.

cum annotationibus Kayseri. Lips. 1858.

Rhetores Graeci ex recognitione Leonardi Spengel. Lips. 1853—56.

Ernesti, Lexicon technologiae Latinorum rhetoricae. Lips. 1797.

R. Volkman, Hermagoras oder Elemente der Rhetorik. Stettin 1865.

Seyffert, scholae latinae. Lips. 1855.

Linder, C. G. De rerum dispositione apud Antiphontem et Andociden. Commentatio Upsaliae 1859.

Ljungdahl, de transeundi generibus quibus utitur Isocrates. Commentatio Upsaliae 1871.

J. A. Hartung, Lehre von den Partikeln der griechischen Sprache.

W. Baumelein, Untersuchungen über griechische Partikeln. Giessen 1856.

C. F. Schömann, die Lehre von den Redetheilen.

Friedr. Blass. Die Geschichte der attischen Beredsamkeit von Gorgias bis Lysias.

O. Müller, Geschichte der griech. Litteratur.

Annotations.

1) Plat. Gorgias. 461. C — 463. B. ubi in fine: — οὐκ ἐστὶ τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. ταύτης μέρων. καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ κτλ. — Phaedr. 260. E. — καὶ οὐκ ἐστὶ τέχνη, ἀλλ' ἀτεχνος τριβή. cf. ibid. 270. B. Cic. de orat. I, 23. 107 ff. II, 8. 32. K. O. Müller, Geschichte der griech. Litteratur, Bd. II, pag. 299 ff.

2) Index rhetoricus et oratorius. Cui adiciuntur formulae oratoriae et index poeticus. Opera et studio Thomae Farnabii. Amstelodami 1648.

3) Medulla oratoria, continens omnium transitionum formulas, ab Ivaro Petr-Adelpho, Norvego.

4) Programm des Königl. Gymnasiums in Ehingen zu dem Schlusse des Schuljahrs 1866—1867: Ueber die oratorischen Transitionsformen der Griechen, von Prof. Birkler. Ders. II die Argumentation. Programm 1867—68. — Ljungdahlus his commentationibus usus non esse videtur.

5) cf. Anon. Speng. pag. 430. ἰστέον, ὅτι πολλάκις δεῖ τὰ προοίμια· οὐ γὰρ αἰεὶ προοιμιαστῶν· ὅταν γὰρ μὴ πάθος ἔχη τὰ πράγματα, οὐ προοιμιαστῶν. δεύτερον, ὅταν πάθος μὲν ἔχη, ὁ δὲ ἀκροατῆς μὴ προῖηται τὸν ἔξω τῶν πραγμάτων λόγον ἢ τοὺς σπεύδων ἢ ἀργυρόμενος. τρίτον, ὅταν οικείου ὦσιν οἱ ἀκούοντες· περιττὸν γὰρ τὸ πειρᾶσθαι εὐνοῦς ἡμῖν κτεῖν τοὺς ἀκούοντας ἐκείνοιο δότας. τέταρτον, ὅταν ὀλίγον λαμβάνω μὲν ὕδωρ, πρὸς δὲ δεῖ λέγειν τὸν λόγον. ἐνταῦθα γὰρ ἡ τῶν ἀφελιμωτέρων διήγησις ἀναγκαυτέρα. — Dinarcheae orationes omnes carent et prooemio et narratione cf. R. Finke, Quaestiones Dinarcheae. Diss. inaug. Gryphw. 1873.

- 6) Anonym. τέχνη rhet. (ed. Spengel.) I. 447. 29: πρόθεσις ἐστὶν ἐκθεσις τοῦ ζητούμενου ὡς περὶ σκοπὸς καὶ ἐπαγγελία τῆς μελλούσης παρασκευῆς· λαμβάνεται δὲ ἡ πρόθεσις πρῶτον μὲν ἕνεκεν τοῦ προσεχέστερου ποιῆσαι τοὺς ἀκροατάς· εἰδότες γὰρ τὴν πρόθεσιν ἐφ' ἣν ποιῆται τοὺς λόγους, προσεκτικωτέρου γίνονται κτλ. — cf. I. 147. 28.
- 7) Hermog. περὶ μεθόδου II, 436. 28. τὸ ἐν ἀρχῇ τι λέγειν ἐπὶ κεφαλαίων, περὶ ὧν τις μέλλει κατασκευάζειν ἢ διδάσκειν, οἱ τεχνικοὶ καλοῦσι προέκθεσιν κτλ. cf. I. 428. 24.
- 8) Huc spectat his locus Rufi τέχνη. rhet. II, 464. 27 seq. προαγγελία μὲν οὖν ἐστὶ δὴλωσις κεφαλαϊώδης περὶ τὸν λέγειν μέλλομεν κτλ.
- 9) cf. Cic. de Orat. III, 203. „propositio quid sit dicturus.“
- 10) Orat. §. 137. ut proponat quid dicturus sit. — Quintil. IV, 4. 1. mihi autem propositio videtur omnis conformationis initium, quod non modo in ostendenda quaestione principali, sed nonnunquam etiam in singulis argumentis poni solet. cf. Volkman pag. 61. Seyffert Scholae latinae pag. 3 sq. Ljungdahl pag. 8.
- 11) Quint. III, 9. 3.
- 12) Pap. Stobartianus praebet ἀπελθεῖν, quod in ἐπελθεῖν Babington, in διελθεῖν Sauppius mutari voluit, sed cum ἐπελθεῖν tali significatione non inveniatur, mihi quidem rejiciendum esse videtur, neque minus id quod Sauppius conjecit, mihi falsum esse videtur, quum ex exemplis supra collectis intellegi possit, Hyperidem διεξελεῖν scribere solere. Neque minus fortassē comparari potest illud διεξίεναι (Epit. III, 20) quod eodem sensu usurpatur.
- 13) cf. O. Müller l. c. II, pag. 332. In Betreff der grammatischen Formen sowie der „Bindepartikeln“ streben die Schriftsteller des alten Stils nicht nach derjenigen gleichmässigen Fortführung, durch welche die Rede einen glatten Fluss bekommt und in ihrem Fortgange an jeder Stelle leicht zu übersehen ist; ihnen ist es wichtiger die feineren Nüancen des Gedankens durch Veränderungen in den Formen auszudrücken, auch wenn der Ausdruck dadurch eine gewisse Unebenheit und Schwierigkeit erhält.
- 14) cf. Hermog. de Dinarcho (Rhet. Graec. et Spengel II, 413. 3.) κατὰ μέντοι τὰ περὶ τὴν λέξιν, οἷον σχήματα κῶλα συνθήκας ἀναπαύσεις ῥυθμοὺς καὶ πᾶν σφοδρὸς τε καὶ τραχὺς ἐστὶ. διὸ καὶ ἥτων ἐπιμελής ὁ λόγος αὐτῶ, γοργὸς μέντοι καὶ δεινὸς οὐ μετρίως. cf. Blass. Attische Beredsamkeit. pag. 268.
- 15) Hic in disputationem veniat locus qui invenitur in Dinarcho I, 80. ubi in codicibus haec quidem exstant: ἀπίναται ἡρσι τὸ ψήφισμα τὰς ἡρημέναις πρεσβείαις. ἐπειδὴ ἤκουσε μετὰ τὴν μάχην τὴν ἐν Χαίρωνίᾳ Φίλιππον εἰς τὴν γῶραν ἡμῶν μέλλειν εἰσβάλλειν κτλ. Addi jubet Reiskius post ἐπειδὴ particulam γάρ, quod quidem ut exemplis allatis intellegi potest, necessarium non est.
- 16) cf. Seyffert. Schol. Lat. I, pag. 86.
- 17) Hartung I, pag. 145. Baumlein pag. 145. — Rehdantz, ad Demosth. Olynth. III, 29. — Ljungdahl pag. 23 sq.
- 18) Hartung I, pag. 148 seq.
- 19) Ljungdahl, l. c. pag. 26.
- 20) cf. Hartung, l. c. pag. 401. Baumlein, l. c. pag. 163.
- 21) Hermog. περὶ περιβολῆς II, pag. 332. (Spengel) ἐστὶ τοίνυν ἡ ἀπαριθμησις τοιαύτη· οἷον πρῶτον μὲν τότε, δεύτερον δὲ τότε. τοῦτο δὲ καὶ εὐκρινείας καὶ ἀφελείας ἐστὶν, εἰ σύνεργος λάβοι τὴν ἀνταπόδοσιν. cf. Arist. II, pag. 480.
- 22) Exemplum vitiosae enumerationis affert Cicero de invent. I, 45. 84.
- 23) cf. Cic. de part. orat. 15, 52. „peroratio est divisa in duas partes amplificationem et enumerationem.“ Top. 26. 98. — Apsin. (Spengel) I, pag. 384. 12. ὁ ἐπιλόγος τόπος τριμερὴς ἐστίν· ἔχει γὰρ καὶ ἀνάμνησιν τῶν εἰρημένων καὶ ἔλεον καὶ δεινῶσιν, ἢ δὲ δεινῶσιν κατὰ τὴν ἀύτησιν θεωρεῖται κτλ.
- 24) cf. Ernesti, l. c. ad voc. dinumeratio.
- 25) Cic. de orat. III, 54. 207.
- 26) Blass. die attische Beredsamkeit etc. pag. 115. Anmerk. 2.
- 27) Ex iis exemplis quae hoc loco exposuimus, et ex iis quae supra asserimus (I, 116) et quae infra afferamus I, 2. 56. — I, 17. sequi mihi videtur Andocidem semper, si πρῶτον μὲν aut μάλιστα μὲν antecedit, in sequenti membro post ἔπειτα sive εἴτα particulam δὲ aut δὲ καὶ, ponere, qua de causa arbitrator hoc in exemplo (I, 132) post ἔπειτα in ordinem verborum δὲ inserendum esse et legendum.
- 28) Recte mihi Scheibius codicum lectionem secutus esse videtur, cum conferat Dem. or. IV, 19. Viger. pag. 657. Klotz ad Devar. II, pag. 49.
- 29) cf. Ljungdahl, l. c. pag. 43 seq.
- 30) cf. Ernesti, l. c. pag. 402. s. v. transitio. Volkman, l. c. 61 seq. — Seyffert Schol. Lat. I, pag. 62. Ljungdahl, l. c. pag. 47.
- 31) Testis est Isocrates de quo Ljungd. (pag. 49) haec dicit: Quum igitur apud Isocratem post majores et longitudine productiones orationum partes tanquam legitimum locum habet, quoniam illic maxime distinctiones desiderantur, tum etiam post eam interdum usurpatur, quae inferiores et breviores sunt. — De Ciceronis orationibus cf. quae, Volkman l. c. pag. 62: „In Cicero's Rede de imperio Cneji Pompei fehlt die transitio an keiner Stelle, wo sie füglich angebracht werden kann.“ et omnes locos quos Seyffert, l. c. pag. 62 seq. ex Ciceronis libris protulit.
- 32) Anaxim. XXXII, pag. 221. 10. καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει, πρῶτον τὸ δίκαιον ταχτέον, διεξιόντας διὰ τούτου τε τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὁμοίου τῶν δικαίων καὶ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ κεκρυμένου δικαίου. δεῖ δὲ καὶ τὰ παραδείγματα, τοῖς ὑπὸ σου λεγομένοις δικαίοις ὁμοία φέρειν. πολλὰ δὲ ἔξει λέγειν ἐκ τῶν ἰδία παρ' ἐκάστοις δικαίων ὑπολαμβάνομένων, καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐν ἣ λέγει, καὶ ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ὅταν δὲ ἅπαντα τούτων τὸν τρόπον κτλ.
- 33) cf. Ljungdahl, l. c. pag. 49 seq.
- 34) Etiam hanc formam ab Isocrate semel usurpatam invenit Ljungdahlius V, 95: ταῦτα μὲν οὖν οὕτως· δοκεῖ δὲ μοι μετὰ ταῦτα περὶ παρασκευῆς διαλεκτέον εἶναι κτλ.
- 35) De verbo ἀποδιῶναι in hac vel simili conjunctione confer, quae, Maetzner. Lycurgi oratio in Leocratem. Berol. 1836. pag. 333.
- 36) cf. Seyffert, l. c. pag. 62.
- 37) Huc spectat id quod Hartungius. I, pag. 262. de hac particularum conjunctione dicit: „Zum Recapituliren oder zum Zurückdeuten auf das Vorangegangene dient die Partikel auch häufig hinter μὲν, wenn mittelst μὲν δὴ ein Rückblick auf das Gesagte gethan wird, um dann durch δὲ oder δὲ δὴ zum Neuen überzugehen, welches Apoll. Alex. de conjunct. pag. 59. λόγους ἐκλειψιν καὶ ἀρχὴν nennt.“

Schulnachrichten von Ostern 1877 bis Ostern 1878.

I. Lehrverfassung.

A. Die absolvierten Unterrichtspensa.

Prima.

Ordinarius: Direktor Dr. Babucke.

Deutsch 3 St. — Litteraturgeschichte von Klopstock ab. — Lectüre: Lessings Laokoon u. Emilia Galotti. Scenen aus Göthes Faust I. — Ausgewählte Stücke aus Hiecke's Lesebuch. — Vorträge und Disponierübungen. — Alle 4 Wochen 1 Aufsatz. Haevernick.

Latein 8 St. — Lectüre: 1ste Hälfte der Horazischen Oden. Tacitus Annalen I und II (mit Auswahl). Cicero Verr. lib. IV de signis. Privatim: Ciceros Briefe. — Gelernt wurden 5 Horazische Oden. — Repetition und weitere Ausführung einzelner Kapitel aus der lat. Grammatik. — Sprechübungen. Alle 4 Wochen 1 Aufsatz, 2 Exercitien und 1 Extemporale. Babucke.

Griechisch 6 St. — Lectüre: Hom. II. I, VI—XII; Soph. Antig. Demosth. Olynthische und aus den philipp. Reden I, II. Gelernt wurden die Parodos der Antig. und aus Hom. etwa 150 Verse. — Eingehende Repetition der Grammatik, dazu mündliche Uebersetzungen aus Böhme. — Privatim gelesen Hom. II. II—V und Herod. VI, 86—VII, 40. — 14tägig abwechselnd Exercitium und Extemporale. Köhler.

Französisch 2 St. — Lectüre: Auswahl aus Schütz' französ. Lesebuch. Im Winter: Racine Britannicus und Molière Les Femmes Savantes. — Repetition und Erweiterung der Syntax; Uebungen im freien, mündlichen Nachübersetzen. Hauptdata der Litteraturgeschichte. — 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Englisch 2 St. fakultativ. — Lectüre: Vicar of Wakefield, von Goldsmith. Im Winter: Shakespeare, Macbeth und Sheridan's School for Scandal (mit Auswahl). — Repetition der Syntax durch Uebersetzen in das Englische. Uebungen im freien mündlichen Nachübersetzen. — Hauptdata der Litteraturgeschichte. — Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Religion 2 St. — Im Sommer: Johannes Evangelium. — Im Winter: Augustana. Haevernick.

Hebräisch 2 St. fakultativ. — Abschluss der Formenlehre. Das Wichtigste aus der Syntax. Lectüre: Exodus und 2 Sam. (mit Auswahl.) Exercitien und Extemporalien. Haevernick.

Geschichte 2 St. — Neuere Geschichte. Repetition der alten und mittleren. Battermann.

Geographie 1 St. — Die 4 aussereurop. Erdteile. Repetition europ. Länder. Battermann.

Mathematik 4 St. — Stereometrie. 2 St. — Arithmetische und geometrische Progressionen, nebst Anwendungen auf Zinseszinsen- und Rentenrechnung; Kettenbrüche und Diophantische Gleichungen. Heis' §§. 77—85. Vierteljährlich 1 Uebungsarbeit. 2 St. Berkenbusch.

Physik 2 St. — Mechanik und Optik. Berkenbusch.

Gymnasial-Secunda.

Ordinarius: Prorektor Battermann.

Deutsch 2 St. — Mittelhochdeutsche Lektüre: Gudrun. Schillers Wilhelm Tell und Wallenstein, Abschnitte aus der Geschichte des dreissigjährigen Krieges. — Uebungen im freien Vortrage. — Disponierübungen. — Erklärung und Memorieren der Gedichte des Kanon. — 4wöchentlich 1 Aufsatz. Köhler.

Latein 10 St. — Lektüre: Livius III und IV. Cicero de senectute. — Grammatik: Eingehende Behandlung der Syntax. — Vierteljährlich 1 Aufsatz IIa. Wöchentlich 1 Exercitium oder Extemporale. 8 St. Battermann. — Vergils Aeneide VII—X. XI und XII privatim. — Gelernt wurden ca. 200 Verse. — Metrische Uebungen. 2 St. Babucke.

Griechisch 6 St. — Lektüre: Herodot lib. VII, 175 bis VIII, 96. Plutarch Themistokles. Homers Odyssee VI, VII, VIII 470 — fin. IX, X. XII. Privatim I, 88 — V. 42. Gelernt wurden ca. 160 Verse der Odyssee. — Syntax die zweite Hälfte nach Kochs Grammat. — 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Babucke.

Französisch 2 St. — Lektüre: Auswahl aus Reetzke, Lectures Choiesies II Tl., mit besonderer Berücksichtigung der poetischen Stücke, wie Athalie. Repetition und Erweiterung der Syntax. — 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Englisch 2 St. fakultativ. — Einführung in die Aussprache, Formenlehre, Elemente der Syntax und Lektüre nach Gesenius' Elementarbucho. — Als zusammenhängende Lektüre besonders für die Zweijährigen: W. Scott Tales of a Grandfather. — Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Religion 2 St. — Die Reformationgeschichte. Repetition der Apostelgeschichte. Die Geschichte des Reiches Gottes im neuen Bunde. Bergpredigt und Gleichnisse im Grundtext gelesen und erklärt. Die Kirchenlieder des Kanons. Hävernick.

Hebräisch 2 St. fakultativ. — Einübung der regelmässigen Formenlehre. Exercitien und Extemporalien. Hävernick.

Geschichte 2 St. — Römische Geschichte. Kurze Repetition des Tertianer-Pensums. Armstedt.

Geographie 1 St. — Geographie von Europa mit Ausschluss Deutschlands. Armstedt.

Mathematik. — Planimetrie nach Kambly's Elementar-Mathematik, Abschnitt I—VII. Constructionsaufgaben. 2 St. Gleichungen des ersten Grades mit einer und mehreren Unbekannten, Gleichungen des zweiten Grades mit einer Unbekannten im Anschluss an die Aufgabensammlung von Heis. 2 St. Vierteljährlich 1 Uebungsarbeit. Berkenbusch.

Physik 1 St. — Die wichtigsten chemischen Elemente nach ihren Eigenschaften und ihrem Vorkommen; Gesetze der chemischen Verbindungen. Berkenbusch.

Real-Secunda.

Ordinarius: Wissenschaftlicher Hilfslehrer Schepe.

Deutsch 3 St. — Freie Vorträge. Disponierübungen. Memorieren und Erklärung der Gedichte des Kanons für II. — Schillers Wallenstein. 4wöchentlich 1 Aufsatz. Battermann.

Latein 4 St. — Liv. XXI, 1—25. Eingehende Repetition der Tempus- und Modus-Lehre. Prosodie und Metrik im Anschluss an die Lektüre von Ovid (nach der Anthologie von Stern) I, 1—325. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schepe.

Französisch 4 St. — Neben Repetition des Pensums der Real-Tertia eingehende Behandlung der Syntax; ausgedehntere Sprechübungen und Beginn im freien schriftl. Gebrauch der Sprache. Lektüre: Paganel Histoire de Frédéric le Grand, liv. I, 1—5. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schepe.

Englisch 4 St. — Erledigung der Formenlehre und eingehende Behandlung der Syntax. Vermehrte Uebungen im Memorieren und freieren mündlichen und schriftlichen Ausdruck. — Litterargeschichtl. Notizen. — Lektüre: Vicar of Wakefield. Sketch-Book. — 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Religion 2 St. — I. S.: Repetition der Apostelgeschichte. Kurze Uebersicht der Kirchengeschichte vom Apostel-Zeitalter bis Reformations-Zeitalter incl. — I. W.: Evang. Lucae. Die wichtigsten Unterscheidungslehren der Haupt-Confessionen. Psalmen. Die 4—5 Kirchenlieder des Kanons. Schepe.

Geschichte 2 St. — Griechische und Römische Geschichte. Kurze Repetition des Tertianer-Pensums. Battermann.

Geographie 2 St. — Die 4 aussereuropäischen Weltteile. Repetition Europas. Battermann.

Mathematik. — Planimetrie nach Kambly's Elementar-Mathematik, Abschnitt V—VII. Trigonometrie. 2 St. — Lehre von den Potenzen, Wurzeln und Logarithmen im Anschluss an Heis' Aufgabensammlung. 2 St. — Kaufmännisches Rechnen. 1 St. — Monatlich 1 Uebungsarbeit. Weigel.

Naturwissenschaften 3 St. — Durchnahme des gesammten Schulpensums der Physik. Berkenbusch.

Gymnasial-Ober-Tertia.

Ordinarius: Gymnasiallehrer Dr. Köhler.

Deutsch 2 St. — Lectüre nach Hopf und Paulsiek, Lesebuch für III. Memorieren und Erklären der Gedichte des Kanon. Grammatik im Anschluss an Lectüre und Aufsätze. 4wöchentlich 1 Aufsatz. Battermann.

Latein. — Lectüre: Caes. B. G. von VI an bis VII, 80. Mündliches Uebersetzen aus Warschauer. Memorierübungen. Erweiterung der Moduslehre. Lehre vom Gebrauch der Nomina und Tempuslehre. Gramm. §. 202—246 incl. Wöchentlich abwechselnd Exercitien und Extemporalien. 7 St. Köhler. — Ovid nach Sterns Anthologie, von Nro. 9 an. Prosodie und Metrik nach Ellendt-Seyfferts Grammatik. Versübungen. Gelernt ca. 100 Verse. 2 St. Habersang.

Griechisch 6 St. — Hom. Odys. I, 1—87. V, 43 — VI, 125. — Xenophon Anab., von II, 4 an bis III. 2. Repetition und Abschluss der Formenlehre mit Einschluss ausgewählter unregelm. Verba. Wichtige syntaktische Regeln. Dazu mündliches Uebersetzen aus Ostermann. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Köhler.

Französisch 2 St. — Lectüre: Auswahl aus Reetzke, Lectures Choiesies I. — Repetition der Verbes irréguliers und eingehende Behandlung der wichtigeren Regeln der Syntax. Gelegentliches freies, mündliches Uebersetzen. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Religion 2 St. — Lectüre des Lucas-Evangeliums mit Berücksichtigung der übrigen Synoptiker. — Im Winter: Apostelgeschichte. Die 5 Kirchenlieder des Kanons. Hävernick.

Geschichte 2 St. — Geschichte der neuern Zeit. Armstedt.

Geographie 1 St. — Geographie von Deutschland. Armstedt.

Mathematik. — Planimetrie nach Kambly, Abschnitt III und IV. 2 St. — Arithmetik: Operationen der zweiten Stufe im Anschluss an die Aufgabensammlung von Heis. Vierteljährlich 1 Uebungsarbeit. 2 St. Berkenbusch.

Naturgeschichte 2 St. — I. S.: Bestimmen von Phanerogamen mit besonderer Berücksichtigung der unterscheidenden Familiencharacteres. — I. W.: Gliederfüsser (Insekten, Tausendfüsser, Spinnentiere, Krebstiere). Weigel.

Gymnasial-Unter-Tertia.

Ordinarius: Oberlehrer Hävernick.

Deutsch 2 St. — Lesen und Erklären von poetischen und prosaischen Stücken aus dem Lesebuche; Referate über das Gelesene und Anfänge freien Vortrags; Uebungen im Declamieren. Grammatische Uebungen im Anschluss an das Gelesene. Memorieren und Erklären der Gedichte des Kanons. 3wöchentlich 1 Aufsatz. Dieckmann.

Latein 9 St. — Caesar B. G. VI. VII. — Repetition der Casuslehre. Moduslehre in ihren Grundzügen. §. 247—342 incl. Mündliches Uebersetzen aus dem Übungsbuch. Wöchentlich abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Hävernick.

Griechisch 7 St. — Attische Formenlehre bis zu den Verba in μ (excl.). Mündliches Uebersetzen aus dem Übungsbuch, später aus Lattmanns Lesebuch. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Dieckmann.

Französisch 2 St. — Verbes irrégulièrs. Plötz II, Lect. 1—28. Regeln über den Subjonctif, Lect. 50—55 und das Particip. passé, Lect. 56—57. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schepe.

Religion 2 St. — Repetition des Katechismus mit Sprüchen. Ausgewählte Abschnitte aus dem Buch Josua, Richter, den beiden Büchern Samuelis (nach der Hofmannschen Schulbibel). Kirchenjahr. Geographie von Palästina. Kirchenlieder des Kanons und dabei die wichtigsten Momente aus dem Leben ihrer Verfasser. Schepe.

Geschichte 2 St. — Geschichte des Mittelalters und der neueren Zeit bis zum Ausbruch des dreissigjährigen Krieges. Dieckmann.

Geographie 1 St. — Geographie von Europa mit Ausschluss Deutschlands. Dieckmann.

Mathematik 3 St. — Planimetrie nach Kambly, Abschnitt I und II. — Arithmetik: Operationen der ersten Stufe im Anschluss an die Aufgabensammlung von Heis. Vierteljährlich 1 Uebungsarbeit. Berkenbusch

Naturgeschichte 2 St. — I. S.: Bestimmen von Phanerogamen, mit Berücksichtigung der wichtigsten natürlichen Familien. — I. W.: Reptilien, Amphibien, Fische, Weichtiere und Strahltiere. Weigel.

Real-Tertia.

Ordinarius: Gymnasiallehrer Armstedt.

Deutsch 3 St. — Lesen und Erklären von poetischen und prosaischen Stücken des Lesebuchs, Referate über das Gelesene als Anfänge des freien Vortrags. Grammatische Uebungen im Anschluss an das Gelesene. Memorieren und Erklären der Gedichte des Kanons für III b. 3wöchentlich 1 Aufsatz. Armstedt.

Latein 5 St. — Lectüre: Caes. Bell. Gallic. I. Repetition des grammatischen Pensums der Quarta. Lehre vom Gebrauch der Nomina und Tempuslehre. Ellendt-Seyffert §. 202—246 incl. mit Ausschluss der seltnern und unregelmässigen Erscheinungen. Mündliches Uebersetzen aus dem Übungsbuch. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Armstedt.

Französisch 4 St. — Die Verbes irrégulièrs. Plötz' Schulgrammatik II, Lect. 1—28, 29—34, 39—45. Lectüre: Plötz' Chrestomathie: Notices littér. und Section I. Sprechübungen. Französ. Dictate. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Englisch 4 St. — Einführung in die Aussprache, Formenlehre, Elemente der Syntax und Lectüre. Memorieren von Vocabeln und kleineren prosaischen und poetischen Stücken. Uebungen im freien mündlichen und schriftlichen Nachübersetzen. — Als selbständige Lectüre W. Scott Tales of a Grandfather. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Habersang.

Religion 2 St. — I. S.: Geschichte des Reiches Gottes im N. Bunde. — I. W.: Apostelgeschichte; Repetition des Kirchenjahres und Geographie von Palästina, mit Ausdehnung auf die Missionsreisen des Paulus. Kirchenlieder des Kanons. Katechismus-Sprüche Schepe.

Geschichte 2 St. — Geschichte der neuern Zeit. Armstedt.

Geographie 2 St. — Geographie von Deutschland. Armstedt.

Mathematik und Rechnen. — Geometrie bis zur Aehnlichkeit der Dreiecke. 2 St. — Arithmetik: Im Anschluss an Heis' Aufgabensammlung §. 1—29. 2 St. — Kaufmännisches Rechnen. 1 St. 14tägig eine Arbeit. Weigel.

Naturgeschichte 2 St. — I. S.: Bestimmen von Pflanzen. Pflanzen-Anatomie und -Physiologie. — I. W.: Reptilien, Amphibien etc. wie G III b. Weigel.

Quarta.

Ordinarius: Gymnasiallehrer Dr. Dieckmann.

Deutsch 3 St. — Lectüre poetischer und prosaischer Stücke aus dem Lesebuch. Wiedererzählen des Gelesenen. — Die Lehre vom zusammengesetzten Satz. — Memorieren und Erklären der Gedichte des Kanons. 14tägig 1 Arbeit. Armstedt.

Latein 9 St. — Repetition der Formenlehre. Durchnahme der Casuslehre, §. 118—186. Mündliches Uebersetzen aus Warschauer; Lectüre aus Weller. Wöchentlich abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Dieckmann.

Französisch 4 St. — Repetition von Plötz I, 1—60. Die regelmässige Conjugation und Elementar-Grammatik, Plötz, Lect. 60 bis Ende incl. Lesestücke. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schepe.

Religion 2 St. — Katechismus-Unterricht über das 1.—3. Hauptstück. Gelernt 4. und 5. Hauptstück. Erläuterungen über Entstehung der Bibel, des Katechismus, des Gesangbuches. Die 5 Kirchenlieder des Kanons und ausgewählte Sprüche wurden gelernt. Notholz.

Geschichte 2 St. — Griechische und römische Geschichte. Armstedt.

Geographie 2 St. — Die physische Geographie in einer allgemeinen Uebersicht. — Die 4 aussereuropäischen Erdteile. Dieckmann.

Mathematik 1 St. — Anfangsgründe der Geometrie. Weigel.

Rechnen 3 St. — Verhältnisrechnungen mit Anwendung auf das bürgerliche Leben. — Dezimalbrüche. 14tägig 1 Arbeit. Notholz.

Naturgeschichte 2 St. — I. S.: Pflanzenbestimmen nach dem Linne'schen System. Einübung der Terminologie. — I. W.: Säugetiere und Vögel. Weigel.

Quinta.

Ordinarius: Gymnasiallehrer Notholz.

Deutsch 4 St. — 40 Lesestücke wurden gelesen, die Gedichte des Kanons wurden gelernt. Orthographische Uebungen. — Grammatisches: Decliniren der Substantiva, Adjectiva, Fürwörter. Die Conjugation, Präpositionen, Conjunctionen. Der einfach erweiterte Satz. Schriftliche Uebungen: Wiedererzählungen, leichte Beschreibungen, Erzählungen in Briefform. Wöchentlich 1 Diktat, 3wöchentlich 1 kleiner Aufsatz. Notholz.

Latein 9 St. — Uebersetzt wurden die Uebungsstücke des Uebungsbuches. Die Vokabeln dazu wurden gelernt. In der Grammatik wurde das Pensum der Sexta wiederholt und die Formenlehre zum Abschluss gebracht. (§. 117 incl.) Wöchentlich abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Notholz.

Französisch 4 St. — Plötz I, 1—60. Einübung der regelmässigen Conjugation und Elementar-Grammatik. 14tägig abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schwerdtmann.

Religion 2 St. — Biblische Geschichten des N. T. Gelernt wurden das 2. und 3. Hauptstück, 5 Kirchenlieder des Kanons, Bibelsprüche. Notholz.

Geographie 2 St. — Wiederholung des Pensums für Sexta und die 4 aussereuropäischen Erdteile. Schwerdtmann.

Rechnen 3 St. — Wiederholung und Beendigung der Bruchrechnung, Regeldetri mit ganzen und gebrochenen, unbenannten und benannten Zahlen. Kopf- und Zifferrechnen. 14tägig 1 Arbeit. Bargheer.

Naturgeschichte 1 St. — I. S.: Beschreiben von Pflanzen. Einübung der Terminologie. I. W.: Beschreibung von Säugetieren und Vögeln der Schulsammlung. Weigel.

Sexta.

Ordinarius: Subconrector Schwerdtmann.

Deutsch 3 St. — Lesen verschiedener Stücke aus Hopf und Paulsiek; orthographische Uebungen; Declination der Substantiva, Adjectiva und Pronomina. Die 12 Gedichte des Kanons wurden gelernt. Wöchentlich 1 Diktat. Schwerdtmann.

Latein 10 St. — Einübung der regelmässigen Declinationen und Conjugationen (Gramm. bis §. 96 incl.) Die Uebungsstücke aus Spiess für VI wurden übersetzt, nachdem die Vocabeln dazu gelernt waren. Wöchentlich abwechselnd Exercitien und Extemporalien. Schwerdtmann.

Religion 2 St. — Biblische Geschichte des A.T. Gelernt wurden: das 1. Hauptstück, die 5 Kirchenlieder des Kanons, Bibelsprüche. Notholz.

Geographie 3 St. — Die Grundlehren der Geographie — Heimatskunde. — Europa mit besonderer Berücksichtigung Deutschlands. Schwerdtmann.

Rechnen 5 St. — Wiederholung der 4 Spezies in unbenannten und benannten ganzen Zahlen. Einübung der wichtigsten Maasse, Münzen und Gewichte. Zeitrechnung. Zerlegung der Zahlen von 1—100 in ihre Grundfaktoren. Die Einübung geschah mit besonderer Betonung des Kopfrechnens. 14tägig eine Arbeit. Neuhauss.

Der Zeichenunterricht begann wieder seit der Anstellung des Zeichenlehrers Herrn Hoffmann Mitte November und umfasste in je 2 Stunden die Klassen VI—IV, RIII und RII.

Den Gesangunterricht erteilte Herr Rektor Fischer. In VI 1 St. wurden Vorübungen vorgenommen und einstimmige Lieder und Choräle geübt, in V 1 St. wurden die Vorübungen fortgesetzt und zweistimmige Lieder und Choräle geübt, im gemischten Chor, 2 St., wurden Choräle, Volkslieder und Motetten, im Männerchor, 2 St., drei- und vierstimmige Lieder und Chöre aus Mendelssohns Oedipus auf Kolonus eingeübt.

Den Turnunterricht erteilte gegen Remuneration aus der Landeskasse Herr Feldwebel Teubener. Dem Herrn Kommandeur des hiesigen 7. Jäger-Bataillons kann ich nicht unterlassen, für seine freundliche Bereitwilligkeit in dieser Angelegenheit meinen ergebensten Dank auszusprechen. Geturnt wurde in 2 Abtheilungen, VI—IV und III—I, leider nur während des Sommers, da wir eine Lokalität für das Winterturnen noch nicht besitzen. — Die Aufsicht führte der Gymnasiallehrer Notholz.

Den Schreibunterricht erteilten in VI 3 St. oblig. Herr Kantor Neuhauss, in V 2 St. oblig. Herr Gymnasiallehrer Notholz. Die IV wurde von demselben im letzten Quartal des Schuljahrs in 1 wöchentl. oblig. Stunde in der griechischen Schrift unterrichtet.

B. Verteilung der Lektionen nach Lehrern und Klassen.

Namen.	Ordinariat.	I.	G. II.	R. II.	G. IIIa.	GIIIb.	R III.	IV.	V.	VI.	Stamme der woch. Stdm.
Dr. Babueke, Director.	I.	8 Latein.	2 Vergl. 6 Griech.	4 Gesch. u. 3 Deutsch.	2 Deutsch.						16.
Battermann, Prorector.	G. II.	3 Gesch. und Geogr.	8 Latein.								20.
Berkenbusch, Oberlehrer.		6 Mathem. u. Physik.	5 Mathem. u. Physik.	3 Naturwissenschaften.	4 Mathem.	3 Mathem.					21.
Hävernick, Oberlehrer.	G. IIIb.	2 Relig. 3 Deutsch. 2 Hebr.	2 Religion. 2 Hebr.		2 Religion.	9 Latein.					22.
Dr. Habersang, Oberlehrer.		2 Franz. 2 Engl.	3 Franz. 2 Engl.	4 Engl.	2 Franz. 2 Ovid.		4 Engl.				20.
Dr. Köhler, Gymnasiallehrer.	G. IIIa.	6 Griech.	2 Deutsch.		7 Latein. 6 Griechisch.						21.
Dr. Dieckmann, Gymnasiallehrer.	IV.			5 Mathem.		7 Griech. 2 Deutsch. 3 Gesch. u. Geogr.		9 Latein. 2 Geogr.			23.
Weigel, Gymnasiallehrer.					2 Naturwissenschaften.	2 Naturwis.	2 Naturwis. u. Rechnen.	1 Mathem. 2 Naturwis.	1 Naturwis.		20.
Armstedt, Gymnasiallehrer.	R. III.				3 Gesch. u. Geogr.		3 Deutsch. 3 Latein. 4 Gesch. u. Geogr.	2 Gesch. 3 Deutsch.			23.
Schwerdtmann, Subconrector.	VI.								4 Franz. 2 Geogr.	10 Latein. 3 Deutsch. 3 Geogr.	22.
Notholz, Gymnasiallehrer.	V.							2 Relig. 3 Rechnen.	2 Relig. 2 Schreib. 9 Latein. 4 Deutsch.	2 Relig.	24.
Schepe, Wissenschaftl. Hilfslehrer.	R. II.			2 Relig. 4 Franz. 4 Latein.		2 Relig. 2 Franz.	2 Relig. 4 Franz.	4 Franz.			24.
Kantor Neuhaus, Hilfslehrer.											8.
Lehrer Bargheer, Hilfslehrer.									3 Rechnen.		3.
Rector Fischer, Hilfslehrer.									1 Gesang.	1 Gesang.	6.
Hoffmann, Zeichenlehrer.										2 Zeichnen.	10.

C. Allgemeiner Lehrplan nach wöchentlichen Unterrichtsstunden.

	I.	G. II.	G. IIIa.	G. IIIb.	R. II.	R. III.	IV.	V.	VI.
Deutsch	3	2	2	2	3	3	3	4	3
Latein.	8	10	9	9	4	5	9	9	10
Griechisch	6	6	6	7					
Französisch	2	2	2	2	4	4	4	4	
Englisch	2 fac.	2 fac.			4	4			
Religion	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hebräisch	2 fac.	2 fac.							
Geschichte	2	2	2	2	2	2	2		
Geographie	1	1	1	1	2	2	2	2	3
Mathematik und Rechnen	4	4	4	3	5	5	1 3	3	5
Physik und Naturgeschichte	2	1	2	2	3	2	2	1	
Zeichnen					2	2	2	2	2
Schreiben							1 Griech. im letzten Quartal.	2	3
Gesang	2 fac.		2 fac.					1 fac.	1 fac.
Turnen	2 fac.						2		

D. Themata zum Abiturienten-Examen.

Michaelis 1877.

Deutsch. Weshalb haben nach Lessing die Bildhauer es vermieden, einen schreienden Laokoon darzustellen?

Latein. 1) Aufsatz. Num recte dictum sit de Romanis Vergilianum illud: (Aen. VI. 851—53.)

Tu regere imperio populos, Romane, memento, Hae tibi erunt artes, pacisque imponere morem, Parcere subjectis et debellare superbos.

2) Das Extemporale wurde nach einer vom Fachlehrer bearbeiteten Stelle aus Cic. de oratore geschrieben.

Mathematik. 1) Planimetr. Aufg. Die Seite des regulären Zwölfecks soll durch den Radius des umgeschriebenen Kreises ausgedrückt werden. — 2) Arithm. Aufg. Drei Zahlen stehn in geometrischer Progression; die Summe der ersten und zweiten Zahl ist 9, die Summe der ersten und dritten ist 15. Wie heissen die Zahlen? — 3) Trigon. Aufg. Die Differenz zweier Seiten eines Dreiecks ist 10 m, die diesen Seiten gegenüberliegenden Winkel sind 60° und 50° . Wie gross ist der Inhalt des Dreiecks? — 4) Stereometr. Aufg. Die Radien der beiden Grundflächen eines abgestumpften geraden Kegels sind 8' und 3', die Oberfläche des Kegelstumpfs beträgt 678,24 \square' . Wie gross ist der Abstand oder die Höhe des Stumpfs?

Ostern 1878.

Deutsch. Welchen Einfluss hat der 30jährige Krieg auf die Entwicklung der deutschen Litteraturgeschichte ausgeübt?

Latein. 1) Aufsatz. Quae ritur, quibus potissimum virtutibus populi ad summam gloriam felicitatemque pervenire, quibus contra vitiiis iudem imminui soleant.

2) Das Extemporale wurde nach einer vom Fachlehrer bearbeiteten Stelle aus Cic. de natura deorum geschrieben.

Mathematik. 1) Planimetr. Aufg. Die Summe aus Seite und Höhe eines gleichseitigen Dreiecks beträgt 24 m. Wie gross ist der Flächeninhalt des Dreiecks? — 2) Arithm. Aufg. Ein Kapital von 1000 Mark steht zu 5% auf Zinseszinsen und wird am Schlusse eines jeden Jahres ausser um die Zinsen um 100 Mark vermehrt. Wie gross ist das so vergrösserte Kapital am Schlusse des 10ten Jahres? — 3) Trigon. Aufg. Von einem Dreieck ist eine Seite, die zugehörige Höhe und der Gegenwinkel der Seite gegeben. Wie gross sind die beiden anderen Seiten des Dreiecks? $a = 10$ m, $h = 8$ m, $\alpha = 32^\circ$. — 4) Stereometr. Aufg. In einen geraden Kegel, dessen Höhe $h = 60$ m und dessen Seite $s = 65$ m, ist eine Kugel beschrieben, welche den Mantel und den Grundkreis berührt. Wie gross ist der Unterschied der Volumina beider Körper?

II. Verfügungen der vorgesetzten und anderer Behörden

von allgemeinerem Interesse.

Polizei-Verf. vom 17. April 1877, durch die zwei Familienvätern, in deren Hause der Scharlach ausgebrochen ist, untersagt wird, ihre andern Kinder nach der Schule zu schicken.

Reg.-Verf. vom 10. August 1877 Nr. 2670. — Die Zuerkennung des militärischen Befähigungszeugnisses muss mit derselben Strenge und nach denselben Grundsätzen erfolgen, nach welchen über die Versetzung des Schülers in die höhere Klasse bezw. in die obere Abteilung der Klasse entschieden wird.

Reg.-Verf. vom 18. October 1877 Nr. 3399. — Der cand. prob. Weigel wird von Michaelis 1877 ab als Gymnasiallehrer definitiv angestellt.

Reg.-Verf. vom 23. November 1877. — Die Themata für die zu Pfingsten 1879 abzuhaltende 2te Hannöversche Direktoren-Konferenz werden dem Kollegium mitgeteilt.

Reg.-Verf. vom 16. November 1877 Nr. 3750. — Der Maler P. Hoffmann aus Düsseldorf wird provisorisch vom 1. November 1877 an als Zeichenlehrer angestellt.

Reg.-Verf. vom 28. Januar 1878 Nr. 520. — Die Seminaristen sollen künftig vor ihrem Abgange von der Schule einer Prüfung in den Gegenständen ihres bisherigen Schulunterrichts unterzogen werden, nach deren Ausfall von der Regierung event. eine Auswahl unter denjenigen Seminaristen getroffen werden wird, die sich zum Schulamtskandidaten-Examen gemeldet haben.

III. Chronik der Anstalt.

Zu Ostern 1877 trat der wissenschaftliche Hilfslehrer Herr Armstedt vom Ratsgymnasium in Osnabrück zunächst provisorisch in das Kollegium ein und wurde mit Neujahr 1878 definitiv als Gymnasiallehrer angestellt.*)

Durch den Hinzutritt dieser neuen Lehrkraft wurde die bereits im vorigen Programm angekündigte Errichtung einer Real-Secunda ermöglicht. Es begann dieselbe zu Ostern 1877 mit 21 Schülern.

Der cand. prob. O. Weigel, welcher seit Michalis 1876 dem Gymnasium überwiesen war, wurde Michaelis 1877 definitiv als Gymnasiallehrer angestellt.

Am 18. Juni 1877 starb nach langer, schwerer Krankheit der Zeichenlehrer Koch, der uns stets ein lieber Kollege gewesen war und sich mit regstem Pflichteifer seinem ihm anfangs noch ungewohnten Berufe hingeeben hatte. Am 21. Juni wurde er von Lehrern und Schülern zu Grabe geleitet.

Mitte November 1877 trat der Maler P. Hoffmann aus Düsseldorf provisorisch als Zeichenlehrer in das Kollegium ein.

Der Unterricht hat in dem vergangenen Schuljahre leider ausserordentlich viele Unterbrechungen erleiden müssen. Unmittelbar beim Beginne des Schuljahrs wurde Herr Dr. Dieckmann zu einer 14tägigen Landwehrübung, vom 23. Juli ab Herr Armstedt zu einer 6wöchentlichen Dienstleistung als Reserve-Offizier einberufen. In einer 8wöchentlichen Dienstleistung vom 25. Juli ab erwarb sich Herr Schepe die Qualifikation zum Landwehroffizier. Die Frühjahrs- und Herbst-Kontrollversammlungen verursachten, da 4 Lehrer des Gymnasiums noch militärpflichtig sind, weitere Unterbrechungen. — Durch Krankheit waren verhindert ihren Unterricht zu geben die Herren Rektor Fischer die Woche vor den Sommerferien, Neuhauß im November 1 Tag, im Januar 3 Tage, Hävernick im November 3 Tage, im März 7 Tage, Berkenbusch im Dezember 2 Tage, Weigel im Januar 3 Tage, Schepe im Februar 3 Tage und im März 1½ Tage, Battermann in Folge einer schweren Erkrankung vom 16. April bis zum 12. Juni. Wegen zu grosser Hitze (über 24° R.) wurde der Unterricht am 5. und 11. Juni Nachmittags ausgesetzt. Wegen häuslicher Verhältnisse waren beurlaubt die Herren Weigel im September 2 Tage, Berkenbusch im Februar 1 Tag, der Unterzeichnete im Februar 4 Tage, im März 1 Tag. Am 13. September wurde den Schülern mit Genehmigung Fürstlicher Regierung frei gegeben, damit sie sich das in der Nähe stattfindende grössere Manöver anzusehen Gelegenheit hätten.

Unter den obwaltenden Umständen wurden mit Genehmigung Fürstlicher Regierung die Sommerferien um 2 Wochen verlängert und dafür die Michaelisferien um 1 Woche gekürzt.

Der Geburtstag Sr. Durchlaucht des Fürsten fiel diesmal in die Ferien. — Am 2. September fand die Einweihung des Kriegerdenkmals der Stadt Bückeburg statt, an der sich die Lehrer und Schüler der Anstalt beteiligten. — Am 22. März fiel zur Feier des Geburtstages Sr. Majestät des Kaisers die Schule aus. — Im Laufe des Sommers machten die einzelnen Klassen nach gewohnter Weise einen Ausflug auf je einen Tag. — Am 18. Dezember fand in der Aula ein von Schülern der Anstalt unter Leitung des Herrn Rektor Fischer veranstaltetes Konzert statt, in dem hauptsächlich die Mendelssohnschen Chöre aus dem Oedipus in Kolonos mit verbindender Deklamation zur Aufführung kamen.

*) Richard Armstedt, geb. den 10. November 1851 zu Osterburg in der Altmark, besuchte das Gymnasium zu Halberstadt bis Ostern 1872, studierte in Leipzig und Göttingen alte Sprachen, Geschichte und Geographie, und erwarb sich auf letzterer Universität 1876 die facultas docendi. Von Ostern 1876 bis Ostern 1877 absolvierte er sein Probejahr am Ratsgymnasium zu Osnabrück.

Vom 30. Mai bis 1. Juni inspizierte Herr Provinzialschulrat Dr. Breiter aus Hannover als technischer Referent der Fürstl. Regierung sämtliche Klassen des Gymnasiums. Wir sind demselben für seine fördernden und wohlwollenden Bemerkungen zu grossem Danke verpflichtet. — Am 15. September und am 23. März fanden Abiturienten-Examina statt. — Am 21. Dezember wurden in der Aula in sämtlichen Klassen öffentliche Unterrichtsstunden im Deutschen gehalten.

IV. Statistische Nachrichten.

Frequenz des Gymnasiums.

a. Im Anfang des Sommer-Semesters.

	I.	G.II.	R.II.	G.IIIa.	G.IIIb.	R.III.	IV.	V.	VI.	
	24.	23.	20.	14.	22.	39.	49.	59.	43.	= Sa. 293.
darunter neu aufgenommen	—.	1.	—.	4.	3.	1.	7.	8.	29.	= Sa. 53.

b. Im Anfang des Winter-Semesters.

	I.	G.II.	R.II.	G.IIIa.	G.IIIb.	R.III.	IV.	V.	VI.	
	19.	25.	18.	15.	24.	41.	47.	61.	46.	= Sa. 296.
darunter neu aufgenommen	1.	2.	1.	1.	2.	1.	—.	2.	3.	= Sa. 13.

Es gingen ab am Schluss des vorigen Schuljahrs:

G. Leandri. R.III. (Landwirt.) W. Hespe, D. Silomon, W. Heuser, K. Schütte, W. Ehlerding, sämtlich zur Universität. E. Gerke mit I Zeugn. (Steuerfach.) A. Cammann mit I Zeugn. (Lyceum II Hannover.) O. Biesantz II b. (Kaufmann.) F. Steinhoff mit II a. Zeugn. (Kaufmann.) K. Heine. II b. (Unbestimmt.) Ph. Höcker. II b. (Landwirt.) K. Eggerding. II b. (Kaufmann.) K. Knodt mit I Zeugn. (Landwirt.) P. Riera. II b. (Kaufmann.) F. Matthaei. IV. (Gymn. Rinteln.) O. Börsing. II b. (Baufach.) A. Krüger. II b. (Kaufmann.) G. Ahlers mit V Zeugn. und B. Ahlers mit IV Zeugn. (Gymn. Göttingen.) H. Maus IV und A. Maus. G. III a. (Gymn. Rinteln.) O. Spier mit G. III a. Zeugn. (Konditor.) Th. Schrader. IV. (Kaufmann.) O. v. Düring mit G. II a. Zeugn. (Gesundheits halber.) H. Bensen. G. III b., um sich zum Eintritt in die Kgl. Holländ. Armee vorzubereiten. W. Bokeloh. II b. (Unbestimmt.) L. v. Dassel. G. III b. (Gymn. Hameln.) H. Witte. G. III b. (Gymn. Rinteln.) W. Murtfeldt. G. II a. (Apotheker.) A. Finhold mit V. Zeugn. (Unbestimmt.) K. Waltemate mit II a. Zeugn. (Eisenbahnfach.)

Es gingen ab im Sommer:

A. Becker. R. II. (Kaufmann.) Ph. v. Baumbach I und N. v. Baumbach. IV. (Gymn. Marburg.) H. Faudt. R. III. (Jäger.) R. de Vries. IV. (Handelsschule Osnabrück.) J. Hitzemann. R. III. (Seminar.) E. v. Möller. R. II. (Marine-Offizier.) — Ein Schüler der R. II. musste leider von der Schule entfernt werden.

Es gingen ab im Winter:

K. Bargheer. R. III. (Missionar.) G. Meyer. IV. (Unbestimmt.) H. Köritzer. IV. (Unbestimmt.) W. Eschmann. VI. (Bäcker.) L. Runge. I. (Postfach.) A. Schrader. VI. (Bürgerschule.) W. Höcker. VI. (Bürgerschule.) J. Jahns. V. (Hutmacher.) R. Eschmann. R. III. (Apotheker.) E. Everding. V. (Unbestimmt.) K. Möhlenpah. V. (Uhrmacher.) G. Börsing. IV. (Unbestimmt.) L. Berger mit G. II a. Zeugn. (Landwirt.) A. Coesfeld. V. (Unbestimmt.)

Zum Abiturienten-Examen hatten sich für den Michaelis-Termin 1877 gemeldet 8 Primaner. Von diesen trat auf den Rat der Lehrer 1 vor der schriftlichen Prüfung, 2 vor der mündlichen Prüfung zurück. Es bestanden das Examen:

Namen.	Stand des Vaters.	Alter.	Konfession resp. Religion.	Schüler des Gymnasiums von	Gewählter Beruf.
14. Friedrich von Campe.	Geh. Jutzizkanzleirat. Bückeberg.	19 1/2.	Luther.	VI.	Artillerie-Offizier.
15. Jwan Flersheim.	Lehrer. Norden.	17 1/4.	Israel.	I.	Philologie. Göttingen.
16. Ludwig Maus.	Pfarrer. Hohenrode b. Rinteln.	18 3/4.	Luther.	II b.	Theologie. Marburg.
17. Wilhelm Grotefend.	Schulinspector. Celle.	20 3/4.	Luther.	I.	Postfach.
18. Hans Battermann.	Prorektor. Bückeberg.	17.	Luther.	VI.	Mathematik u. Natur- wissensch. Univ. Berlin.

Hans Battermann wurde, nachdem er nur 1 1/2 Jahre auf der Prima zugebracht hatte, wegen seiner guten Schulleistungen, des guten Ausfalls der schriftlichen Prüfung und wegen seines guten Betragens von der mündlichen Prüfung dispensiert.

Zu dem Oster-Termin 1878 hatten sich 9 Primaner und 1 Extraneus, der Seekadet z. D. R. Grabbe, gemeldet, welche sämmtlich die Prüfung bestanden:

Namen.	Stand des Vaters.	Alter.	Konfession resp. Religion.	Schüler des Gymnasiums von	Gewählter Beruf.
19. Friedrich Zahn.	Hauptmann. † Bückeberg.	18 3/4.	Reform.	VI.	Medizin. Greifswald.
20. Wilhelm Hartmann.	Lehrer. † Stadthagen.	19.	Luther.	VI.	Philologie. Erlangen.
21. Konrad Wippermann.	Bürgermeister. Stadthagen.	19 1/4.	Luther.	III b.	Jura. Jena.
22. Hermann Fuhr.	Gefangenwärter. Bückeberg.	19.	Reform.	VI.	Postfach.
23. Gustav Gerbracht.	Bürgermeister. † Bückeberg.	19 3/4.	Kathol.	VI.	Artillerie-Offizier.
24. Hans Schönian.	Medizinalrat. Bückeberg.	19 3/4.	Luther.	VI.	Medizin u. Naturwis- senschaft. Göttingen.
25. Wilhelm Apking.	Musikus. Bückeberg.	20.	Luther.	V.	Steuerfach.
26. Max Ballerstedt.	Hofprediger. Bückeberg.	20 3/4.	Reform.	VI.	Mathematik u. Natur- wissensch. Marburg.
27. Hermann Fromme.	Pastor. Hohenbostel bei Barsinghausen.	18 1/4.	Luther.	III a.	Theologie. Leipzig.
28. Heinrich Grabbe.	Mühlenbesitzer. Liekwegen. Grafschaft Schaumburg.	20 1/4.	Luther.	—	—

V. Vermehrung der Lehrmittel.

a. **Die Lehrer-Bibliothek** erhielt Geschenke von Frau Dr. Fuchs J. T. Müller, die symbolischen Bücher. Herder, Aelteste Urkunde des Menschengeschlechts. (Aus Herders eigenem Besitz.) Von der Fürstl. Regierung Frank, Pflanzen-Tabellen zur Bestimmung der höhern Gewächse von Deutschland, von der Frau Hofmarschallin v. Ulmenstein eine grosse Partie englischer Bücher, hauptsächlich moderne Litteratur, von dem hiesigen Lesezirkel (Vorstand: v. Strauss, Woltmann, Babucke) eine Partie Bücher, von dem Geheimen Staatsarchivar Dr. Friedländer in Berlin Weddigen Westfälischer Kalender. 1806, von Herrn Pastor Berger in Peetzen Mörkofer Geschichte der evangelischen Flüchtlinge in der Schweiz und Rabaut, der Prediger in der Wüste, von dem Herrn Schreiber Stille Brockhaus Konversations-Lexikon. Auch aus eigenen Mitteln wurde die Bibliothek vielfach vermehrt.

b. **Die Schüler-Bibliotheken** erhielten Geschenke von dem Sekundaner Wippermann W. Scott. 2 Bde. Primaner Engel A. Engel Weserbuch. 1845. Primaner Mädels Kaiser Wilhelms Gedenkbuch. Auch durch Anschaffungen aus eigenen Mitteln wurden die Schüler-Bibliotheken vermehrt.

c. **Die Schulbüchersammlung** (bibl. pauper.) erhielt mehrere Geschenke von den Abitur. W. Heuser, G. Gerbracht und W. Apking, ferner von der Buchhandlung F. Hirt-Breslau.

d. **Die naturwissenschaftlichen Sammlungen** erhielten Geschenke von Sr. Durchlaucht dem Fürsten eine wertvolle Mineraliensammlung in zwei grossen Schränken, dem Futtermeister Volmer 1 Wasserhuhn, Quint. Volmer 1 Bussard, Real-Tert. Everding 1 Eule, Lehrer Röge in Steinhude eine Schmetterlingssammlung, Real-Tert. Krüger 1 Glas mit Algen und einige Vogelschädel, Unter-Tert. K. Meyer 1 Molch und 1 Feuersalamander, Unter-Tert. Dedeke 1 Buntspecht, Gymnasiallehrer Notholz Nachbildung des Kolorado-Käfers, Herrn Uhrmacher Barnbeck 1 Steissfuss, Sekund. Tielking einige Baumwollkapseln, Real-Tert. Durand Schädel eines Wiesels, Lieut. z. See K. v. Möller (einem ehemaligen Schüler des Gymnasiums) 3 Schlangen, mehrere Insekten, eine Sammlung von Lavastücken, sämtlich mit der Vineta von Honolulu mitgebracht, Real-Tert. Poll 1 Wespennest, Quart. Herzog 1 versteinerte Muschel, von den Herren G. A. Mosebach in Hamburg und W. Fr. Mosebach, der vor kurzem in San-Antonio, Texas ermordet worden ist, beides ehemaligen Schülern des Gymnasiums, 1 kleine Schildkröte, 3 Käfer, 1 Schlangenhaut und 1 kleine Schlange aus Texas.

e. **Das physikalische Kabinet** erhielt von Sr. Durchlaucht dem Fürsten eine sehr wertvolle Schenkung. Derselbe hatte die Gnade, aus der aufgelösten Fürstl. Modellkammer etwa 90 durchaus brauchbare, zum Teil vorzügliche physikalische Apparate dem Gymnasium als Geschenk zu überweisen. Das physikalische Kabinet ist durch diese Munificenz in den Stand gesetzt worden, von Ostern 1878 ab zur Förderung des Unterrichts verwendet zu werden, während bis dahin der physikalische Unterricht wegen des ganz unzulänglichen Bestandes des physikalischen Kabinetts durch Experimente nicht hat veranschaulicht und gefördert werden können.

f. **Die Sammlung von Altertümern** erhielt zum Geschenk von dem Prim. Schönian 2 Steinhämmer und 1 Feuersteinmesser, gefunden bei Münchehagen, 1 indianische Pfeilspitze, gefunden von dem Quint. Th. Schmidt bei Mumfordsville in Kentucky.

g. **Die Münzsammlung** erhielt zum Geschenk von dem Tert. Wolff 1 Bremer Grot 1754, 1 Utrechter Kupfermünze 1757, von Herrn B. Franke in Stockholm 22 schwedische Kupfermünzen von 1621—1777, von dem Prim. Schönian 4 Silbertaler (Hess. 1632, Mansfeld. 1611, Braunsch.-Lüneb. 1665 und 1712), von dem Sext. v. Kalm 2 moderne französ. Münzen und 1 Bleiabguss einer Münze des Pertinax., von dem Quart. Braun 1 siamesische Münze, von Herrn Goldarbeiter Radloff 2 Schaumburg-Lippische Mariengroschen 1802, 1 Lippischer Mariengroschen von 1671 und 1 desgl. 1766, 1 Nordamerik. moderne Münze, von Herrn Oberl. Habersang 1 Hessischer halber Taler 1776.

h. **Lehrmittel für den geographisch-historischen Unterricht.** Geschenkt von Herrn Geh. Justizrat v. Campe Petermann, Wandkarte von Deutschland.

i. Die Vorlagen für den Zeichenunterricht und die der Anstalt gehörenden Kunstwerke wurden vermehrt durch den Ankauf der Dupuisschen Holzkörper zum Nachzeichnen; ausserdem schenkten Frau Dr. Lagemann mehrere englische und französische Kupferstiche unter Glas und Rahmen und Herr Baurat Richard grosse Zeichnungen zur Geschichte der Architektur.

Für alle diese reichen Gaben sage ich den geehrten Gebern im Namen der Schule meinen ergebensten Dank.

VI. Zuwendungen und Stiftungen.

a. Musikfond des Gymnasiums bis ult. 1877.

Einnahme.		Ausgabe.		Bestand an Papieren.
Bestand 1876.....	36,35 M.	1 Flöte repariert.....	0,50 M.	
Zinseinnahme.....	0,60 „	1 neuer Trommelstock... 3,00 „		1 Ablösung-Obligation... 30,00 M.
Geschenk.....	0,50 „	1 Ablösungs-Obligation... 29,95 „		
		1 Trommelfell.....	4,00 „	
	<hr/>		<hr/>	
	37,45 M.		37,45 M.	

b. Schülerkonzert in der Aula. 18. Dezember 1877.

Einnahme.		Ausgabe.	
Von Sr. Durchlaucht dem Fürsten.....	30,00 M.	Pedell Schweer.....	5,50 M.
Für verkaufte Billets.....	99,00 „	Druck der Programme.....	15,50 „
Für verkaufte Programme.....	8,10 „	Beleuchtung.....	4,00 „
		Annoncen.....	6,80 „
		Frau Konzertdiener Bagge.....	1,50 „
		Rollenschreiben.....	3,00 „
		Aufschlagen etc. eines Podiums.....	9,00 „
		Der Schulkollektenkasse überwiesen.....	20,00 „
		Zur Ausschmückung der Schulräume reserviert	71,80 „
	<hr/>		<hr/>
	137,10 M.		137,10 M.

c. Fond zur Ausschmückung der Schulräume.

Einnahme.		
Bestand von 1876.....	13,70 M.	
Aus dem Ertrage des Schülerkonzerts 18. Dezember 1877.....	71,80 „	Nebstehender Betrag soll zur Anschaffung von 4 Wandarmleuchtern in der Aula verwandt werden.
	<hr/>	
	85,50 M.	

Es haben sich ferner im vergangenen Jahre 52 ehemalige Kollegen und Schüler des Herrn Schulrat Burchard vereinigt, um ihrer Liebe und Verehrung durch die Stiftung eines Brustbildes desselben für das Gymnasium sichtbaren Ausdruck zu geben. Herr Maler Blanck aus Düsseldorf hat das sprechend ähnliche Bildnis ausgeführt, und in seinem prächtigen Goldrahmen bildet dasselbe jetzt einen würdigen Schmuck des Konferenzzimmers.

d. Die Gymnasiallehrer-Witwen- und Waisen-Kasse

zählte im März 1878 12 Mitglieder mit je 20 M. Jahresbeitrag. Das Gesamtvermögen der Kasse betrug ult. März 2700 M. in Obligationen und 126 M. in Cassa. Unter den Einnahmen befinden sich 12,00 M. als ein Geschenk des Herrn Geheimen Regierungsrats von Campe.

e. Die Schulkollekten-Kasse.

Diese segensreiche Stiftung, über deren Ursprung ich im vorigen Programm berichtet habe, hat leider dadurch einen schweren Verlust erlitten, dass das Fürstl. Konsistorium, auf den Antrag der Prediger eingehend, d. d. 19. Nov. v. Js., verfügte, es solle fortan die Schulkollekte in den Kirchen des Landes nicht mehr erhoben werden. Somit werden von nun an arme Schüler des Gymnasiums aus dieser Stiftung nur noch den geringen Ertrag der halben Zinsen (die andere Hälfte ist zur Vermehrung des Kapitals bestimmt) und etwaige weitere Zuwendungen erhalten können.

Uebersicht des Bestandes de 1878.

aufgestellt von dem Verwalter der Kasse, Herrn Registrator Hoyer.

I. Kapitalien-Bestand (1877: 1125 M.)	1200,00 M.
II. Einnahme:	
a. Vorrat aus voriger Rechnung	53,30 „
b. Zinsen von ausgeliehenen Kapitalien	48,00 „
c. Kollekten	— „
d. Zurückgezahlte Kapitalien	— „
e. Verschiedene	
1. Ertrag aus dem Schülerkonzert 18./12. 77.	20,00 „
2. Freiwillige Gabe des Sek. Berger für Ausfertigung eines Militärzeugnisses .	2,00 „
III. Ausgabe:	
a. Unterstützungen	— „
b. Ausgeliehene Kapitalien	— „
c. Verschiedene	— „

Nach Ostern werden demnach zur Verteilung gelangen die Hälfte der Zinsen und die ausserordentlichen Zuwendungen mit zusammen ca. 46 M. — Nach Ostern 1877 wurden an 3 Real-Tertianer, 2 Unter-Tertianer, 2 Quartaner, 2 Quintaner, 1 Sextaner im Ganzen 216,86 M. verteilt.

f. Vorlesungen im Winter 18⁷⁶/₇₇.

Einnahme.	Ausgabe.	
Betrag der Abonnements und einzelnen	Pedell Schweer	33,60 M.
Eintrittskarten..... 699,25 M.	Annoncen	12,41 „
	Beleuchtung	90,09 „
	Saalmiete	36,00 „
	Transport von Tafeln und Pulten... ..	15,00 „
	Lehrer-Witwen-Kasse	200,00 „
	(Von 4 Vortragenden.)	
	Zur Ausschmückung der Aula.....	312,24 „
	(Von 8 Vortragenden.)	
		699,25 „

g. Fond zur Ausschmückung der Aula.

Nach Ausweis des vorigen Programms schloss der Bestand dieses Fonds ab mit 29,38 M. baar und 750 M. in Obligationen (zum Nominalwert), in Summa mit 779,38 M. Seitdem hat sich derselbe durch Zinseinnahme, Coursegewinn und Zuwendungen aus den Vorlesungen de 18⁷⁶/₇₇ laut einer Prüfung der Rechnung, welcher Herr Kammerrat Heuser die Güte gehabt hat sich zu unterziehen, vermehrt auf 64,42 M. baar und 825 M. in Obligationen (zum Nominalwert), in Summa auf 889,42 M. Die Einnahmen aus den Vorlesungen de 18⁷⁷/₇₈ sind hierin noch nicht inbegriffen.

Zur Nachricht.

Das Schuljahr schliesst Sonnabend den 13ten April mit der öffentlichen Entlassung der Abiturienten und der Versetzung und Censur in den einzelnen Klassen.

An Versetzungsgeld ist für die Schulkasse zu entrichten für die Versetzung aus II nach I 4 M., aus III nach II 3 M., aus IV nach III 2 M., aus V nach IV 2 M., aus VI nach V 2 M.

Das neue Schuljahr beginnt Montag den 29. April 9 Uhr, mit der Prüfung der neu eintretenden Schüler. Es ist wünschenswert, dass dieselben vorher bei dem Direktor angemeldet werden. Sie haben, falls sie von einer höheren Schule abgegangen sind, ein Abgangszeugnis, ferner einen Geburts- und einen Impfschein, resp. wenn das 12. Lebensjahr überschritten ist, einen Revaccinationsschein vorzulegen. Das Mitbringen von Schreibmaterial ist erforderlich. — Die Aufnahme in die Sexta erfolgt in der Regel nicht vor dem vollendeten 9ten Lebensjahre. Die für die Aufnahme in diese Klasse erforderlichen Bedingungen sind: Geläufigkeit im Lesen deutscher und lateinischer Schrift, Kenntnis der Redeteile, eine leserliche und reinliche Handschrift, Fertigkeit Diktirtes ohne grobe orthographische Fehler nachzuschreiben, Sicherheit in den 4 Grundrechnungsarten in ganzen Zahlen, Bekanntschaft mit den wichtigsten Geschichten des alten und neuen Testaments.

An Aufnahmegebühr ist für die Schulkasse zu entrichten 4,50 M.

Von denjenigen, deren Söhne in dem neuen Schuljahre die Real-Tertia besuchen sollen, erbitte ich mir baldmöglichst eine Mitteilung darüber.

Auswärtige Schüler bedürfen zur Wahl ihrer Wohnung der vorher einzuholenden Erlaubnis des Direktors.

Gesuche um Erlass des Schulgelds sind innerhalb der ersten 8 Tage nach Beginn des Schuljahrs an das Lehrerkollegium zu richten. Solche Schüler, denen bereits vor Ostern 1875 Schulgelderlass bewilligt worden ist, sind von der Einreichung der Gesuche befreit.

Gesuche um leihweise Ueberlassung von Schulbüchern sind an den Unterzeichneten zu richten.

Bückerburg, im März 1878.

Der Direktor des Fürstlichen Gymnasium Adolfinum.

Dr. Babucke.

Zur Nachricht.

Das Schuljahr schliesst und der Versetzung und Ce

An Versetzungsgeld ist III nach II 3 M., aus IV na

Das neue Schuljahr beg Es ist wünschenswert, dass

einer höheren Schule abge Impfschein, resp. wenn d

Das Mitbringen von Schrei nicht vor dem vollendeten 9

gungen sind: Geläufigkeit in pliche und reinliche Handsc

Sicherheit in den 4 Grundre des alten und neuen Testar

An Aufnahmegebühr ist Von denjenigen, deren

baldmöglichst eine Mitt Auswärtige Schüler bedi

Gesuche um Erlass jahrs an das Lehrerkollegiu

bewilligt worden ist, sind v Gesuche um leihw

richten.

Büekeburg, im März

Der Direk

öffentlichen Entlassung der Abiturienten

die Versetzung aus II nach I 4 M., aus is VI nach V 2 M.

der Prüfung der neu eintretenden Schüler. gemeldet werden. Sie haben, falls sie von

is, ferner einen Geburts- und einen nen Revaccinationsschein vorzulegen.

fnahme in die Sexta erfolgt in der Regel me in diese Klasse erforderlichen Bedin-

chrift, Kenntnis der Redeteile, eine lesere orthographische Fehler nachzuschreiben,

amtschaft mit den wichtigsten Geschichten

0 M. Real-Tertia besuchen sollen, erbitte ich mir

her einzuholenden Erlaubnis des Direktors, der ersten 8 Tage nach Beginn des Schul-

bereits vor Ostern 1875 Schulgelderlass eit.

üchern sind an den Unterzeichneten zu

mnasium Adolfinum.

